

การศึกษาค้นคว้า วิจัย ชุมชนไทย-ยวนสี่คว เพื่อออกแบบสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

โดย

นายภรพรพร พลิวจันท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปปะการออกแบบ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษาลักษณะวิถีชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว เพื่อออกแบบสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

โดย
นายภรพรช ปดิวงษ์ทัก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปปะการออกแบบ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE STUDY OF TAI-YWN'S IDENTITY AT AMPHOR SIKHIO INTO TOURISM
SUPPORT MEDIA DESIGN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Fine Arts DESIGN ARTS
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2018
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ การศึกษาอัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสี่คว่ำ เพื่อออกแบบสื่อ
ส่งเสริมการท่องเที่ยว
โดย ภัทรพรช พลิวจันทร์
สาขาวิชา ศิลปะการออกแบบ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูวนาท รัตนรังสิกุล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จ.ไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ปรีชา บั่นกล้า)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูวนาท รัตนรังสิกุล)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(รองศาสตราจารย์ ร.ต.อ. ดร. อนุชา แผงเกษร)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(รองศาสตราจารย์ ประดิพัทธ์ เลิศรุจิดำรงค์กุล)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิสักดิ์ สินธุภาค)

58156333 : ศิลปะการออกแบบ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

คำสำคัญ : ะยี้ก ะยือ

นาย ภิศรพรช ปลิวจันท์ก: การศึกษาอัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว เพื่อออกแบบสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูวนาท รัตนรังสิกุล

การศึกษาเรื่อง อัตลักษณ์บ้านไท-ยวนสี่คิ้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และความเป็นชาติพันธุ์ของผู้คนไท-ยวนสี่คิ้ว ทั้งชีวิตประจำและเป็นและความเป็นอยู่ตลอดจนภูมิปัญญา และบริบทของการท่องเที่ยววิถีชุมชนการศึกษาครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์และความเป็นชาติพันธุ์ รวมทั้งการพิจารณากิจกรรมการท่องเที่ยวของบ้านไท-ยวนสี่คิ้ว ในทุกด้านและคำนึงถึงปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ด้วย การศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บข้อมูล โดยมีวิธีการสำคัญคือ การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ทั่วไป และการสัมภาษณ์เจาะลึกโดยเฉพาะกับคนในท้องถิ่น

ผลการศึกษาว่า แม้คุณลักษณะทั่วไปของชุมชนไท-ยวนในอำเภอสี่คิ้วจะ มีความคล้ายคลึง กับกลุ่มไท-ยวนในจังหวัดอื่น ๆ ของไทย แต่ผู้วิจัยใช้วิธีทำตารางเปรียบเทียบรายละเอียดจึงได้ข้อสรุปอัตลักษณ์ที่แตกต่างได้แก่ การทอผ้าด้วยเทคนิคการปั่นโก ประเพณีทำบุญกลางบ้าน และภาษาถิ่นที่เลือนไหลไปตามกาลเวลา โดยได้ยกคำภาษาถิ่น “ระยี้ก ะยือ” มาเป็นคำคัญในการออกแบบสื่อเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน

ผลการออกแบบจัดกลุ่มกิจกรรมเป็น 3 ช่วงเวลาใหญ่ได้แก่

1. สื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยวประเภทผ่านทางเพื่อซื้อหาสินค้าในตลาดวิถีชุมชนซึ่งจัดเดือนละครั้ง
2. สื่อโซเชียลมีเดีย สำหรับประชาสัมพันธ์และจัดประมูลผ้าคุณภาพดีของช่างทอผ้าในหมู่บ้าน ซึ่งจัด เป็นกิจกรรมพิเศษ
3. สื่อส่งเสริมประเภทการท่องเที่ยวแบบค้างคืน เพื่อร่วมงานทำบุญกลางบ้านรวมถึงผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ป้ายข้อมูลการให้บริการ ชุดแต่งกาย และสินค้าที่ระลึกต่างๆ

58156333 : Major DESIGN ARTS

Keyword : Ra-Yeuk Ra-Yeu

MR. PIRAPAT PLIWJANTUK : THE STUDY OF TAI-YWN'S IDENTITY AT AMPHOR SIKHIO INTO TOURISM SUPPORT MEDIA DESIGN THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR PHUVANAT RATTANARUNGSIKUL, Ph.D.

The purpose of this study was to examine the identity and ethnicity of the Tai-Ywn's Sikhio Community in terms of daily living, local wisdom and the community-based tourism. This study was based on the conceptual frameworks as follows: the community identity and ethnicity, tourism in the Tai-Ywn's Sikhio Community and the impacts of globalization on the community. The data collection of this qualitative study consisted of participatory observations, general interviews and in-depth interviews which were conducted among local residents.

The results are as follows: Even though the general characteristics of the Tai-Ywn's Sikhio Community are similar those of other Tai-Yuan Communities in Thailand, after in-detail comparison, the researcher has found some unique characteristics of the Tai-Ywn's Sikhio Community including cloth weaving with trigger spinning techniques, the tradition of making merit in the middle of the house and the local dialect, for example: the local phrase of "Ra-Yeuk, Ra-Yeu" which is taken to be an important phrase in the media designing to promote cultural tourism in the community.

The designs result in 3 types of tourism promotion media as follows:

1. Tourism and products promotion media for encouraging passer-by tourists to buy products in the community market organized once a month.
2. Social media for publicizing and auctioning good quality fabric of the weavers in the village as a special activity.
3. Overnight tourism promotion media for encouraging tourists to participate in merit making in the middle of the house, and the products to create impressions for tourists, including information boards, costumes and various souvenirs.

กิตติกรรมประกาศ

โครงการการศึกษาอัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว เพื่อออกแบบสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
ข้าพเจ้ากราบขอขอบคุณ นายอรรถตง ปลิวจันทิก และนางยุภา ปลิวจันทิก ผู้ซึ่งเป็นบิดาและ
มารดา และบุคคลในครอบครัวที่เป็นกำลังใจที่สำคัญ เป็นเบื้องหลังของความสำเร็จในการศึกษา
ซึ่งได้ช่วยเหลือให้คำปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์และค่าใช้จ่าย ครั้งนี้

ขอกราบขอขอบคุณอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ถ่ายทอดวิชาอย่างดีกับศิษย์
คนนี้ อาจารย์ทุกท่านในหลักสูตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้ซึ่งซาบซึ้งในความเมตตา
ปรานี แนะนำการดำเนินชีวิตตลอดจนทางออกแห่งการเพิ่มพูนทางปัญญา ตลอดหลักสูตร

ขอกราบขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูวนาท รัตนรังสิกุล ผู้ซึ่งให้คำแนะนำให้
คำปรึกษา ข้อคิดสร้างสรรค์ต่างๆ อันทรงคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการศึกษา

ขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคน ที่คอยให้คำปรึกษาและคำแนะนำในทุกๆ เรื่อง เพื่อได้ฟันฝ่า
อุปสรรคในการเรียนจนสำเร็จลุล่วง

ภิวพรรษ ปลิวจันทิก

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา.....	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการศึกษา	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์และความเป็นชาติพันธุ์.....	6
อัตลักษณ์และความเป็นชาติพันธุ์	9
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	12
วัตถุประสงค์และความสอดคล้องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	12
หลักการและลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	14
การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการท่องเที่ยว	17
ลักษณะการมีส่วนร่วม	18
กระบวนการมีส่วนร่วม	19
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35

บทที่ 3 วิธีดำเนินการ	41
1. การกำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	41
2. กำหนดขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย	41
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	46
ข้อมูลทั่วไปของชุมชน	47
ประวัติความเป็นมาของชุมชน	52
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	98
สรุปผลการศึกษา	100
ข้อเสนอแนะ	105
ข้อเสนอแนะต่อองค์กรที่เกี่ยวข้อง	108
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	109
ผลสรุป	110
รายการอ้างอิง	111
ภาคผนวก	115
ประธานกลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการ กลุ่มทอผ้าบ้านโนนคุ้ม	116
ประวัติผู้เขียน	117

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 การวางจุดสนใจงานบนหน้าสื่อสิ่งพิมพ์	29
ตารางที่ 2 ขั้นตอนสังเคราะห์อัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสีคิ้ว	41
ตารางที่ 3 ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาสื่อสารการท่องเที่ยว.....	43
ตารางที่ 4 ศึกษาความสัมพันธ์ของสื่อสารการท่องเที่ยวที่มีต่อการรับรู้อัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวน สีคิ้ว.....	44
ตารางที่ 5 เปรียบเทียบการออกเสียง สำเนียงภาษาไทยกรุงเทพฯ กับภาษาไทยยวน	55

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ขั้นตอนในการปฏิบัติการออกแบบสิ่งพิมพ์ และการใช้โจทย์ของการออกแบบให้เป็นประโยชน์ในขั้นตอนต่างๆที่มา อารยะ ศรี (2550:48)	34
ภาพที่ 2 กระบวนการวิเคราะห์ออกแบบ	69
ภาพที่ 3 concept แนวคิดที่ใช้ในการออกแบบ	70
ภาพที่ 4 ลักษณะภูมิศาสตร์ และข้อมูลสถิติ	70
ภาพที่ 5 การวิเคราะห์กลุ่มสี	71
ภาพที่ 6 การรับรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับบอต์ลักษณะของชุมชนไท-ยวน	71
ภาพที่ 7 การวิเคราะห์การรับรู้ทางด้านต่าง ๆ	72
ภาพที่ 8 การศึกษาและวิเคราะห์จุดเด่นของชุมชน ไท-ยวนในประเทศไทย	73
ภาพที่ 9 การศึกษาและวิเคราะห์คุณลักษณะของผ้าทอมือไท-ยวนสีคว่ำ	74
ภาพที่ 10 กราฟแสดงการวิเคราะห์คุณลักษณะผ้าทอมือไท-ยวน ที่โดดเด่น	75
ภาพที่ 11 ลักษณะผ้าชิ้นไกของบ้าน ไท-ยวนสีคว่ำ	75
ภาพที่ 12 การรับรู้คุณค่าไท-ยวน	76
ภาพที่ 13 ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับ ชาวบ้านไท-ยวน	76
ภาพที่ 14 ปัจจัยภายในและภายนอก	77
ภาพที่ 15 แนวทางการปรับความคิดร่วมกันเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ	78
ภาพที่ 16 Rollup Banner Design	79
ภาพที่ 17 ป้ายตั้งและซุ้มประตู	80
ภาพที่ 18 Brochure Design	81
ภาพที่ 19 Application Design	82
ภาพที่ 20 Website Design	83

ภาพที่ 21 Social Media Design	84
ภาพที่ 22 แบบร่างเสื้อผ้าของที่ระลึก.....	85
ภาพที่ 23 ของที่ระลึกประเภทเสื้อผ้าแบบที่1 แบบเป็นทางการ	86
ภาพที่ 24 ของที่ระลึกประเภทเสื้อผ้าแบบที่1 แบบเป็นทางการ	87
ภาพที่ 25 แฟชั่นการแต่งกาย.....	88
ภาพที่ 26 แฟชั่นการแต่งกาย.....	88
ภาพที่ 27 แฟชั่นการแต่งกาย.....	89
ภาพที่ 28 แฟชั่นการแต่งกาย.....	89
ภาพที่ 29 แฟชั่นการแต่งกาย.....	90
ภาพที่ 30 แฟชั่นการแต่งกาย.....	90
ภาพที่ 31 แฟชั่นการแต่งกาย.....	91
ภาพที่ 32 แฟชั่นการแต่งกาย.....	91
ภาพที่ 33 แฟชั่นการแต่งกาย.....	92
ภาพที่ 34 ของที่ระลึกประเภทเสื้อผ้าแบบที่2 แบบทั่วไป.....	93
ภาพที่ 35 ของที่ระลึกประเภทเสื้อผ้าแบบที่2 แบบทั่วไป.....	94
ภาพที่ 36 การจัดแสดงงาน	95
ภาพที่ 37 ของที่ระลึกประเภทหมอนอิง	96
ภาพที่ 38 ของที่ระลึกประเภท พัดประดับตกแต่ง.....	97
ภาพที่ 39 Model แบบจำลองพื้นที่ภายในชุมชน ไทย-ยวน.....	98

บทที่ 1

บทนำ

ประเทศไทยกำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520 – 2524) เป็นต้นมา (นรินทร์ สังข์รักษาและคณะ, 2557:1) เมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในปี พ.ศ.2540 ประเทศต่างๆจึงให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพราะมั่นใจว่าเป็นวิถีทางที่สามารถสร้างรายได้เข้าประเทศ สร้างงานอาชีพให้กับประชาชนอีกมากมาย รัฐบาลไทยได้ดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวไทย (Amazing Thailand) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2541 เป็นต้นมาอย่างต่อเนื่องโดยปีถัดไปใช้ชื่อหลากหลายกัน จัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวเพราะประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรม รวมถึงความมีอัธยาศัยน้ำใจไมตรีในนามของ “สยามเมืองยิ้ม” (Land of Smile) จากข้อมูลทางสถิติของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่า การท่องเที่ยวของประเทศไทยได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง ปี พ.ศ.2544 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 10,061,950 คน มีรายได้ 299,047 ล้านบาท จนถึงปี พ.ศ.2558 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 29,881,091 คน มีรายได้ 1,447,158 ล้านบาท (กัลยา เทียนวงศ์และคณะ, 2558:10) สำหรับปี พ.ศ.2560 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 35,380,000 คน มีรายได้ 1,820,000 ล้านบาท (สมหมาย ภาชี,2561:15) การท่องเที่ยวสามารถทำรายได้ในรูปแบบเงินตราต่างประเทศ เข้ามายังประเทศไทยสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้สินค้าส่งออกอื่นๆ และมีส่วนลดดุลการค้า ขายประเทศได้ถึงร้อยละ 30 ของยอดขาดดุลทั้งหมด (อุดม เขยกีวงศ์และคณะ,2558:68)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเติบโตขึ้น ขณะเดียวกันได้สร้างความเสื่อมโทรมสร้างปัญหาให้กับความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งประวัติศาสตร์ แหล่งศิลปวัฒนธรรม ผลกระทบวิถีชีวิตของเจ้าถิ่นอาศัย ซึ่งมีวิถีชีวิตของตนเอง เอกลักษณ์ ท้องถิ่น และอัตลักษณ์เฉพาะมาช้านาน บางแหล่งยืนยาวหลายชั่วอายุคน ดังที่ ดร.นิคม จารุมณี (2535 อ้างถึงในเอกลักษณ์,2550:33) กล่าวว่าปัญหาที่เกิดจากผู้ทำงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวซึ่งส่วนใหญ่มักคิดว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมไม่ก่อให้เกิดมลภาวะใดๆต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นการสร้างธุรกิจสนับสนุนด้านๆ เพิ่มการสร้างงานในชุมชนและสังคม แต่ในความเป็นจริงการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมเป็นอันมาก จากการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ.2535 หรือที่เรียกว่า The Rio Earth Summit 1992 ได้มีการนำเสนอ The Challenge of Local Agenda 21 ซึ่งมีผลทำให้เกิดข้อเสนอ

จากคณะทำงานเพื่อวางแผนแม่บทของโลก เป็นกรอบในการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน ใน 4 หลักการ ประกอบด้วย 1) การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องอยู่ในขอบเขตที่ความสามารถรองรับของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนที่จะได้ด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) ความตระหนักในกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่อันเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน 3) การมีส่วนร่วมของเจ้าบ้านและผู้มาเยือนด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวที่อาจจะมีผลกระทบต่อระบบนิเวศของชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว และ 4) การเชื่อมประสานความจำเป็นต่อการพัฒนาทางเลือกของชุมชนและกำหนดวางแผนทางเศรษฐกิจ การดำรงอยู่ของชุมชนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (สินธุ์ สุโรบล, 2553:2-3)

จากแนวคิดดังกล่าวได้ก่อให้เกิดกระแสสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวบนความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ความต้องการด้านการศึกษาเรียนรู้และการพัฒนาคนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งชุมชนไท-ยวน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ชุมชนเก่าแก่ที่อพยพมาจากอาณาจักรโยนกนครทางตอนเหนือของประเทศไทย ในสมัยรัชกาลที่ 1 กรุงรัตนโกสินทร์ ได้จัดดำเนินการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน ให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวจึงต้องทำการศึกษาอัตลักษณ์วิถีชุมชน และนำเสนอในรูปแบบสื่อเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (2556 อ้างถึงในเสริมศักดิ์ ชุนพล 2557:1) ที่ว่า แต่ละพื้นที่การให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์และสื่อความหมายวัฒนธรรมที่มีอยู่ เพราะการถ่ายทอดคุณค่าและความหมายอันบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวให้ประชาชนรับรู้ นั้น นอกจากทำให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่น่าสนใจ ยังเป็นหนทางหน้าที่ช่วยเสริมสร้างรายได้และเป็นเครื่องมือในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ชุมชนไท-ยวน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สืบเชื้อสายบรรพบุรุษไท-ยวน ที่มีถิ่นอาศัยเดิมเมืองเชียงแสนหรือโยนกนคร ใน พ.ศ.2347 รัชสมัยรัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงทราบว่ากองทัพพม่าที่ยึดครองเมืองเชียงแสน จะย้ายทัพเข้าตีเมืองเชียงใหม่ ทรงมีพระบัญชาให้กองทัพหลวง กรมหลวงเทพบริรักษ์เป็นแม่ทัพ กองทัพ

ล้านนา (เชียงใหม่, ลำปาง, น่าน) กองทัพเวียงจันทน์ ร่วมกันยกกองทัพไปตีพม่าและขับไล่ให้หนี
 พันราชอาณาจักร จากนั้นได้รื้อกำแพงเมืองสิ่งก่อสร้างเพื่อมิให้พม่าได้ใช้เป็นที่ตั้งทัพต่อไป และ
 อพยพชาวเชียงแสนลงมาทางใต้ โดยแบ่งออกเป็นห้าส่วน คือ 1) ติดตามไปกับกองทัพเชียงใหม่
 2) ติดตามไปกับกองทัพลำปาง 3) ติดตามไปกับกองทัพน่าน 4) ติดตามไปกับกองทัพเวียงจันทน์
 และ 5) ติดตามไปกับกองทัพหลวงมายังพระนคร ซึ่งชาวไทย-ยวนส่วนหนึ่งได้ลงหลักปักฐานที่
 อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี อีกส่วนหนึ่งเมื่อมาถึงพระนครต่อมาได้ลงหลักปักฐานที่อำเภอเมือง
 จังหวัดราชบุรี และชาวไทย-ยวนอำเภอเสนาห์ให้ส่วนหนึ่งได้ย้ายครอบครัวไปยังอำเภอสี่คิ้ว จังหวัด
 นครราชสีมา ตั้งบ้านเรือนอาศัยในสถานที่ ซึ่งเคยเป็น เมืองในอดีต มีผู้ปกครองเรียกว่า พญาสี่
 เขียวต่อมาต่อมาเปลี่ยนเป็นชื่อบ้านสี่คิ้ว ซึ่งชาวบ้านให้ความเคารพสักการะพญาสี่เขียว เสมอมา
 โดยประกอบพิธีกรรมสักการะเจ้าพญาสี่เขียวทุกปี คือการทำบุญกลางบ้านเป็นงานประเพณีที่
 สำคัญ ชาวไทย-ยวนมีความสำนึกในชาติพันธุ์ของตนเองดังที่ ดวงกมล เวชวงศ์ (2554:131) กล่าว
 ว่าชาวไทย-ยวน ได้แสดงออกต่อการนำเสนออัตลักษณ์ทางด้านต่างๆ รวมทั้งภาษาวัฒนธรรมใน
 ชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการทอผ้า ซึ่งเป็นมรดกตกทอด ผ้าทอไทย-ยวน สี่คิ้วมีความประณีต
 สวยงามและรวดเร็วเฉพาะ นั้นคือลายซิ่นโก คือการนำเอาเส้นด้ายมาปั่นรวมกันสามสี ได้แก่ สี
 กรม สีแดง สีขาว แล้วทอเข้าไปในเส้นยืน มีความประณีตได้รับความนิยมในผู้ที่ชอบผ้าซิ่นใน
 ท่ามกลางการนิยมของผู้คนสมัยใหม่ แต่ ความโบราณในอดีต ก็ยังได้รับการฟื้นฟูสืบทอด ทั้งใน
 ด้านของภาษาที่ยังมีการใช้ภาษา ไทย-ยวนอยู่ การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมของเยาวชนไทย-ยวน ใน
 ส่วนบริบทของการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยวต้องมีการปรับตัว เปลี่ยนแปลง
 ประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัย ซึ่งปัจจุบันครอบครัวไทย-ยวนกว่าพันครัวเรือน ได้สืบทอดเอกลักษณ์
 อัตลักษณ์วัฒนธรรมของตนเอง รวมกันเป็นแหล่งอนุรักษ์วัฒนธรรมเรียนศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมไทย-
 ยวน นครจันทน์ เพื่อดำเนินกิจกรรมให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ จัดกิจกรรมท่องเที่ยวศึกษา
 ประวัติศาสตร์ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือชาวไทย-ยวน ให้เป็นเอกลักษณ์บ่งชี้ลักษณะเฉพาะทาง
 ภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะการจัดตลาดไทย-ยวน ในแนวคิดที่ถ่ายทอดให้มีกลิ่นอายวัฒนธรรมตนเอง
 การนำผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาจัดให้ดเนินการท่องเที่ยวที่ให้ผู้มาเยือนได้ประทับใจ ในบรรยากาศ
 อบอุ่น สนุกสนาน ตื่นตา ตื่นใจ ทำให้ชุมชนมีรอยยิ้ม และยังทำให้ชุมชนสมัครสมาชิกกันอีกด้วย
 ด้วยเหตุนี้การศึกษาครั้งนี้จึงจำเป็นการศึกษาอัตลักษณ์วิถีชุมชนไทย-ยวนสี่คิ้ว เพื่อออกแบบสื่อ
 ส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยให้ผู้ที่สนใจ ในการท่องเที่ยววัฒนธรรมมาเยือนเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาอัตลักษณ์และวิถีชุมชนทางสังคมวัฒนธรรมของชาวไท-ยวนสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
2. ศึกษากระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ของชาวไท-ยวนสีคิ้ว ในบริบทของการท่องเที่ยว
3. ศึกษาแนวทางการออกแบบและพัฒนาสื่อเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชนไท-ยวนสีคิ้ว

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตด้านกลุ่มประชากร

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในกลุ่มไท-ยวนสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน นักวิชาการและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 2.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนไท-ยวนสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
 - 2.2 ศึกษาความหมายและการออกแบบอัตลักษณ์ของชุมชน
 - 2.3 ศึกษาการพัฒนาอัตลักษณ์และกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
 - 2.4 ศึกษาความหมายและวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
 - 2.5 ศึกษาสื่อประชาสัมพันธ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
3. ขอบเขตด้านพื้นที่

บ้านสีคิ้ว บ้านโนนกลุ่ม บ้านถนนคต บ้านหนองกกและบ้านหนองบัวน้อย ซึ่งทั้งหมดอยู่ในอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

นิยามศัพท์เฉพาะ

อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึง ผลรวมของลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนที่มี การปฏิบัติกิจกรรมในวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมซึ่งได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านานอาจปรับเปลี่ยนตามสภาพการณ์ที่แปรเปลี่ยนไป ส่วนเอกลักษณ์จะมีลักษณะเฉพาะสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ระยี้ก ระยือ หมายถึง ถ้อยคำที่แสดงถึงความอบอุ่น สนุกสนาน มองโลกในแง่ดี การรวมมือของกลุ่มคนแสดงถึงความสามัคคี

ชุมชนไท-ยวน หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกว่า “ไท-ยวน” มีถิ่นอาศัยในอำเภอ
สีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้นำเสนอความเป็นชาติพันธุ์ไท-ยวน ต่อสังคม

สื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว หมายถึง สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่รวบรวม
นำไปใช้เพื่อส่งเสริม อัตลักษณ์ของชาวไท-ยวน ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสีคิ้ว เพื่อออกแบบสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรม เอกลักษณ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ เพื่อประกอบในการวิจัย ดังนี้

- 1.แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์และความเป็นชาติพันธุ์
- 2.แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 3.การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการท่องเที่ยว
- 4.แนวคิดสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการออกแบบ
- 5.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์และความเป็นชาติพันธุ์

ความหมาย

อัตลักษณ์ เป็นคำมาจากภาษาสันสกฤต อุตต (อัตตะ) มีความหมายว่า ตัวตน ของคน กับคำว่า ลักษณะ (ลักษณะ) หมายถึง สมบัติเฉพาะตัวหากมองเพียงแค่ว่ารูปศัพท์ อัตลักษณ์ จึงเหมาะจะนำมาใช้ในลักษณะเฉพาะตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่า (ทติกร สอนภาษา อ้างถึงใน (นุชนาฏ เชียงชัย, 2558, p.4) ส่วน (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2546) กล่าวว่า อัตลักษณ์ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Identity ซึ่งมีรากศัพท์มาจากคำว่า Identitas เดิมใช้คำว่า idem ซึ่งมีความหมายว่า the same (เหมือนกัน) และมีนัยว่าเป็นคุณสมบัติเฉพาะที่ทำให้สิ่งนั้นโดดเด่นขึ้นมาหรือแตกต่างจากสิ่งอื่น

เดิมในสังคมทั่วไปมักใช้คำว่า เอกลักษณ์ ซึ่งคำว่า เอก หมายถึง หนึ่งเดียวจึงน่าจะหมายความว่า ลักษณะเดียว (ของหลายๆสิ่ง) หรือลักษณะที่ของหลายๆสิ่งมีร่วมกัน (ทติกร สอนภาษา อ้างถึงในนุชนาฏ เชียงชัย, 2558:4) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายว่า หมายถึงลักษณะที่เหมือนกันหรือมีร่วมกัน เช่น ชุมชนนั้นมีเอกลักษณ์อยู่ที่ทอผ้าจก หมายความว่า ชุมชนนั้นมีอาชีพทอผ้าจกเหมือนกันหมด ส่วนคำว่า อัตลักษณ์ ไม่มีบันทึกไว้ในพจนานุกรมแต่ในเอกลักษณ์วิชาการหลายเล่มให้ความหมายว่า หมายถึงคุณลักษณะเฉพาะตัวซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ลักษณะของตัวบุคคล สังคม ชุมชน หรือเมื่อนั้น เช่น ชื่อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น ความเชื่อและศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือสากลกับสังคมอื่นๆ (โชติกา ศรีประชาวีรัฐ, 2554 อ้างถึงในนุชนาฏ เชียงชัย, 2558:5)

ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ แนวโน้มทางทฤษฎียุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ได้ตั้งคำถามอย่างมากกับวิธีการมองโลก กล่าวถึง “ความจริง” ของสิ่งต่างๆ รวมทั้งเชื่อถือว่าความจริงที่เป็น “ปัจเจกบุคคล” ซึ่งเป็นผลของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ก่อให้เกิดความหมายความเข้าใจร่วมกัน เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม อัตลักษณ์ที่สามารถเปลี่ยนแปลง สร้างและผลิตซ้ำได้ตลอดเวลา ดังที่ (Jenkins, 1996, pp3-4) กล่าวว่าอัตลักษณ์มีความหมายสองนัยยะ คือ ความเหมือนและความเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป เป็นการตีความเหมือนกันบนพื้นฐานของความสัมพันธ์และเป็นการเปรียบเทียบระหว่างคนหรือสิ่งของในสองมุม คือ ความเหมือนกันและความแตกต่าง อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าเราคือใคร ภายใต้การมีความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง โดยตัวตนหรือ “ความเหมือนกัน” ของเรานั้นมีด้านที่แสดงถึง “ความแตกต่าง” ระหว่างเรากับคนอื่นที่เราติดต่อกับปฏิสัมพันธ์กันด้วย เป็นการแบ่งแยกถึงความเป็นคนในหรือคนนอก และแยกความเป็น “เรา” และ “เขา” อัตลักษณ์ยังถูกผลิต บริโภคและควบคุมดูแลภายใต้วัฒนธรรม โดยสร้างผ่านสัญลักษณ์ของการนำเสนอลักษณะที่เรารับเอามาไว้กับตนเอง (Woodward, 1997: 2) อัตลักษณ์ล้วนมีความหลากหลาย ทั้งในระดับของปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือองค์กร สิ่งที่สำคัญคือ อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ถูกสร้างหรือทำให้เกิดขึ้นโดยกระบวนการทางสังคม ทั้งการสร้างขึ้นจากคนภายนอกและคนภายใน เมื่อเวลาผ่านไปแล้วอาจมีลักษณะเฉพาะ เลื่อนไหล หรือเปลี่ยนรูปไปจากเดิม บนพื้นฐานของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและบริบทที่แตกต่างกันออกไป (Berger และ Luckman, 1967:173)

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (อ้างถึงใน สมหมาย ชินนาค, 2547: 150) ให้คำอธิบายความหมายของ “อัตลักษณ์” ว่า หมายถึง สิ่งที่เราารู้สึกว่าเป็นเราหรือพวกเขา แตกต่างจากพวกเขา หรือคนอื่น อัตลักษณ์ไม่จำเป็นต้องมีหนึ่งเดียว แต่อาจมีหลายอัตลักษณ์ที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นตัวเรา พวกเขา อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคม (social construct) อัตลักษณ์จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการสร้างความเหมือนระหว่าง “พวกเรา” หรือความต่างกับ “คนอื่น” ซึ่งถือเป็น “กระบวนการสร้างอัตลักษณ์” ที่เกิดควบคู่กันไป

ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล (2545:201-202) ยังได้กล่าวถึงการสำรวจความมีอัตลักษณ์และสำนึกเกี่ยวกับความมีตัวตนที่หลากหลายของนักมานุษยวิทยา โดยใช้คำว่า “อัตลักษณ์” สำหรับคำว่า identity และคำว่า ตัวตน หรือสำนึกเกี่ยวกับความมีตัวตน ซึ่งครอบคลุมคำหลายคำ ได้แก่ self, subjectivity และ identification ทั้งหมดนี้ล้วนเกี่ยวข้องกับความสำนึกเกี่ยวกับตนเอง การนิยามตนเองหรือการตอบคำถามว่าเราคือใคร ซึ่งใช้โดยมีจุดเน้นที่ต่างกัน อัตลักษณ์ หรือ identity อ้างอิงอยู่กับการจำแนกกลุ่มคนด้วยป้ายทางสังคมวัฒนธรรม เช่น คนไทย

(อัตลักษณ์ทางเชื้อชาติ) ชายหญิง (อัตลักษณ์ทางเพศ) ชนชั้นกลาง ชาวบ้าน (อัตลักษณ์ทางชนชั้น) และอื่นๆ อีกมาก บ้ายเหล่านี้มิได้เป็นเพียงความคิดหรือคำที่ประดิษฐ์ขึ้นอย่างเดียว แต่มีกลไกทางปฏิบัติการของการสร้างความหมายที่ทำให้เกิดความสำนึกขึ้นภายในแต่ละบุคคลว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่มีลักษณะร่วมกันบางอย่าง เช่น มีลักษณะทางกายภาพเหมือนกัน มีประวัติศาสตร์หรือความทรงจำร่วมกัน หรือมีเป้าหมายเดียวกัน ส่วนคำว่า ตัวตน หรือ สำนึกเกี่ยวกับความมีตัวตน เป็นการดำรงอยู่ของเราในฐานะที่เป็นบุคคล(person) ประธานหรือผู้กระทำ (subject, agent) อันเป็นที่ตั้งของการรับรู้ทางปัญญาและอารมณ์และเป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำต่างๆ อัตลักษณ์และตัวตนคาบเกี่ยวกันมากขึ้นในกระแสความคิดร่วมสมัย ที่เห็นว่า ทั้งสองอย่างเป็นสิ่งที่ไม่ได้มีความสมบูรณ์ ในตนเองและไม่ได้มีแก่นแท้ที่คงทนถาวร

คุณลักษณะที่สำคัญของอัตลักษณ์ ก็คือ มีการเคลื่อนไหวหรือเลื่อนไหลอยู่เสมอ และเป็นการสร้างสรรค์ที่ไม่มีวันเสร็จสิ้น (Sarup, 1996 อ้างถึงใน ทวิช จตุรพรฤกษ์, 2551: 210) และถูกแสดงผ่านสัญลักษณ์ นอกจากนั้นการก่อรูปของอัตลักษณ์ยังเกี่ยวกันถึงการมีอยู่และติดต่อสื่อสารอันเป็นตัวแบ่งถึงความเหมือนและแตกต่างกัน (Woodward, 2002: ix) อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการใช้สัญลักษณ์ (symbolic aspect) ด้วย เนื่องจากการแสดงออกถึงความสัมพันธ์สามารถทำได้โดยผ่านระบบสัญลักษณ์หลายแบบ

ในทางเดียวกันอัตลักษณ์ก็เกี่ยวข้องกับมิติ “ภายใน” ของความเป็นตัวเราอย่างมากทั้งในด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด เพราะมนุษย์ให้ความหมายหรือเปลี่ยนแปลงความหมายเกี่ยวกับตนเองในกระบวนการที่เขาสัมพันธ์กับโลก(psychological and subjective aspect) และปริณทผลของ identity และที่ซ้อนทับกันอยู่ (Woodward, 1997) จึงมีการแบ่งประเภทอัตลักษณ์เป็นสองระดับ คือ อัตลักษณ์บุคคล (self identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (social identity) ทั้งสองอย่างทำงานโดยไม่อาจแยกความแตกต่างระหว่างความเป็นกลุ่ม และความเป็นปัจเจกบุคคลออกจากกัน แต่เป็นกระบวนการเดียวกัน คือ ความเป็นตัวตนของปัจเจกบุคคลขึ้นกับการเป็นสมาชิกของกลุ่ม นักคิดในสายปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) เห็นว่า อัตลักษณ์ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม Erving Goffman นักสังคมวิทยาในสายปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ที่จำแนกความแตกต่างระหว่างอัตลักษณ์ส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคม ได้นิยามความคิดที่ปัจเจกบุคคลมีต่อตนเองว่าเป็น ego identity ส่วนภาพของปัจเจกบุคคลผู้นี้ในสายตาของคนอื่นอันเป็นที่บุคคลที่มีเอกลักษณ์ของตนเรียกว่า personal identity ส่วน social identity ของบุคคลคือสถานภาพทางสังคม เช่น อาชีพ เพศ ชาติพันธุ์หรือศาสนา สังคมคาดหวังให้ปัจเจกบุคคลในอาชีพนี้ เพศนี้ควรวางตนอย่างไร สิ่งดังกล่าวแสดงให้เห็น

ว่าอัตลักษณ์ทางสังคมและอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคลนั้นซ้อนทับกันอยู่ อัตลักษณ์ทางสังคมจึงมีสองส่วน ส่วนหนึ่งคือมาตรฐานที่สังคมเรียกร้องจากปัจเจกบุคคล (virtual identity) และอีกส่วนหนึ่งคืออัตลักษณ์ที่เป็นจริงของคนๆ นั้น (actual identity) Bauman (1996) ชี้ให้เห็นถึงเรื่องอัตลักษณ์ในภาวะสมัยใหม่ว่ามีขึ้นท่ามกลางการสร้างขึ้นมาใหม่และการนิยามใหม่ทั้งสิ้นและปัจจุบันอัตลักษณ์เป็นเรื่องของการละเล่น และการแสดงตัวตน โดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในเวลานั้น เขากล่าวว่าแต่เดิมที่เราจะตั้งคำถามในประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหาของอัตลักษณ์ว่าสัมพันธ์กับภาวะสมัยใหม่อย่างไรนั้น แท้จริงแล้ว อัตลักษณ์ในภาวะสมัยใหม่เปรียบเหมือนรูปภาพที่สื่อได้เพียงภาพเดียว แต่อัตลักษณ์ในภาวะหลังสมัยใหม่เปรียบเหมือนวิดีโอที่สามารรถลบบภาพออกและนำม้วนวิดีโอมาใส่ซ้ำได้อีก อัตลักษณ์จึงเป็นดังเช่นการประดิษฐ์ที่ทันสมัย ความทันสมัยนี้ทำให้อัตลักษณ์ไม่ผูกติดตัวบุคคลและไม่เป็นภาวะผูกพันกับคนๆ นั้นไปตลอด

อัตลักษณ์และความเป็นชาติพันธุ์

Jenkins (1998: 13-14) กล่าวว่า ความเป็นชาติพันธุ์ (ethnicity) เป็นเรื่องของ การกำหนดความแตกต่างทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงเป็นเรื่องของการกำหนดความแตกต่างและความเหมือนทางวัฒนธรรมในขณะเดียวกัน ขึ้นอยู่กับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอันนำมาสู่การรับรู้ความหมายร่วมกัน (shared meaning) ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง สามารถเปลี่ยนแปลงและผลัดซ้ำได้ในสถานการณ์ที่ต่างกันไป การกำหนดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์นั้นมาจากทั้งภายนอกจากการมีปฏิสัมพันธ์และภายในกลุ่มซึ่งมีการกำหนดตัวตนภายในของตนเอง (Everett Hughes) นักสังคมวิทยาสำนักชิคาโก กล่าวว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะความแตกต่างของลักษณะทางวัฒนธรรม อันสามารถวัดปริมาณหรือที่คนกลุ่มอื่นสังเกตเอาได้ แต่ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เพราะคนภายในกลุ่มและนอกกลุ่มรับรู้ว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ โดยคนในกลุ่มและนอกกลุ่มต่างพูดคุย รู้สึกร่วม และกระทำราวกับว่ากลุ่มนั้นเป็นกลุ่มๆ หนึ่ง Abner Cohen ได้เสนอแนวคิด ethnicity ว่าเป็นระดับของการแสดงให้เห็นบรรทัดฐานร่วมกันของกลุ่มในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ (Cohen, 1974: xi) ความเป็นชาติพันธุ์จึงปรากฏขึ้นเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม และมีการอ้างอิงถึงผลประโยชน์และการต่อรองเรื่องต่างๆ ดังที่ William Skinner (อ้างอิงใน สุเทพ สุนทรภัสช, ผู้แปล, 2511: 232) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ความสำนึกในชาติพันธุ์จะมีมากขึ้นเมื่อมีการติดต่อระหว่างชาติพันธุ์และความภักดีต่อชาติพันธุ์ของตน จะปรากฏออกมาเด่นชัด ก็ต่อเมื่อสมาชิกของกลุ่มต่างสำนึกในผลประโยชน์ของตน เมื่อเผชิญหน้ากับกลุ่มอื่น

แนวทางในการศึกษาและทำความเข้าใจความเป็นชาติพันธุ์ที่อาจเสนอได้อย่างน้อย 3 แนวทางด้วยกัน คือ

1. การศึกษาความเป็นชาติพันธุ์ในฐานะเป็นรากเหง้าดั้งเดิม (Primordialist View) การศึกษาในแนวทางนี้จะมีพื้นฐานความเข้าใจความหมายของชาติพันธุ์ที่ว่า ชาติพันธุ์เป็นหน่วยทางสังคมที่มีรากเหง้ามาแต่ดั้งเดิม และเป็นลักษณะที่จริงแท้แน่นอนอน สามารถเห็นได้โดยไม่ต้องพิสูจน์ ความเป็นชาติพันธุ์สืบผ่านทางสายโลหิตและเน้นที่อารมณ์ความรู้สึกบนความสัมพันธ์ทางเครือญาติ นักคิดซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีได้แก่ Clifford Geertz เห็นว่า ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ มาจากแนวคิดเรื่องต้นกำเนิดร่วม (shared descent) อันเป็นสิ่งที่มาตั้งแต่แรกเริ่ม (primordial attachments) ที่สมาชิกในกลุ่ม “ถูกให้” (given) มา ซึ่งที่มาของต้นกำเนิดร่วมกันเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ได้แก่ การมีภาษา ศาสนา หรือความเชื่อของสังคมที่เรากับคนอื่นปฏิบัติเหมือนกันในฐานะสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ (Geertz, 1973: 255-310)

2. การศึกษาความเป็นชาติพันธุ์ในฐานะเป็นเครื่องมือสำหรับกำหนดความสัมพันธ์ทางสังคม (Instrumentalist Approach)

การศึกษาชาติพันธุ์แนวนี้มองความเป็นชาติพันธุ์เป็นเครื่องมือในการกำหนดความสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้มองชาติพันธุ์ในเชิงหน้าที่ต่างๆ อย่างหลากหลาย บ้างก็มองว่าเป็นลักษณะทางวัฒนธรรม ที่มีอยู่แล้วในสังคมหนึ่ง ทั้งในรูปแบบของภาษา และศาสนา ซึ่งถูกนำมาเป็นพื้นฐานในการสร้างความเป็นตัวตนของกลุ่มชน เพื่อใช้เป็นเงื่อนไขในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2543: 190) ความเป็นชาติพันธุ์จะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีความสัมพันธ์กับคนกลุ่มอื่น ซึ่งแนวทางการศึกษาวิจัยยังสามารถพิจารณาได้ในเชิงหน้าที่นิยม (functionalism) โดยเฉพาะส่วนที่นำเอาความเป็นชาติพันธุ์มาเป็นเครื่องมือและเป็นเงื่อนไขกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่เน้นความราบรื่นและลงตัวเพื่อประสานหรือกลบเกลื่อนความขัดแย้ง

ผู้ที่มีมองความเป็นชาติพันธุ์ในฐานะเป็นเครื่องมือหรือเป็นความสัมพันธ์ภายใต้บริบทของสถานการณ์นั้น คือ Barth (1969) ซึ่งเห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์คือหน่วยทางวัฒนธรรม (culture bearing units) และเขาชี้ให้เห็นว่าการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไม่ได้อยู่ที่เนื้อหาทางวัฒนธรรม (the cultural stuff) เพียงอย่างเดียว เราจะเข้าใจปรากฏการณ์ทางชาติพันธุ์ได้มากขึ้นหากมองถึงความคิดและจิตสำนึกของเจ้าของวัฒนธรรมนั้นว่าลักษณะดังกล่าวมีความหมายเพียงใดกับการกระทำของพวกเขา เพราะกลุ่มคนต่างๆ อาจจะมีแบบแผนวัฒนธรรมบางอย่างด้วยการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม Barth มองว่ากลุ่มชาติพันธุ์เป็นรูปแบบหนึ่งในการจัดระเบียบสังคม ในการ

พิจารณาชาติพันธุ์ว่าเป็นองค์กรทางสังคม (social organization) นั้น ลักษณะที่สำคัญที่ Barth ชี้ให้เห็น คือ ความเป็นองค์กรทางสังคมที่สมาชิกของกลุ่มมีความสำนึกว่าตนเป็นคนกลุ่มนั้น (self ascription) และสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นต้องรู้สึกว่ามีสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นเป็นสมาชิกของกลุ่มดังกล่าว (ascription by others) (Barth, 1969: 10-13)

สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ระบุตนเองว่าตนเป็นใคร และถูกระบุโดยผู้อื่นว่าตนเป็นใคร ภายใต้กระบวนการปฏิสัมพันธ์ (interactions) ระหว่างกัน ความเป็นชาติพันธุ์จึงเป็นความคิดและจิตสำนึกของปัจเจกบุคคลในการกำหนดตนเองหรือคนอื่น สิ่งที่สำคัญในการตั้งคำถามจึงไม่ใช่กลุ่มชาติพันธุ์ แต่เป็นกระบวนการระบุและแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (ethnic identity) และเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (ethnic category) ในการปฏิสัมพันธ์ในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งการที่คนสองคนต่างระบุว่าตนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แสดงว่าในการปฏิสัมพันธ์ทั้งสองคนต่าง “เล่นเกมเดียวกัน” (playing the same game) (ฉวีวรรณ ประจบเหมาะ, 2547: 15) Barth คิดต่างจาก Geertz ที่คิดว่าชาติพันธุ์คือสิ่งที่เป็นแก่นทางวัฒนธรรมหรือสิ่งที่ถูกกำหนดมาแล้วอันเป็นสิ่งที่มือยู่เดิม (primordial) ที่ถูกให้มา (given) ตั้งแต่ที่เรา เกิดมา เช่น ภาษา ศาสนา และความเชื่อรวมทั้งหลักปฏิบัติในสังคม

3. การศึกษาความเป็นชาติพันธุ์ในฐานะที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างความหมาย (Constructivist Theories)

การศึกษาชาติพันธุ์แนวนี้ปฏิเสธการมองชาติพันธุ์บนความคิดที่ยึดมั่นกับแก่นแท้ (essentialism) และการมองอัตลักษณ์ของคนผ่านแนวความคิดรากเหง้านิยม (Primordialism) โดยสิ้นเชิงเพราะไม่เชื่อว่าชาติพันธุ์เป็นหน่วยทางสังคมที่มีอยู่แล้วแต่เดิม การศึกษาในแนวทางการสร้างความหมายนี้มองถึงการสำนึกของสมาชิกกลุ่มและการทำความเข้าใจรูปแบบขององค์กรทางสังคมที่ถูกสร้างความหมายขึ้นอย่างต่อเนื่อง มุ่งทำความเข้าใจกับความหมายของชาติพันธุ์ในลักษณะที่เป็นกระบวนการสร้างความหมาย ซึ่งกำหนดความสัมพันธ์ของกลุ่มคนต่างๆ

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ความหมาย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545:253) ให้ความหมายวัฒนธรรมว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคม ซึ่งมีความหมายครอบคลุมแบบแผนการดำเนินชีวิตทุกแง่มุม เป็นภูมิปัญญาที่คนรุ่นลูกรุ่นหลานได้สืบทอดต่อมาจากบรรพบุรุษและได้ใช้ประโยชน์ในเชิงการท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

องค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization :WTO,1985) อ้างถึงใน นรินทร์ สังข์รักษาและคณะ,2557:39-40)กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ความสนใจไปที่ เขาสนใจในการท่องเที่ยว จึงหมายรวมถึง การเดินทางเพื่อการเรียนรู้ ชมการแสดงศิลปะ การเดินทางเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมเทศกาลหรือเหตุการณ์สำคัญต่างๆ เยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวและอนุสาวรีย์ การเดินทางเพื่อการเรียนรู้ธรรมชาติชนบทรอบนิคมประเพณีของชาวบ้าน การเดินทาง แสงบุญ ฯลฯ

วัตถุประสงค์และความสอดคล้องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประสบการณ์ใหม่อันประกอบด้วย การเรียนรู้การสัมผัส การชื่นชมเอกลักษณ์ความงดงามของวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคม ซึ่งล้วนเป็นสิ่งดึงดูดใจ ช่วยกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยว (นรินทร์ สังข์รักษาและคณะ, 2557:40) และบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา,2548:254-256) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ต้องรับผิดชอบต่อปัจจัยพื้นฐานทางวัฒนธรรม 4 ประการคือ

1. เพื่อมุ่งเน้นคุณค่าของวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น
2. เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องดูแลรักษาให้คงไว้ถึงคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณค่าของวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
3. เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจ ขณะเดียวกันต้องเคารพวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย
4. เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างเพียงพอ พร้อมทั้งปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น

สำหรับแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ครอบคลุมถึงการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยมีกระแสเรียกร้อง 3 ประการ คือ

1. กระแสความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเป็นกระแสความต้องการของประชาชนทั่วโลกให้เกิดการสร้างจิตสำนึก ในแง่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระดับท้องถิ่นจนถึงขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ระบบนิเวศเพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพไว้

2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการที่มีรากขึ้น กลุ่มนักท่องเที่ยวต้องการได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวมากกว่าความสนุกเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่

3. กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นกระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อเป็นหลักประกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง และชุมชนเป็นที่ยอมรับในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

ซึ่งพจนานุกรม (2546 ในนรินทร์ สังข์รักษาและคณะ, 2557:46) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวชุมชนที่เป็นความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม ลักษณะวัฒนธรรม ดำเนินการโดยชุมชนผู้เป็นเจ้าของ โดยมีหลักการดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทาง
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ยกย่องคุณค่าชีวิต
5. มีความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน

และภัทรพงศ์ อินทร์กำเนิดและคณะ, 2553:27-30) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ซึ่งมุ่งเน้นในเรื่องการเข้าถึงวัฒนธรรมหรือประวัติศาสตร์ โดยนักท่องเที่ยวจะได้ประสบการณ์ที่มีอัตลักษณ์พิเศษและมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่แท้จริงของสถานที่นั้น ในการประชุมนานาชาติ เรื่องการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2008 ซึ่งจัดโดย VIVESLO ที่เมือง Santa Fe เม็กซิโก

ประเทศของอเมริกา ในเดือนพฤศจิกายน 2551 ให้คำจำกัดความว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือการท่องเที่ยวที่เป็นการเรียนรู้เรื่องศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของสถานที่ ผ่านประสบการณ์ตรงและการมีส่วนร่วมกับผู้คนเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งสร้างสรรค์ความสัมพันธ์กันดีระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน

หลักการและลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548:286-288) กล่าวว่าหลักการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมี 4 ประการ ประกอบด้วย

1. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญ คุณค่า ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทรัพยากรวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว นั้น เพื่อเป็นข้อมูลให้นักท่องเที่ยวในการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ในการเข้าชม ในขณะเดียวกันก็จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น
2. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความรัก ความหวงแหน รักษาและดึงชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของตนด้วย และได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เช่น การจ้างงาน การบริการ นำเที่ยว การให้บริการขนส่ง การให้บริการที่พัก การขายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น
3. เป็นแบบอย่างท่องเที่ยวที่มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจใน วัฒนธรรมและได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
4. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน หรือของชุมชนอื่น รวมทั้งเคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และผู้คนของตนเองด้วย

นรินทร์ สังข์รักษาและคณะ(2557:42-43) กล่าวถึงลักษณะการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมที่สำคัญ 9 ประการคือ

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากร ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อสามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง
2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่าง ยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าด้วยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมหรือกระทบน้อยที่สุด

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย

4. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยว ในลักษณะที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น

6. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของกาบริการท่องเที่ยวตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

7. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

8. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ และความสะดวกของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุก ๆ ด้าน และต้องดูแลรักษาความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

9. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวเข้มงวดเพื่อให้ นักท่องเที่ยวอุ่นใจ

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548,288-290) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ผู้อื่น และย้อนกลับมามองตัวเองอย่างเข้าใจในสรรพสิ่งของโลกที่ไม่สามารถแยกตัวออกจากกันได้ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ฉะนั้นองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญจึงควรมี 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อันประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจ 10 ประการ คือ

1.1 ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น

1.2 โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่างๆ

1.3 งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้าง รวมทั้งซากปรักหักพัง

1.4 ทัศนกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก

1.5 ศาสนา รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา

1.6 ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ

1.7 ภาษาและวรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา

1.8 วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ขนบธรรมเนียมการรับประทานอาหาร

1.9 ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียม และเทศกาลต่าง ๆ

1.10 ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีการนำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

2. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3. องค์ประกอบด้านธุรกิจการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทางการท่องเที่ยว โดยผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และได้ผลตอบแทนในกำไร ผู้ธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้ นักท่องเที่ยวคุณภาพได้รับรู้และได้ประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการตลาดท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือดำรงจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

6. องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยว ที่ต้องคำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยมีการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนหรือสมาชิกของชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนด้วยความเต็มใจ ซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วมนั้น Brenes(1994:4 อิน ทองเสมียน,2550:43-44) กล่าวว่า มีประเด็นสำคัญ 10 ประเด็น คือ

1.ระยะเวลาและสถานที่ในการมีส่วนร่วมกับโครงการ ควรต้องให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมให้ต่อเนื่องตามวงจรชีวิตของโครงการ ตั้งแต่ต้นจนโครงการยุติหรือหากคณะผู้บริหารเห็นว่าเหมาะสมก็ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่แต่ละคนเกี่ยวข้องด้วยจริงๆ เท่านั้นก็ได้

2.หากการมีส่วนร่วมนั้น มีมิติทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยทางด้านปริมาณถ้ามีคนมาร่วมมากก็ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้นมาก จากนั้นทำให้องค์กรทางสังคมก่อตัวขึ้นทางด้านคุณภาพควรให้มีส่วนร่วม มีมิติที่จะขัดขวางความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคลหรือความเป็นนาย-บ่าว ให้มีส่วนร่วมเสมอภาคกันจึงจะถือว่ามีคุณภาพดี

3.จะให้การมีส่วนร่วมเป็นเป้าหมายปลายทาง หรือจะให้เป็นแนวทางคือจะให้เพียงบุคคลอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้องก็พอใจคิดว่าบรรลุประสงค์บางสิ่งแล้วจะพิจารณาว่าการมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่ดีต้องทำให้ดี โดยตอบให้ได้ว่าหลักการมีส่วนร่วมแล้วจะมีอะไรดีขึ้น อะไรควรเกิดขึ้นอีกบ้าง อันเป็นการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมที่เป็นวิธีการหรือกระบวนการที่ต้องดำเนินไปอย่างมีคุณภาพซึ่งทำให้งานเกิดความสำเร็จดียิ่งขึ้น

4.การมีส่วนร่วมความธรรมชาติอาจเกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอหรือตลอดเวลา แต่ถ้าตั้งองค์กรก็จะมีตัวแทนประชาชนมีส่วนร่วมในเวลาที่ยาวนานขึ้น

5.การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมและการศึกษา ซึ่งหากเกิดขึ้นได้คือให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันไปด้วย จะเป็นเหมือนการให้การศึกษาแก่สังคมไปในขณะเดียวกัน แต่หลายโอกาสต้องให้เกิดความพร้อมในแต่ละเรื่องต้องใช้เวลารอคอยบ้าง

6.สถานการณ์การมีส่วนร่วม ต้องคำนึงว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงมิใช่เกิดจากการออกคำสั่ง แต่จะต้องสร้างขึ้นมาเอง จะให้มีผู้สั่งสามารถรวมกันให้เต็มที่แล้วคนก็จะมาร่วม คงไม่ค่อย

เกิดขึ้นได้ การมีส่วนร่วมมักต้องใช้ความพยายามให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดแนวคิด ประชาสังคมมีจิตสาธารณะ เคารพความหลากหลายทางความคิด เพราะทำให้มุมมองกว้างขึ้น และเกิดความรอบคอบขึ้นจนเป็นวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน

7. มีคณะผู้บริหารการมีส่วนร่วมพิจารณา เพื่อวางแผนการดำเนินการให้เหมาะสมว่าจะให้บุคคลใด กลุ่มใด เข้ามามีส่วนร่วมเมื่อใดและโดยวิธีใด ฯลฯ โดยคณะผู้บริหารการมีส่วนร่วมนี้ ควรมีตัวแทนผู้ได้รับผลกระทบในจำนวนมากพอสมควร และให้มีความหลากหลายมากพอ

8. การมีส่วนร่วมรับรู้สภาพปัญหาโดยมีส่วนร่วมจะทำให้คนในชุมชนได้รับรู้สภาพที่เป็นจริงมากขึ้น การมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาปัญหา ทำให้เมื่อเห็นปัญหาแล้วจะนำความมุ่งมั่นที่จะคิดหาทางแก้ไขด้วยและร่วมแก้ปัญหานั้นๆได้ จะทำให้เป็นการเรียนที่จะแก้ปัญหากันเองต่อไปได้

9. คนที่อยู่ร่วมกันในชุมชนส่วนใหญ่ก็มีความผูกพัน เอื้ออาทรต่อกันมีค่านิยมร่วมกัน

10. ควรทำให้การมีส่วนร่วมมีลักษณะป็นอารมณฺ์ขันประกอบไปบ้าง เพราะในสังคมไทย การมีอารมณฺ์ขันจะช่วยให้บรรยากาศมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้ดี ดังนั้นในการประชุมถ้าใช้อารมณฺ์ขันดนตรี เกมส์ กีฬา เข้าร่วมด้วยจะสร้างอารมณฺ์การมีส่วนร่วมให้เพิ่มมากขึ้น

ลักษณะการมีส่วนร่วม

ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2546:208-209) กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1. การสนับสนุนทรัพยากร คือ การสนับสนุนบ้าน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน หรือการช่วยทำกิจกรรม ร่วมในการวางแผน ประชุมแสดงความคิดเห็นการดำเนินการ การติดตามและประเมินผล
2. อำนาจหน้าที่ของผู้เข้าร่วม คือ เป็นผู้นำ เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก ซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วมนี้ แสดงถึงระดับอำนาจของผู้เข้าร่วม จึงมีการโต้แย้งว่าการมีส่วนร่วมโดยใช้วิธีการพัฒนาความสามารถของประชาชนเป็นเพียงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเพียงบางส่วน เพราะในกรณีประชาชนไม่มีโอกาสเข้าร่วมกันการตัดสินใจทางออกที่ควรเป็นคือ การร่วมสร้างพลังอำนาจให้แก่ประชาชน

และ ประธาน สุวรรณมงคล(อ้างถึงในเอกลักษณะ ทองเสมียน, 2510:45) กล่าวว่าชุมชนควรมีบทบาทใน 4 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผล

กระบวนการมีส่วนร่วม

ปารีชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2546:205) พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมมีดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน จะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพของชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงาน และร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่ต้องใช้

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา โดยการสนับสนุนด้านวัตถุ อุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือการเข้าร่วมบริการแรงงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงาน และการดำเนินการความช่วยเหลือจากภายนอก

4. การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการศึกษา เป็นการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลและสังคม

5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการพัฒนาเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาด้านๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ทันที

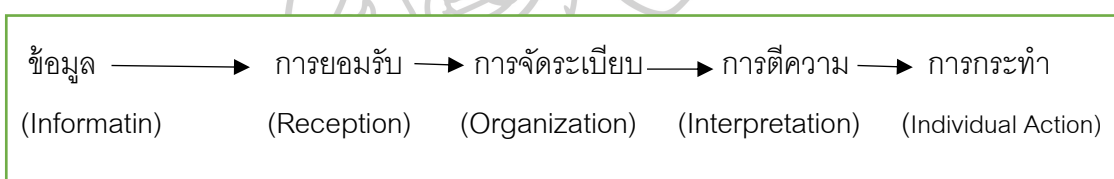
แนวคิดสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการออกแบบ

มนุษย์ใช้อวัยวะสัมผัสในการอ่าน ดู ฟัง สัมผัสกับสิ่งต่างๆ เพื่อแสดงถึงการรับรู้ (Concept of Perception) และให้ความหมายโดยใช้ประสาทสัมผัสทางตาร้อยละ 83 สัมผัสทางหูร้อยละ 11 สัมผัสทางกายร้อยละ 1.5 สัมผัสทางลิ้นร้อยละ 1 และสัมผัสทางจมูกร้อยละ 3.5 ซึ่งกันยา สุวรรณแสง(2532 อ้างถึงในเสริมศักดิ์ ชุนพล, 2557:19) การรับรู้ประสาทสัมผัสทางตา มีความสำคัญต่อมนุษย์มากเพราะมนุษย์ใช้การมองเห็น (Vision) เป็นอวัยวะรับการสัมผัสรับสิ่งเร้า และให้ความหมายต่อประสบการณ์สิ่งเร้า นั้นถึง 80 เปอร์เซ็นต์ โดยจะเริ่มตั้งแต่ทารกอายุได้ 1 เดือน เด็กจะเริ่มมองเห็นรับพลังงานแสงจากภายนอกเข้าไปเปลี่ยนเห็นสัญญาณประสาทและเกิดการรับรู้ได้ เมื่อสมองถึงวุฒิภาวะนั้นๆ และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ร่วมกับการมีปฏิริยากระทบการปะทะกับสิ่งแวดล้อม เด็กก็จะเกิดการรับรู้และให้ความหมายต่อสิ่งเร้าได้มากขึ้นเรื่อยๆ ก่อให้เกิดทักษะที่จำเป็นและเสริมสร้างความพร้อมทางด้านร่างกายและสติปัญญา เช่น การเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายที่สัมพันธ์กัน การรับรู้ถึงรูปทรงของวัตถุการรู้จักช่องว่างและตำแหน่งของวัตถุการรับรู้ถึงความสัมพันธ์ของตนเองต่อช่องว่างต่อวัตถุซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการอ่าน การเขียน หนังสือ การดำรงชีวิตประจำวัน

เนื่องจากมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมและอยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้นๆ ซึ่งสิ่งแวดล้อม
 อย่างเดียว จะมีอิทธิพลต่อมนุษย์แต่ละคนไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับ การรับรู้ของแต่ละบุคคล ดังนั้นจึง
 อาจสรุปการรู้สึกและการรับรู้ของคนเราได้ว่าเกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่
 อยู่รอบๆบุคคลนั้น จากหลักการรับรู้จะเห็นได้ว่ากระบวนการที่จะเกิดการรับรู้ได้นั้นเกิดจากการ
 สัมผัส การแปลความหมายหรือการถอดรหัสจากการสัมผัสประสบการณ์เดิมมีส่วนช่วยในการ
 แปลความหมาย การแปลความหมายของแต่ละคนมีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับระดับ
 สติปัญญา ความสนใจความตั้งใจสิ่งเหล่านี้มีส่วนในการแปลความหมายทั้งสิ้นทั้งนี้ผู้มดลมีเดียมี
 ส่วนในการเสริมสร้างในเรื่องของการรับรู้ จากการสัมผัสต่อสิ่งเร้าทำให้เกิดการรับรู้เรื่องราวที่ถูก
 นำเสนอผ่านสื่อ

กระบวนการ

รับรู้ (Schermerhorn, Hunt and Other (1982:55) ได้กล่าวถึงกระบวนการรับรู้ว่าเป็นกระบวนการ
 ทางจิตวิทยาเบื้องต้น ในการตีความสิ่งเร้าที่สัมผัสต่างๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีความสำคัญ
 สำหรับผู้รู้ การรับรู้เป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลมีความแตกต่างกันเมื่อบุคคลได้รับสิ่งเร้าก็จะประมวลสิ่ง
 รับรู้นั้นเป็นประสบการณ์ที่มีความหมายเฉพาะตนเอง ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 กระบวนการรับรู้ (Schermerhorn, Hunt and Other (1982:55)

จุฑามาศ สิทธิขวา (2542 อ้างถึงในเสริมศักดิ์ ขุนพล, 2557:20) กล่าวถึงกระบวนการรับรู้
 ว่าเกี่ยวข้องกับขั้นตอนรับรู้ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การเลือก (Selection) การเลือกจะเกี่ยวข้องทั้งการเลือกโดยจงใจและไม่จงใจ
 กล่าวคือการตัดสินใจบางครั้งจะกระทำการเลือกกว่าเราจะรับสิ่งกระตุ้นใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย
 อย่างเช่น ปัจจัยทางด้านกายภาพ (Characteristic) ปัจจัยทางด้านที่ตั้ง (Physical Location)
 ความสนใจ (Interest) ประสบการณ์ที่ผ่านมา (Past Experience)

ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวม ในด้านการรับรู้สิ่งต่างๆ เรามักมีแนวโน้มที่จะรวบรวมตัวกระตุ้น
 ต่างๆ เข้าเป็นรูปแบบต่างๆ หลักในการรวบรวมตัวกระตุ้นมีหลายประการ เช่น รวบรวมโดย
 พิจารณาจากการอยู่ใกล้เคียง (Proximity) รวบรวมโดยพิจารณาจากความคล้ายคลึงกัน

(Resemblance) รวบรวมโดยพิจารณาจากการกระทำไปทางเดียวกัน (Common Fate) รวบรวมโดยพิจารณาถึงการต่อเติมส่วนที่ขาดไป

ขั้นตอนที่ 3 การตีความ (Interpretation) เป็นการแปลความหมาย ประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับในการแปลความหมายนี้อาจทำได้หลายลักษณะ เช่น แปลความหมายตามสถานการณ์ (Context) แปลความหมายโดยพิจารณาถึงเจตนาของบุคคล (Intent) แปลความหมายโดยยึดเอาบุคลิกลักษณะของตนเองเป็นหลัก (Projection)

การรับรู้เป็นกระบวนการทางจิตที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ได้รับ เป็นการเลือกรับสาร จัดสาร และการตีความสารที่ได้รับตามความเข้าใจและความรู้สึกและตีความหมายต่ออาศัยความหมายจากประสบการณ์ที่มีอยู่และนำไปสู่การให้ความหมายด้วยการเลือก (Select) เพิ่มเติม (Add) บิดเบือน (Distort) หรือโยงสิ่งนั้นให้เข้ากับประสบการณ์ดังกล่าว นอกจากนี้การรับรู้ที่แตกต่างกันยังเกิดจากอิทธิพลหรือตัวกรอง (Filter) บางอย่าง ได้แก่

1. แรงผลักดันหรือแรงจูงใจ (motive) เรามักเห็นในสิ่งที่เราต้องการเห็นและได้ยินในสิ่งที่เราต้องการได้ยินเพื่อสนองความต้องการของตนเอง
2. ประสบการณ์เดิม (past experience) คนเราเติบโตขึ้นในสภาพแวดล้อมต่างกันหรือถูกเลี้ยงดูด้วยวิธีต่างกันและคบหาสมาคมกับคนต่างกัน จึงมีการรับรู้ที่แตกต่างกันตามประสบการณ์เดิมที่ต่างกัน
3. กรอบอ้างอิง (frame of reference) ซึ่งเกิดจากการสั่งสมอบรมทางครอบครัวและสังคม ฉะนั้นคนต่างศาสนากันจึงมีความเชื่อและทัศนคติในเรื่องต่างๆ กันได้
4. สภาพแวดล้อม เช่น คนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมต่างกัน อุณหภูมิบรรยากาศ ต่างสถานที่ก็จะตีความสารที่ได้รับนั้นแตกต่างกัน
5. สภาพจิตใจและอารมณ์ ได้แก่ ความโกรธความกลัวคนเราที่มีสภาพจิตใจและอารมณ์ที่ต่างกันก็จะมีมุมมองที่จะรับรู้สารแตกต่างกัน

ประโยชน์ของการรับรู้

ประโยชน์ของการรับรู้ มีดังนี้

1. การสร้างความประทับใจแก่ผู้อื่น (Impression) เมื่อเรารู้จักใครเป็นครั้งแรกเราควรสร้างความประทับใจให้เกิดขึ้น ความประทับใจระหว่างบุคคลเมื่อพบกันครั้งแรกจะตรึงอยู่ในความรู้สึกเป็นเวลานาน และยากที่จะลบไปง่ายๆ เมื่อเรารู้จักใครเป็นครั้งแรกจะเกิดการรับรู้และความประทับใจกับบุคคลนั้นไม่ว่าจะเป็นแง่บวกหรือแง่ลบ ดังนั้นการสร้างความประทับใจครั้งแรก

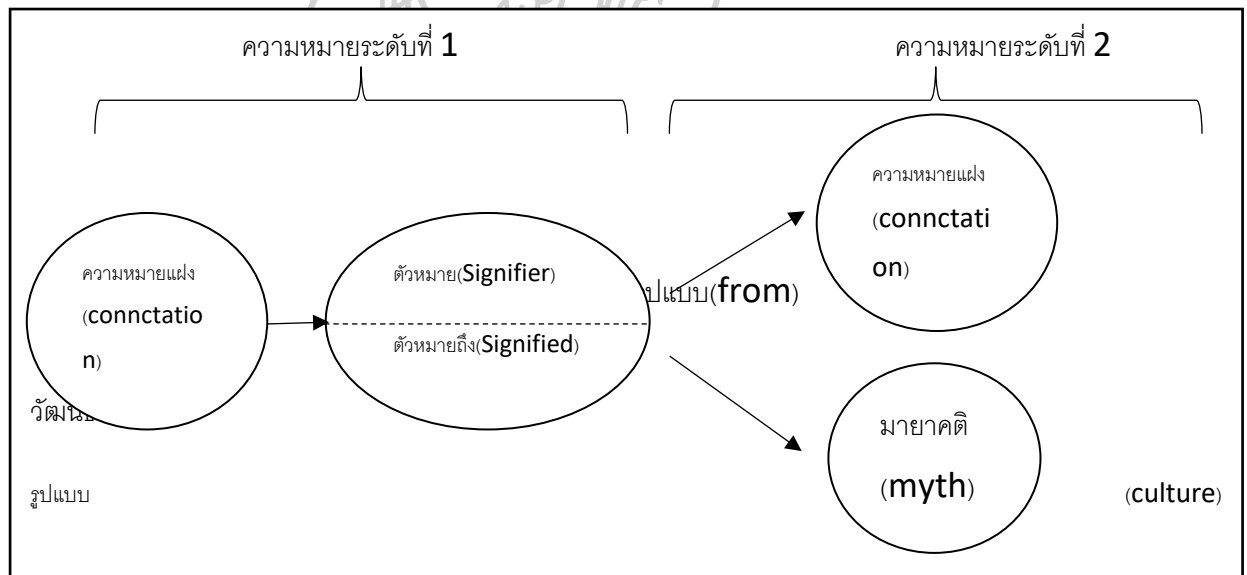
จึงมีความสำคัญต่อบุคคลค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเราคาดหวังถึงคุณสมบัติของเขา และความสัมพันธ์ที่จะเกิดในอนาคต

2. การสร้างสื่อต่างๆ ทราบกันดีว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้มี 2 ปัจจัยด้วยกัน ซึ่งก็คือ คุณสมบัติของสิ่งเร้าและคุณสมบัติของผู้รับรู้ เราสามารถนำปัจจัยเหล่านี้มาช่วยให้ผู้ใช้บริการหรือกลุ่มเป้าหมาย ทราบถึงวิธีการ ขั้นตอนของบริการที่ให้ รวมทั้งประโยชน์ของบริการที่ได้รับ มีความอยากทดลองใช้และเกิดพฤติกรรมการเลือกใช้บริการเลือกใช้บริการในช่องทางดังกล่าว

3. ใช้เป็นตัวสนับสนุนในการตัดสินใจ ข้อมูลบางอย่างที่ได้จากการรับรู้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ ในการสนับสนุนการตัดสินใจได้ โดยเฉพาะเมื่อมีเวลาในการตัดสินใจค่อนข้างน้อย และข้อมูลที่ได้รับมามีไม่ มากพอ

การสื่อความหมาย

Roland Barther (อ้างถึงในอรุวรรณ ปีลันธนโอบาท, 2542) กล่าวถึงกระบวนการสร้างสื่อความหมายมีอยู่ 3 ขั้นตอน ดังภาพที่ 2.2

ที่มา: เสริมศักดิ์ ชูนพล (2557:9)

1. ความหมายนัยตรง (Denotative Meaning) เป็นกระบวนการสร้างความหมายตอนแรกเป็นความสัมพันธ์กับตัวอ้างอิง กล่าวคือ เป็นการให้ความหมายกับสิ่งที่กล่าวถึงโดยตรง เป็นความหมายที่มีลักษณะเป็นสากล (Universal) เป็นความหมายเดียวสำหรับทุกคน และเป็นสภาวะวิสัย (Objective) คือ อ้างอิงมาโดยไม่มี การประเมินคุณค่าจากตัวผู้ใช้ความหมายและปราศจากความโน้มเอียงในค่านิยมใดค่านิยมหนึ่ง เช่น “บ้าน” เป็นตัวความหมาย (Signifier) 2.

ความหมายนัยประหวัด (Connotative Meaning) เป็นความหมายทางสังคม ซึ่งความหมายขั้นนี้ จะแปรไปตามวัฒนธรรมการรับสารในแต่ละบริบทสังคม ความหมายทางสังคมจะเกิดขึ้นได้จากการกำหนดรูปแบบของความหมายหรือตัวให้ความหมาย (Signifier)

2.1 การควบคุมความหมายทางสังคม จะกระทำได้โดยเปลี่ยนตัวหมาย/ตัวให้ความหมาย แต่คงตัว หมายถึง/ตัวคิดนามธรรม (Signified) เช่น คำว่า “บ้าน” กับ “คฤหาสน์” ในการโฆษณาที่อยู่อาศัย จะให้ความรู้สึกและความหมายที่แตกต่างกัน การสร้างความหมายทางสังคมจึงอยู่ที่ การเลือกและการจัดลีลาตัวสัญลักษณ์

2.2 ภาษาหรือสัญลักษณ์ใดๆ ก็ตามสามารถมีความหมายได้มากกว่าหนึ่งความหมาย โดยแปรตามสถานะเศรษฐกิจและสังคม (Social Context) เช่น พรหม ยังให้ความหมายถึง ความหรรษา ใ่อ่า จัดเป็นตัวหมายถึง/ตัวคิดนามธรรม (Signified) ได้ และความหมายยังแปรตามยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Context) ด้วย

ซึ่งประเด็นความสำคัญของการสร้างความหมายขั้นที่สอง อยู่ที่ว่าสัญลักษณ์นั้นๆ สื่อความหมายอย่างไร มากกว่าจะสนใจว่า จะสื่อความหมายอะไร และเป็นกรให้ความหมายแก่อื่นนอกเหนือไปจากตัวมันเอง

3. มายาคติ (Myth) เป็นเรื่องเล่า ซึ่งวัฒนธรรมหนึ่งๆ ให้อธิบายข้อเท็จจริงหรือความเป็นไป ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก่อให้เกิดการตีความที่มีบริบททางสังคมหรือวัฒนธรรมเข้าเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งถ้านับประวัติเป็นความหมายระดับที่สอง (Second-Order Meaning) ของตัวหมายหรือตัวให้ความหมาย (Signified) มายาคติ (Myth) ก็จะมี ความหมายระดับที่สองของตัวถูกความหมายมีถึง/นามธรรม

ยกตัวอย่างของกระบวนการสร้างความหมาย เช่น อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ที่จังหวัดนครราชสีมา (โคราช) หรือที่นิยมเรียกว่าอนุสาวรีย์ย่าโม เป็นอนุสาวรีย์ของบุคคลสำคัญ (Denotation Meaning) ที่แสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญเสียสละของวีรสตรีไทย (Connotative Meaning) และได้กลายเป็นตำนานเรื่องเล่าและสัญลักษณ์ของเมืองโคราชก็จะนึกถึงอนุสาวรีย์ กระทั่งนครราชสีมาเฝ้าฉายว่าเป็นเมืองย่าโมไปในที่สุด (เสริมศักดิ์ ชุนพล, 2557: 10-11) และการสื่อความหมาย ไม่ว่าจะสื่อด้วยกิจกรรมใดก็ตาม แต่หัวใจหลักในการใช้กิจกรรมสื่อความหมายนั้น จะต้องสามารถทำให้ผู้ชม เกิดการตีความให้ได้ในขณะที่อยู่ในแหล่งหรือสถานที่นั้นๆ ในส่วนของ การตีความของนักท่องเที่ยวนั้น ยังต้องอาศัยจากการตีความจากความรู้เดิมของนักท่องเที่ยวที่มีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เจอในขณะนั้น ซึ่งกิจกรรมการสื่อความหมายนี้ทั้งหมดนี้ เป็นเพียงการกระตุ้นความสนใจ และพึงระลึกไว้เสมอว่าการสื่อความหมายไม่ใช่การสอน เพราะนักท่องเที่ยว

ต่างต้องการแสวงหาประสบการณ์มากกว่าที่จะอยากสืบค้นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งโดยสรุปแล้วการสื่อความหมายมรดกวัฒนธรรมนั้น เป็นการช่วยให้ผู้มาเยือนตระหนักรู้ (Awareness) ซาบซึ้ง (Appreciation) และเข้าใจ (Understanding) ในแหล่งวัฒนธรรมที่มาเยือน การที่จะให้นักท่องเที่ยวจะตีความหมายได้ง่ายนั้น การสื่อความหมายนั้นจะต้องนำเสนอในลักษณะของภาพรวม (Inclusive) และเข้าถึงใจความได้ทันที (Readily Accessible) ไม่ว่าผู้ชมเป็นหญิงหรือชาย เด็กหรือผู้ใหญ่ มีการศึกษาสูงหรือต่ำ (ธนิช เลิศชาญฤทธิ, 2552:51) เพราะการตีความที่ชัดเจนและทะลุปรุโปร่งย่อมส่งผลให้ผู้เสพเกิดความซาบซึ้งและตระหนักในคุณค่าตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ได้

ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์

ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทก่อให้เกิดสื่อดิจิทัล โดยใช้ศักยภาพของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ในการจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ในรูปแบบเว็บไซต์ ไลน์ เฟซบุ๊ก อีบุ๊ก และอื่นๆ เป็นช่องทางที่สร้างความตื่นตาตื่นใจ ความสะดวกรวดเร็ว ความทันสมัยของข่าวสารข้อมูลที่จับใจ อัปเดตข้อมูลเสมอ สร้างความสะดวกการค้นหาข้อมูล ความเคลื่อนไหวฉบับฉับพลัน การนำเสนอที่มีภาพที่เคลื่อนไหว เรื่องประกอบ สีสันสวยงาม แต่กระนั้นสื่อสิ่งพิมพ์นั้นทุนเดิมก็ยังมีความจริงอยู่ (ทักษิณา จันอิทธิพรวงศ์, 2560)

ทองเต็ม เสมอรสุด (อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2536: 1-57) ได้กล่าวถึงสื่อสิ่งพิมพ์ในชีวิตประจำวัน ได้แก่

1. สิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือ

1.1 สิ่งพิมพ์ที่เป็นสารคดี มีเนื้อหาสาระเป็นการให้ความรู้โดยตรง เช่น หนังสือที่เป็นแบบเรียน ตำรา หนังสือประกอบการเรียนตามสาขาวิชา หนังสือที่ให้ความรู้ทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม

1.2 สิ่งพิมพ์ที่เป็นบันเทิงคดี มีเนื้อหาสาระในการรับรู้ทางอารมณ์และปัญญา ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน เช่น วรรณคดี สารคดี นวนิยาย เรื่องสั้น ในลักษณะพ็อกเก็ตบุ๊ก หนังสือเด็ก

2. สิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์ (news papers)

มีลักษณะออกเป็นรายวัน สามวัน สัปดาห์ รายบักซ์ หลายขนาด เช่น ขนาดเต็มแผ่น เรียกว่า broadsheet หรือ fullsize และขนาดครึ่งของแผ่นเต็มเรียกว่า tabloid

3. สิ่งพิมพ์ประเภทนิตยสาร (magazine) วารสาร และจุลสาร (booklets) จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่ทางวิชาการ ธุรการการค้า ความบันเทิง การประชาสัมพันธ์ ข่าวสาร ฯลฯ

4. สิ่งพิมพ์เฉพาะกิจ (Specialized Publication)

มีหลายลักษณะตามการใช้งาน เช่น ลักษณะเป็นเล่มบางๆ มีจำนวนหน้าน้อย เรียกว่า brochure จำนวนหน้าตั้งแต่ 32 หน้าขึ้นไป เรียกว่า pamphlet ใบปลิว (leaflet) แผ่นพับ (folder) ไปปิด (poster) แผ่นป้าย (board)

5. ประเภทของการบรรจุภัณฑ์

มีหลายชนิด เช่น เป็นขวด กล่อง กระจ่าง ถุง ซอง

6. ประเภทสิ่งพิมพ์มีค่า ซึ่งใช้แทนเงินหรือเทียบเท่า

เสริมศักดิ์ ขุนพล (2557: 11-12) กล่าวว่า สิ่งพิมพ์เฉพาะกิจ (Specialized Publication) หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่ใช้ในกิจการใดกิจการหนึ่งโดยเฉพาะเป็นสิ่งพิมพ์เฉพาะเรื่อง สำหรับผู้อ่านเฉพาะกลุ่ม (Special Audience Publication) เป็นสิ่งที่พิมพ์ที่ใช้ในวงจำกัด ซึ่งมีอยู่มากมายหลายประเภท เช่น หนังสือเล่มเล็ก (Pamphlet) จุลสาร (booklets) เอกสารเย็บเล่ม (Brochure) ใบปลิว หรือแผ่นปลิว (Leaflet) แผ่นพับ (Folder) โปสเตอร์ (Poster) แค็ตตาล็อก (Catalog) เป็นต้น

สิ่งพิมพ์เฉพาะกิจสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีลักษณะคือ ตอบสนองวัตถุประสงค์ของการพัฒนาอย่างชัดเจน นอกจากนี้เนื้อหาสาระจะมีความชัดเจนแล้ว รูปแบบที่ีความน่าสนใจและที่สำคัญที่สุด คือการแจกจ่ายไปยังกลุ่มเป้าหมายต่างๆ จะแจกจ่ายได้ทั่วถึงและต่างกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ บทบาทของสิ่งพิมพ์เฉพาะกิจสนองวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

1. เสนอข้อมูลข่าวสารเฉพาะเรื่อง เป็นการตอบสนองความต้องการข้อมูลข่าวสารสำหรับผู้อ่านเฉพาะกลุ่ม

2. เสริมและสร้างทัศนคติทางบวก ซึ่งหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน นิยมใช้ในการเสริมและสร้างทัศนคติ รวมทั้งความนิยมชมชอบในทางที่ดีที่มีต่อองค์กรหรือหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบ

นอกจากนี้สิ่งพิมพ์เฉพาะกิจมีข้อเด่นคือง่ายต่อการผลิต สามารถนำเอาไปใช้ซ้ำได้ เหมาะแก่การพกพาและมีประสิทธิภาพในการเพิ่มความรู้ (KnowLedge) ของผู้รับสารได้อย่างค่อนข้างแน่นอน (กาญจนา แก้วเทพ, 2543) หากเปรียบเทียบสิ่งพิมพ์กับสื่ออื่นๆ สิ่งพิมพ์มีบทบาท

เด่นในการให้ข้อมูลข่าวสารทางวัฒนธรรมและการตีความวัฒนธรรมมากกว่า (หนึ่งฤทัย ขอบผล กลาง, 2540) อีกทั้งผู้อ่านสามารถเก็บไว้อ่านได้นาน และนำไปใช้ในระหว่างการท่องเที่ยวได้ โดยเฉพาะเอกสารที่พิมพ์ด้วยระบบสีสี่ รูปเล่มน่าอ่าน มีสีสันสวยงามและน่าสนใจ ได้รับความนิยมเป็นพิเศษ นอกจากนี้การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยังมีความต่อเนื่องของเอกสารมากกว่าบริษัทนำเที่ยวที่จะแจกเฉพาะช่วงที่มีการจำหน่ายโปรแกรมท่องเที่ยวเท่านั้น (สุมาลี นันทศิริพล, 2552)

สิ่งพิมพ์เฉพาะกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอข้อมูล (Information Pieces) และได้รับความนิยมได้แก่ เอกสารเย็บเล่มหรือเรียกกันทั่วไปว่า โบรชัวร์ (Brochure) เป็นสิ่งพิมพ์เฉพาะกิจที่มุ่งเสนอข่าวสารเป็นการเฉพาะและต้องการ เนื้อหารายละเอียดที่สามารถบรรจุได้มากกว่าแผ่นพับทั่วไป รวมทั้งในการจัดทำโบรชัวร์จะมีการเอาใจใส่ในคุณภาพทางการพิมพ์มากกว่างานพิมพ์ประเภทจุลสาร ส่วนรูปแบบโบรชัวร์มักจะทำเล่มแบบเย็บมุงหลังคา ซึ่งจะต้องมีปกหน้า-หลังด้วยนั่นเอง ปัจจุบันอาจจะมีหลายขนาดและอาจจะไม่เย็บเล่ม แต่เป็นการพับเก็บเล่มก็ได้

หลักการออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ (Principle of Design)

ศิริพงศ์ พยอมแย้ม (2537:55-57) กล่าวถึงหลักการออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ว่า หมายถึง การนำองค์ประกอบมูลฐานมาจัดหรือรวบรวมเข้าด้วยกันอย่างมีระบบในงานออกแบบ ไม่ว่าจะเป็นตัวอักษรที่เป็นเนื้อหาภาพประกอบหรือแม้แต่พื้นที่ว่างก็ตาม หลักการออกแบบสิ่งพิมพ์ควรคำนึงถึงเกณฑ์ ดังนี้

1. ความสมดุล (Balance) หมายถึง การกำหนดและจัดวางองค์ประกอบมูลฐานให้มีน้ำหนักและขนาดสัดส่วนที่เท่าๆ กันทั้งสองข้าง การประสานองค์ประกอบในเรื่องของขนาด รูปร่าง ความเข้มจางของสีที่ต่างกัน จึงให้ผลในแง่ความสมดุลที่แตกต่างกันออกไปไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการประสานองค์ประกอบเหล่านี้ให้สมดุลงานออกแบบที่ขาดความสมดุลจะก่อให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงแก่ผู้พบเห็น ความสมดุลในงานออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์มี 2 ประเภท ได้แก่

1.1 สมดุลแบบสมมาตร (Symmetrical of Formal Balance) หมายถึง การจัดวางภาพโดยวางองค์ประกอบให้ซีกซ้ายและซีกขวามีลักษณะเหมือนกันทุกประการ หรือเป็นการจัดวางให้อยู่ในตำแหน่งที่สมดุลทั้งหมดเมื่อลากเส้นแบ่งครึ่งพื้นที่ที่จะแบ่งส่วนของข้อมูลทั้งหมดเป็นสองส่วนโดยประมาณ ความสมดุลลักษณะนี้จะให้ความรู้สึกเคร่งครัดเป็นระเบียบ บางครั้งเรียกว่า "สมดุลแท้" เช่นเอกสารหน่วยงานราชการ เป็นต้น

1.2 ความสมดุลแบบอสมมาตร (Asymmetrical of Formal Balance) หมายถึง การจัดองค์ประกอบเพื่อให้ผู้ดูเกิดความรู้สึกว่าองค์ประกอบในซีกซ้ายและขวามีปริมาณเท่าๆกัน แม้ว่า

ลักษณะที่แท้จริงจะไม่เหมือนก็ตาม เราสามารถวัดความสมดุล โดยความรู้สึกที่มองเห็น ข้อมูลต่างๆ อาจจัดวางอย่างอิสระทั้งหมด แต่ดูแล้วรู้สึกสมดุล การสร้างสมดุลภาพให้เกิดขึ้นในการสร้างสรรค์งานออกแบบทุกครั้งไม่เพียงเฉพาะรูปร่าง รูปทรงของเรื่องราว เนื้อหาสาระตลอดจนการจัดพื้นที่วางเท่านั้น การใช้สี การใช้คุณค่าของแสง ก็เป็นองค์ประกอบที่จะนำมาใช้ในการออกแบบ แต่นักออกแบบก็ไม่ควรยึดติดกับหลักการมากเกินไป จนทำให้ขาดการออกแบบสร้างสรรค์ สมดุลแบบนี้จะให้ความรู้สึกอิสระไม่เคร่งครัด รู้สึกตื่นเต้น น่าสนใจ เรียกว่า “สมดุลในความรู้สึก” เน้นความสวยงามจึงมักนำไปใช้ในการจัดหน้า นิตยสาร โปสเตอร์

2. ความมีเอกภาพ (Unity) หลักของการมีเอกภาพ หมายถึง การจัดวางองค์ประกอบให้มีการรวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยไม่กระจัดกระจายถ้าการออกแบบขาดเอกภาพจะทำให้ผู้อ่านรู้สึกแตกแยกไม่น่าสนใจ ไม่สามารถสื่อความหมายในสิ่งที่ต้องการจะถ่ายทอดได้ การมีเอกภาพจะช่วยให้ชิ้นงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งจะต้องขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์นั้นๆ ครอบคลุมทั้งเรื่อง

3. การเน้นจุดแห่งความสนใจ (Center of Interest) หมายถึง การสร้างจุดสนใจให้เกิดขึ้นในงานออกแบบ โดยกำหนดบริเวณใดบริเวณหนึ่งอาจเป็นภาพหรือข้อความก็ได้ ให้มีลักษณะพิเศษเพื่อใช้เป็นเครื่องดึงดูดความสนใจโดยมีหลักว่า “ความคิดเดียวและจุดสนใจเดียว”

การกำหนดจุดแห่งความสนใจนั้น ควรจะมีเพียงจุดเดียวในภาพ แต่ไม่ควรอยู่บริเวณกึ่งกลางและในบริเวณขีดขอบมากเกินไป วิธีกำหนดจุดแบ่งความสนใจอย่างง่ายโดยใช้เทคนิคแบ่งสายซึ่งจะทำให้เกิดตำแหน่งจุดแห่งความสนใจ 4 จุด ผู้ออกแบบสามารถเลือกได้ตามความเหมาะสม

นอกจากนั้นยังสามารถกำหนดจุดแห่งความสนใจ โดยอาศัยจุดที่เรียกว่า “จุดรวมสายตา” (Optical Center) ซึ่งอยู่ในแนวแกนกลางเหนือเส้นกลางหน้าแนวนอนครึ่งหนึ่ง ในการวางตำแหน่งที่ต้องการเน้น ควรอยู่บนเส้น “โกเด้น พรอบพรอชั่น” (Golden Proportion) จะสามารถเร้าความสนใจจากผู้ดูได้ดีที่สุด

หลักการในการเน้นจุดแห่งความสนใจ ประกอบด้วย 1) การแยกส่วนที่ต้องการเน้นออกจากส่วนประกอบอื่นที่ชัดเจน 2) กำหนดขนาดของภาพเหนือตัวอักษรมีขนาดใหญ่กว่าส่วนอื่นๆ 3) การกำหนดตำแหน่งที่ดีของส่วนที่ต้องการเน้นให้อยู่ในจุดเด่นของภาพ 4) สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้น เช่น การขัดแย้งด้วยรูปทรง รูปร่าง เนื้อหารายละเอียด ตลอดจนการกำหนดโทนสี และ 5) การใช้เทคนิคการสร้างภาพ โดยให้ส่วนที่ต้องการเป็นมีความแปลกแตกต่างไปจากส่วนอื่นๆ แต่ต้องไม่ให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งในการดู

4. ความมีสัดส่วน (Proportion) หลักความมีสัดส่วนในการออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ (Proportion) หมายถึง การจัดวางองค์ประกอบโดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ของขนาด รูปร่างขององค์ประกอบ เช่น ตัวอักษร รูปภาพประกอบ เพื่อให้มีขนาดสัดส่วนที่พอมเหมาะกะกับองค์ประกอบโดยรวม การกำหนดกรอบหรือแบบขอบเขต จะส่งผลให้สื่อสิ่งพิมพ์นั้นมีความน่าสนใจ

5. จังหวะ (Rhythm) ลักษณะของจังหวะในการจัดภาพ (Rhythm) ได้แก่ การวางองค์ประกอบมูลฐานทางศิลปะให้มีระยะตำแหน่ง เป็นช่วงๆ ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกเคลื่อนไหวต่อเนื่องและการมีทิศทางแก่ผู้อ่านในการออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ต้องมีจังหวะ เช่น ช่องว่างในการพักสายตาตามความสวยงามและเอกลักษณ์ที่สำคัญของการจัดองค์ประกอบ หรือ การจัดองค์ประกอบให้เกิดรูปแบบซ้ำและต่อเนื่อง อาจจะเป็นการซ้ำกันทางด้านรูปร่าง ความเข้มจางของสี เป็นต้น

6. ความเรียบง่าย (Simplicity) การวางองค์ประกอบในการจัดภาพหรืองานออกแบบอื่นควรเน้นที่ความเรียบง่ายไม่รุงรัง เพราะจะทำให้การสื่อความหมายไม่เป็นไปตามต้องการ ความเรียบง่ายจะก่อให้เกิดความง่ายในการรับรู้ของผู้อ่าน โดยออกแบบจะต้องทำในเนื้อที่ที่มีความจำกัด มีขอบเขตความกว้างยาวชัดเจน โดยเน้นความง่าย ดังนี้

- ง่ายต่อการนำไปใช้ มีขนาดพอมเหมาะ ไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไป
- ง่ายต่อการผลิต ไม่ยุ่งยากซับซ้อน

โสรัชย์ นันทวัชรวิบูลย์ (2545) ได้กล่าวถึงแนวความคิดการออกแบบกราฟิกที่ใช้ในการออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์และสามารถสื่อถึงความหมายและความรู้สึก ดังนี้

1. เส้น (Line) เป็นส่วนประกอบที่เกิดจากการลาก การขีด การเสกก็ตซ์ด้วยดินสอหรือปากกาหรือเส้นที่เกิดจากการใช้สีด้วยวิธีต่างๆ เพื่อให้เกิดเป็นรอยบนพื้นระนาบ เช่น การเป่า การป้าย การปาด การเท การพ่น ฯลฯ รวมถึงเส้นในรูปทรงของประติมากรรมเป็นต้น คุณสมบัติของเส้นที่มีต่อศิลปกรรมต่างๆ มีดังนี้ เส้นที่ให้ความรู้สึก ได้แก่

1) เส้นตั้ง (Vertical line) ให้ความรู้สึกสง่าเทียงตรงความมีระเบียบมั่นคงแข็งแรงมีความสูงยุคติธรรม

2) เส้นนอน (Horizontal line) ให้ความรู้สึกสงบความนิ่งเฉยความรู้สึกเป็นฐานความรู้สึกต่ำ

3) เส้นเฉียง (Diagonal line) ให้ความรู้สึกไม่มั่นคงกำลังจะล้มไม่มีความสมดุลการไม่อยู่นิ่งการเคลื่อนไหวอันตรายห้าม

4) เส้นโค้ง (Curves line) ให้ความรู้สึกอ่อนหวานอ่อนนุ่มความไม่แน่นอนการเคลื่อนไหวที่ละมุนละไมความรำเริง

5) เส้นขาด (Broken line, Dots line) ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวตื่นเต้นไม่เป็นระเบียบอย่างไรก็ตามความรู้สึกของเส้นพวกนี้ อาจเปลี่ยนแปลงตามลักษณะของงานสภาพแวดล้อมหรืออาจเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะการมองเห็นของมนุษย์

2. ระนาบ (Plane) เกิดจากองค์ประกอบของเส้นที่ขยายตัวหรือกลุ่มของจุดเกิดความกว้างยาวเป็นองค์ประกอบที่เป็น 2 มิติ ระนาบมีอิทธิพลในภาพอย่างมากเนื่องจากระนาบจะครอบคลุมพื้นที่โดยรวมของภาพ

3. สี (Color) สีจัดว่าเป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดใจได้อย่างมากที่สุด การผลิตประเภทต่างๆ ควรเลือกชนิดของสีให้ดี สีสามารถกระตุ้นให้ผู้พบเห็นเกิดความรู้สึกแตกต่างกันไป เช่น สีแดงให้ความรู้สึกถึงความร้อน พลังความแรง สีเหลืองให้ความรู้สึกถึงความปลอดโปร่งดึงดูดสายตา สีน้ำเงินให้ความรู้สึกทันสมัยสุขุมมีราคาหรูหราสุภาพหนักแน่น ผู้ชายสีส้มให้ความรู้สึกดึงดูดทันสมัยสดใสกระฉับกระเฉง เป็นต้น

4. การวางโครงสี (Color Schematic)

- โครงสีเอกรงค์ (Monochrome) คือมีเนื้อสีเดียวแต่ให้ความแตกต่างด้วยน้ำหนักสี ให้ความรู้สึกสุขุมเรียบร้อยเป็นสากลไม่ฉูดฉาดสะดุดตา

- โครงสีข้างเคียง (Analogous) คือสีที่อยู่ติดกันควรใช้สีข้างเคียง 2-4 สี ไม่ควรมากกว่านี้ เพราะจะหลุดจากความข้างเคียง

โครงสีคู่ตรงข้าม (Dyads) คือสีที่อยู่ตรงกันข้ามกันในวงจรัสควรรู้ใช้ในสัดส่วนสองสี คือ 70:30 หากให้สัดส่วนที่เท่ากันจะไม่มีความเป็นเอกภาพ

5.การจัดองค์ประกอบภาพ (Composition) ดังภาพที่ 2.3

ตารางที่ 1 การวางจุดสนใจงานบนหน้าสื่อสิ่งพิมพ์

1	0	2
0	4	0
2	0	3

2.3 การวางจุดสนใจในงานบนหน้าสื่อสิ่งพิมพ์

- การวางจุดสนใจในงานบนหน้าจอ (Focus Point)
- ตำแหน่งหมายเลข 0 ตำแหน่งที่ไม่ต้องการเน้น
- ตำแหน่งหมายเลข 1 ตำแหน่งที่สายตาคนจะมองเป็นจุดแรก
- ตำแหน่งหมายเลข 2 ตำแหน่งที่มีพลังดึงดูดสายตาที่มีความเฉียบคมเหมาะสมกับ

การจัดองค์ประกอบที่ต้องการเน้น

- ตำแหน่งหมายเลข 3 ตำแหน่งที่เป็นจุดสุดท้ายที่สายตาจะมอง
- ตำแหน่งหมายเลข 4 ตำแหน่งที่มีความสำคัญที่สุดในงานแม้จะไม่ใช้จุด

เรียกร่องสายตาแต่เป็นจุดรวมสายตา

6. เทคนิคในการออกแบบงาน (Design Techniques)

- ความเรียบสื่อถึงความ เป็นปกติความสมดุลที่หยุดนิ่งมักใช้งานออกแบบที่เป็น

ทางการงานในเชิงพาณิชย์

- ความเฉียบสื่อถึงความชัดเจนความเคลื่อนไหวมักใช้การงานที่ไม่เป็นทางการ

สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่น้อย

- ความเคลื่อนไหวสื่อถึงความทันสมัยระดับกระแ่งงานที่สื่อถึงวิทยาศาสตร์

เทคโนโลยี

- ความหยุดนิ่งสื่อถึงความสงบนิ่งคงทนความน่าเชื่อถือสงบ

- ความเป็นกลางสื่อถึงความกลมกลืนมีเอกภาพที่เป็นสากลไม่ชัดเจน

- ความโปร่งใสสื่อถึงความมีเอกภาพที่โปร่งใสทำให้รู้สึกเกิดความสัมพันธ์กับการ

ทับซ้อน

- ความทับซ้อนให้ความชัดเจนตรงไปตรงมาเข้าใจง่าย

- ความโดดเด่นเป็นการจัดวางองค์ประกอบให้เกิดจุดเด่นต้องการให้ผู้ชม

- สะดุดหยุดสายตากับสิ่งที่นำเสนอ

- ความเป็นคู่เป็นการจัดองค์ประกอบให้เกิดการเปรียบเทียบเกิดการไหลลื่น

ระหว่างองค์ประกอบทั้งสอง

7. ชนิดของตัวอักษรเช่น

- Serif หรือตัวอักษรโรมันให้ความรู้สึกถึงความเก่าแก่ใช้กับงานที่เป็นทางการ

- San Serif หรืออักษรแบบ Gothic ให้ความรู้สึกถึงความทันสมัยเรียบง่ายอ่าน

ง่าย

- ภาพร่าง (sketch) จะเป็นวิธีสเก็ตไปบนหน้าสิ่งพิมพ์แบบคร่าวๆ เช่น ลากเส้นขยุกขยิก แทนภาพใช้ดินสอแรงเงาเป็นผืนปลาแทนตัวอักษร ในขั้นภาพร่างนี้เรื่องที่สำคัญกว่าความละเอียดของภาพคือเรื่อง สัดส่วน ไม่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งของรูปภาพและขนาดตัวอักษร ดังภาพที่ 2.3-2.4

ภาพที่ 2.3 เลย์เอาต์ตัวอย่างตามความคิดที่
 เป็นไปได้ในการออกแบบ
 ที่มา :อารยะ ศรีกัลยานบุตร (2550-51) ภาพ: เขียนโดย ninesola

ภาพที่ 2.4 เลย์เอาต์หรือร่างออกแบบ เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้เลือกความเห็นที่เหมาะสม
 เพื่อนำเสนอในการตัดสินใจ ที่มา :อารยะ ศรีกัลยานบุตร (2550-51)

- Script หรือเลียนแบบลายมือให้ความรู้สึกถึงความไม่เป็นทางการอิสระ
สนุกสนานไว้กฎเกณฑ์อ่านลำบาก

- Display Type หรือตัวประดิษฐ์สามารถนำไปใช้ได้หลายงานขึ้นอยู่กับรูปแบบ
ของงานนั้นๆ

ทั้งนี้ผู้ออกแบบยังต้องคำนึงถึงระยะห่างระหว่างคำอักษรระยะระหว่างบรรทัดเว้น
ช่องไฟให้เหมาะสมอ่านง่ายสบายตาอีกด้วย

การเตรียมการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์

อารยะ ศรีกัลป์ยาณบุตร (2550:36-37) กล่าวว่า การเกิดสิ่งพิมพ์งานใดงานหนึ่ง
เริ่มจากความคิดความต้องการของผู้เป็นเจ้าของงาน ผู้ออกแบบทำหน้าที่เสนอความคิดความ
ต้องการให้เป็นรูป ผู้ออกแบบจึงสมควรรับทราบความคิดของผู้เป็นเจ้าของงานให้ชัดเจนก่อนอาจ
ครอบคลุมเสีย 1)กลุ่มผู้รับสารหรือกลุ่มเป้าหมายเป็นใคร 2)การขยายตัวในอนาคต เช่น จะมี
การออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องหรือไม่ 3)ช่องทางการเผยแพร่อาจเชื่อมโยงระบบดิจิทัล และ
4)ลักษณะบุคลิกภาพของสิ่งพิมพ์ เป็นภาพลักษณ์เฉพาะที่ต้องการนำเสนอ

เสริมศักดิ์ ขุนพล (2557:12-14) กล่าวถึงขั้นตอนการออกแบบมีดังนี้

1. การทำต้นฉบับ (Manuscript หรือ Copy) เป็นขั้นตอนการเตรียมงานที่เริ่มจาก
การกำหนดวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องแนบจุดประสงค์ในการจัดทำ การกำหนดหัวข้อที่จะบรรจุใน
สิ่งพิมพ์ ประกอบด้วยหัวข้อเรื่อง ภาพถ่าย ภาพวาด อาจมีภาพแผนภูมิ (Chart) หรือแผนภาพ
(Diagram) ประกอบเรื่องด้วยก็ได้ ต้นฉบับการใช้กระดาษหน้าเดียวจะใช้ข้อความพิมพ์หรือเขียน
ก็ได้ให้อ่านง่าย สะอาดเรียบร้อย

2. การทำต้นแบบร่าง (Dummy) นิยมเรียกกันว่าทำ “ดัมมี่” ซึ่งหมายถึงการจัด
หน้าของสิ่งพิมพ์ทั้งฉบับ มีลักษณะเหมือนการจำลองสิ่งพิมพ์ทั้งเล่มเพื่อใช้ในการกำหนดจำนวน
หน้าในสิ่งพิมพ์นั้นๆ ในทางปฏิบัติเมื่อผู้ออกแบบสิ่งพิมพ์ได้รับเนื้อหาต้นฉบับมาครบเรียบร้อย
แล้วก็จะคำนวณว่าเนื้อหาจากต้นฉบับทั้งหมดเมื่อนำมาพิมพ์เป็นหนังสือทั้งเล่มจะได้จำนวนหน้า
ทั้งสิ้นกี่หน้า ซึ่งจะทำให้ผู้ออกแบบได้ทราบต่อไปว่าต้องใช้กระดาษจำนวนกี่ยกต่อเล่ม

3. การกำหนดตำแหน่งพื้นที่หน้าพิมพ์หรือการจัดพิมพ์ นิยมเรียกกันโดยทั่วไปว่า
“เลย์เอาต์” หมายถึงการกำหนดพื้นที่ของสิ่งพิมพ์ในแต่ละหน้าว่าจะประกอบด้วยอะไรบ้างโดย
อาจเป็นตัวอักษร ภาพประกอบ ว่าควรจะอยู่ในตำแหน่งบริเวณใด จึงจะเกิดความเหมาะสม
งดงามตามหลักองค์ประกอบศิลป์และสามารถสร้างความสนใจจากผู้ดูสิ่งพิมพ์บางอย่าง เช่น ตำรา
ซึ่งมีแต่ตัวพิมพ์ล้วนๆ ไม่มีภาพประกอบเมื่อผ่านขั้นตอนการทำต้นฉบับแบบร่าง ผู้พิมพ์ก็สามารถ

ดำเนินการจัดพิมพ์ได้ตามวัตถุประสงค์ แต่สิ่งพิมพ์บางอย่างเช่น นิตยสาร แผ่นพับ จุลสาร อนุสาร ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่มีอักษรลักษณะพิเศษและภาพประกอบมีความต้องการให้เป็นสิ่งพิมพ์ที่งดงาม สะดุดตา ต้องมีการจัดหน้าหรือเลย์เอาต์ ในทางปฏิบัติหลังจากที่ผู้ออกแบบร่างหรือดัมมี่แล้วจะนำดัมมี่นั้นมาจัดทำเลย์เอาต์ที่ละเอียด

- รูปแบบสำเร็จ (Finished layout) เป็นการทำให้เลย์เอาต์ขั้นละเอียดมากกว่าภาพร่างแต่ก็ยังไม่ละเอียดที่สุดขั้นนี้มีการออกแบบตัวอักษรที่พาดหัวเห็นชัดทั้งรูปแบบ สไตล์และขนาด สำหรับภาพก็ไม่ใช่เส้นขยุกขยิกแสดงสัดส่วนของภาพเท่านั้น แต่เป็นการแสดงภาพซึ่งอาจจะเป็นภาพวาดภาพถ่ายก็ได้เหมือนกัน ขนาดของตัวอักษรตลอดจนกรอบเนื้อเรื่องก็จะกำหนดอย่างถูกต้อง

- รูปแบบสมบูรณ์ (Comprehensives) เป็นการออกแบบพื้นที่ที่ละเอียดกว่าขั้นที่ 2 เพราะต้องการนำเสนอเพื่อพิจารณารายละเอียดที่สมบูรณ์ในขั้นนี้ตัวอักษรหรือภาพต้องมีลักษณะเหมือนจริงทุกประการ หากเป็นภาพถ่ายก็จะต้องทำให้เห็นถึงขนาดเนื้อที่ที่ถูกต้อง ซึ่งถ้าไม่พิมพ์ให้เหมือนจริงก็ต้องลากเส้นคู่ แสดงขนาดตัวอักษรให้แน่นอน

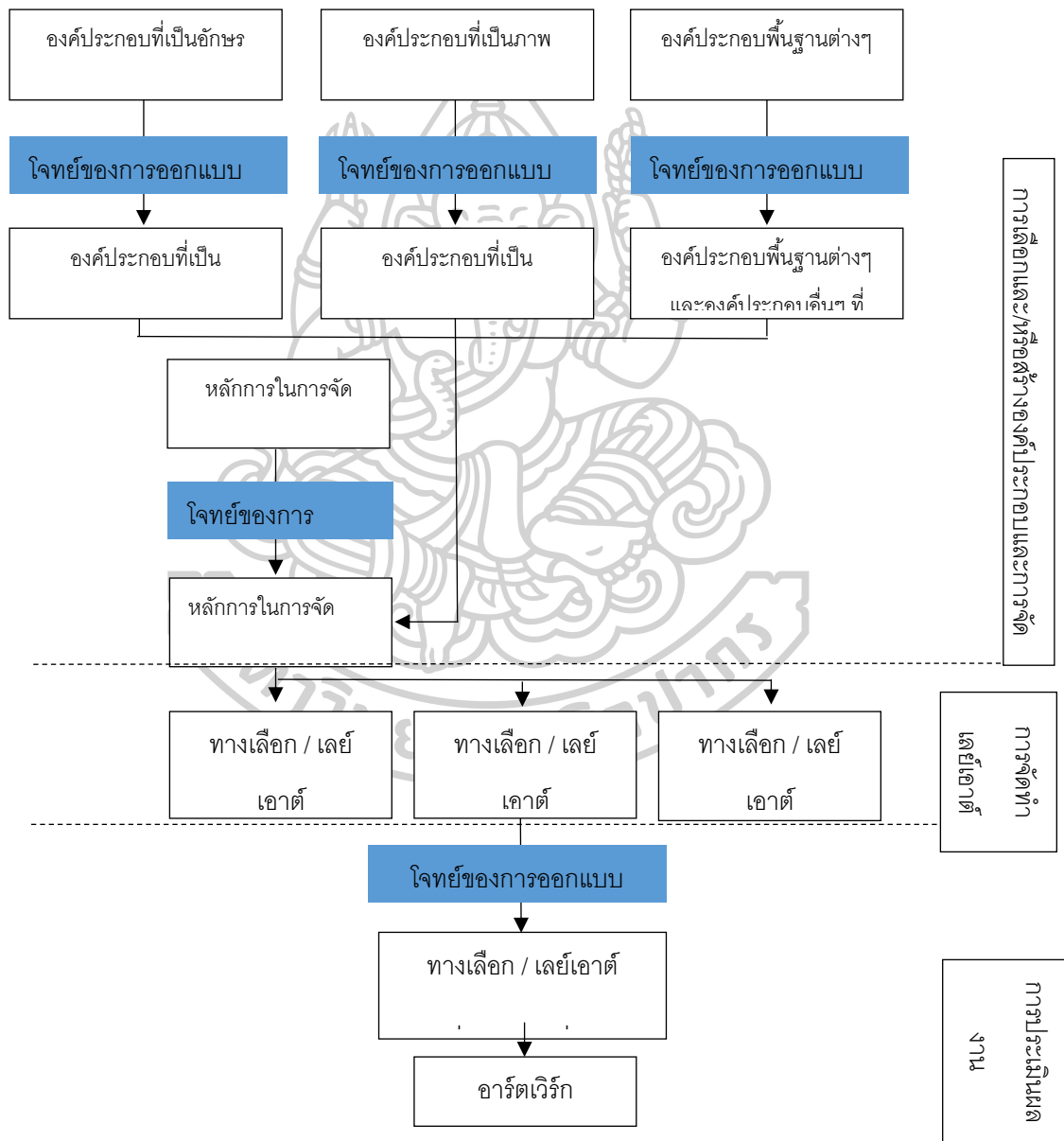
ขั้นตอนนี้จะนำไปสู่การจัดทำอาร์ตเวิร์ค (Art Work) ในปัจจุบันจะใช้ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ในการออกแบบและจัดทำต้นฉบับ มักใช้ ในการจัดทำต้นฉบับโบรชัวร์ ให้คำนึงถึงปกที่ผู้รับจะพบเห็น ถือเป็นส่วนสำคัญที่สุด ต้องให้เด่นสะดุดสายตากับโบรชัวร์บางเล่มมีการทำได้ตัดเป็นรูปให้ดูแปลกตา บางเล่มเคลือบปกด้วยพลาสติกด้านแล้วเคลือบสปีดตีวีบนภาพที่ต้องการเน้น ฯลฯ ข้อความในหน้าแรกต้องกระชับสื่อถึงสิ่งที่ต้องการให้รับทราบ และเร้าใจให้อ่านรายละเอียดในหน้าต่อไปในหน้าอื่นๆ ให้ดำเนินเรื่องราวและภาพอย่างต่อเนื่องจากหน้าหนึ่งไปอีกหน้าหนึ่ง การจัดรูปแบบแต่ละหน้าให้มีลักษณะที่เข้ากัน และให้ดูไม่ขัดกันหรือไม่ต่อเนื่องกัน (เช่น จักรระยะของเท่ากันทุกหน้า ใช้สีโทนเดียวกัน ใช้ฟอนต์เดียวกัน ฯลฯ) หน้าสุดท้ายมักจะเป็นสถานที่ติดต่อหรือจุดที่ให้บริการ

หลังจากนั้นจะนำไปสู่การพิมพ์และตกแต่งผิวปกงานพิมพ์สามารถจัดพิมพ์ 1 สี 2 สี 3 สี 4 สี หรือมากกว่า และสามารถเคลือบ UV เคลือบพลาสติกเงา หรือเคลือบพลาสติกด้าน เคลือบ Spot UV พอบัมมูน (Embossing) บัมมทองหรือฟิล์ม/พอยล์สีต่างๆ (Hot Stamping) หากต้องการเคลือบดังกล่าว ควรใช้กระดาษอาร์ตที่มีความหนาพอประมาณ (ไม่ต่ำกว่า 128 แกรมขึ้นไป) เพื่อให้กระดาษคงรูป ไม่ม้วน

งานพิมพ์แผ่นพับโดยทั่วไปมีรูปแบบด้วยตัวหนังสือแต่มีความหนาไม่มากส่วนใหญ่พิมพ์ 4 สี เพื่อดึงดูดความสนใจและดูสมจริง ซึ่งขนาดมีหลากหลายขึ้นอยู่กับการใช้งาน เช่น 10.25x1 นิ้ว

5x7.5 นิ้ว 8.25x11.75 นิ้ว (104) 5.75x8.25 นิ้ว (105) ซึ่งขนาดที่ใช้หรือเศษตัดทิ้งน้อยที่สุด ความหนาของขนาดกระดาษใช้ 80 แกรมขึ้นไป เป็นกระดาษปอนด์ อาร์ตมัน/ด้าน หรืออาร์ต หรือกระดาษแฟนซี (กระดาษที่เนื้อและผิวพิเศษ)

การออกแบบที่สวยงามของแผ่นพับ โปสเตอร์สีจะทำให้สื่อมีความรู้สึกน่าจับต้อง และทำให้ผู้รับสารต้องการเปิดรับสารที่นำเสนอในสิ่งพิมพ์มากยิ่งขึ้น สามารถลงรูปขั้นตอนในการปฏิบัติการออกแบบสิ่งพิมพ์ ดังภาพ

ภาพที่ 1 ขั้นตอนในการปฏิบัติการออกแบบสิ่งพิมพ์ และการใช้โจทย์ของการออกแบบให้เป็นประโยชน์ในขั้นตอนต่างๆที่มา อารยะ ศรี (2550:48)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์วิถีชุมชน เพื่อออกแบบสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้มีผู้ทำการศึกษาไว้ดังนี้

จารุวรรณ พรหมวัง-ข้าเพชร (2539:บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง วิถีครอบครัว และชุมชนอีสาน ชาวไท-ยวนสีคิ้ว จ.นครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า 1)ชาวไท-ยวนสีคิ้วมีถิ่นกำเนิดบริเวณภาคเหนือของประเทศไทยในอดีตเรียกว่า ล้านนาไทย โดยมีกษัตริย์แรกที่สร้างอาณาจักรโยนกขึ้น ทรงพระนามว่าสิงหนวัต บริเวณที่ตั้งเมืองโยนกสันนิษฐานว่าอยู่ในเขต เชียงราย เชียงแสนปัจจุบัน จนกระทั่งพระเจ้าเม็งรายได้รวบรวมหัวเมืองเด่นๆ ในภาคเหนือ รวมกันเรียกว่า “อาณาจักรล้านนาไทย” และปกครองมาจนเสียเมืองแก่พม่า และพระเจ้ากาวิละ และพระยาเจ้าบ้านได้กอบกู้อิสรภาพในปี พ.ศ.2317 ต่อมา พ.ศ.2347 พม่าได้ยกทัพเพื่อจะมาตี เมืองเชียงใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 1 โดยยึดเชียงแสนเป็นที่ตั้ง รัชกาลที่ 1 จึงมีบัญชาให้และอพยพ ครอบครัวโดยแบ่งชาวเชียงแสนออกเป็น 5กลุ่ม โดยกลุ่มอพยพมาไว้ที่ ต.เสาไห้ อ.เสาไห้ จ.สระบุรี และชาวไท-ยวนเสาไห้เป็นต้นกำเนิดของชาวไท-ยวนสีคิ้ว 2)คำว่า สีคิ้ว สันนิษฐานว่าเพี้ยนมาจากชื่อผู้ปกครองคนแรกของสีคิ้ว คือ พระยาสีเขี้ยว และเพี้ยนมาเป็นสีคิ้วในที่สุด และ 3) โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมของชาวไท-ยวนสีคิ้วเหมือนสังคมชนบทไทย และเป็นครอบครัวเดี่ยวมากกว่าครอบครัวขยายในปัจจุบัน ชาวไท-ยวนยังคงยึดถือประเพณีแถบชาวอีสานและความเดิมของชาวไท-ยวนที่คล้ายคลึงกับชาวไทยล้านนา แต่ละครอบครัวมีความสัมพันธ์กับชุมชน จะเห็นได้จากการเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน กระนั้นชาวไท-ยวนยังได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงกระแสโลกาภิวัตน์เช่นทุกสังคม โดยเฉพาะการอพยพออกไปทำงานต่างถิ่น

สุริยา สมุทรคุปต์ และ พัฒนา กิตติอาษา (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ยวนสีคิ้ว” ในชุมชนทางชาติพันธุ์:เรื่องเล่า ความทรงจำและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนในจังหวัด นครราชสีมา” พบว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไม่ใช่สิ่งที่ตกทอดมาจากอดีต แต่เป็นความหมายทางวัฒนธรรมที่เกิดจากการต่อรองช่วงชิงของ สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ในระดับปัจเจกชนและชุมชน คนยวนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในโลกสมัยใหม่ต่างมีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่หลากหลายรูปแบบในตัวคนเดียว ซึ่งหลังจากเศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรมจากนอกชุมชนมีส่วนในการสร้างความหมายและเพิ่มความซับซ้อนให้กลุ่มชาติพันธุ์มากขึ้น

ประภาวลัย คชศิลา (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่องประสิทธิภาพของสื่อในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวของสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ชี้ให้เห็นว่านักท่องเที่ยวต้องการเสพข้อมูลแหล่งจาก แผ่นป้ายแสดงชื่อพฤกษศาสตร์มากที่สุด เพราะเป็นตัวกลางที่มี

ความเชื่อถือ และเป็นข้อมูลจริงที่ได้รับการค้นคว้าและศึกษามาเป็นอย่างดี พร้อมทั้งได้รับการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญมาก่อนแล้ว อีกทั้งการใช้ ภาษาที่เข้าใจง่าย สั้นกระชับทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีเข้าใจและมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งนั้นเพิ่มมากขึ้น แต่เมื่อการท่องเที่ยวเริ่มเปลี่ยนรูปแบบมาสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บ้ายการสื่อความหมาย เริ่มใช้สัญลักษณ์ที่มีลักษณะเชื่อมโยงแบบอุปมาอุปไมยของความหมายทางวัฒนธรรมเข้าไป

ปนัดดา บุญยสารนัย (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ชนเผ่าอาข่า : ภาพลักษณ์ที่ถูกสร้างให้สกรปรก ล้าหลังแต่ดั้งดูดีใจ” โดยสังคมไทยมีภาพลักษณ์ต่อชาวอาข่าเป็นความ สกรปรก ล้าหลัง ที่ถูกผลิตซ้ำผ่านสื่อต่างๆ แต่กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าก็พยายามปรับตัวให้มีที่ยืนใน สายตาของคนทั่วไป โดยปัจจุบันอาข่ามีลักษณะในการท่องเที่ยวเป็นลักษณะของความน่าดึงดูดใจ ชาวอาข่าที่อยู่ในบริบทของการท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่กลางเมืองเชียงใหม่ จึงสวมภาพลักษณ์นั้น โดยเป็นการปรับตัวตามบริบทเพื่อผลประโยชน์ในการได้มาซึ่งทรัพยากรในโลกปัจจุบัน

สุนิสา ฉันทวีรัตนโยธิน (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ผลกระทบของการท่องเที่ยว ต่อชุมชน: กรณีศึกษาหมู่บ้านดอยปุย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ “พบว่าหลังจาก ที่การท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนชาวม้งได้มีบทบาทในการกำหนดให้เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของ ตนกลายเป็นสินค้า เพื่อตอบสนองความต้องการบริโภควัฒนธรรมม้งของนักท่องเที่ยว ลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมบางประการได้ถูกต้องผ่านการจัดฉากความจริงแท้ภายใต้รูปแบบ การท่องเที่ยวต่างๆ ในหมู่บ้านดอยปุย งานชิ้นนี้ยังเสนอว่าการท่องเที่ยวของหมู่บ้านได้เติบโตใน แนวทางทุนนิยมทางวัฒนธรรม ซึ่งทั้งหมดมีขึ้นตอนเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่สนใจความจริงแท้และความเป็นอื่น

วรเมธ ยอดปุ่น (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ในบริบท การท่องเที่ยว : ศึกษากรณีหมู่บ้านรวมมิตร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” โดยมองถึงอัตลักษณ์ ของชาติพันธุ์ในบริบทของการท่องเที่ยว รวมไปถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของหมู่บ้าน ท่องเที่ยวรวมมิตร จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ประกอบไปด้วยคนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ผลการศึกษาพบว่าเมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์หลายๆ อย่างของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งภาษา การแต่งกาย ค่านิยมและอาชีพ อันเป็นการปรับ เปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้ากับบริบทของการท่องเที่ยวและบริบทอื่นๆ ที่เข้ามา มีอิทธิพลต่อชุมชน ส่วนสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลงคือสำนึกของความเป็นชาติพันธุ์ และเมื่อได้มีการติดต่อระหว่างกลุ่มชาติ พันธุ์ทำให้อัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชัดเจนมากขึ้น ทั้งยังส่งผลให้เกิดการผสมกลมกลืนระหว่าง ผู้คนกลุ่มต่างๆ ด้วย

ประสิทธิ์ ลีปรีชา และ ยรรยง ตระการธำรง (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การปิดบังตัวตนหรือปิดบังอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่มาจากชุมชนบนที่สูงซึ่งได้ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาในตัวเมืองเชียงใหม่ และกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าชาวเมียนและชาวม้งอันเป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงถึงชุมชนที่ไม่มีขอบเขตทางกายภาพที่แน่นอน แต่มีความเป็นชาติพันธุ์ที่เลื่อนไหล ภายใต้บริบทของเวลาและสถานการณ์ต่างๆ จากการที่รัฐมีภาพว่ากลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่บนที่สูงเป็นผู้ร้ายของสังคม และเมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวเดินทางจากที่สูงลงมาอาศัยอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่ พวกเขาจึงพยายามปกปิดอัตลักษณ์ของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์บนที่สูงของตน

ปราโมทย์ ภักดีณรงค์(2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “คนแม่แจ่ม” ในกระบวนการรื้อฟื้นวัฒนธรรมผ้า ตีนจก เป็นการใช้ผ้าตีนจก มาเป็นสินค้าเสนอภาพเป็น “คนแม่แจ่ม” ปัจจุบันชุมชนในแม่แจ่มถูกนิยามความหมายให้เป็นตัวแทนของวัฒนธรรมล้านนาในอดีต ส่วนหนึ่งมาจากกระแสการบริโภค ความเป็นไทยและการท่องเที่ยว ซึ่ง “งานเทศกาลมหรหรรพ์ผ้าตีนจกแม่แจ่ม” และ “งานจุลกฐิน” เป็นพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวจะสวมใส่เสื้อผ้าที่เข้ากับภาพลักษณ์ของสังคมชานา รูปแบบการบริโภคในเมืองเป็นสิ่งแปลกปลอมในพื้นที่แห่งนี้ ขณะที่ความเป็นถิ่นที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นกลับกลายเป็นความรู้สึกที่นักท่องเที่ยวต้องการสัมผัส งานศึกษานี้เป็นตัวอย่างของการรื้อฟื้นวัฒนธรรมเพื่อการสร้างความเป็นท้องถิ่นขึ้น อันมีจุดประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวด้วย

วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ และคณะ (2550:บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนศึกษากรณี : ชุมท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า ในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชน การแบ่งผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม การมีผู้นำที่เข้มแข็ง เสียสละ และมีวิสัยทัศน์เพื่อสร้างกระบวนการทำงาน ตลอดจนกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างจิตสำนึก ในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม วัฒนธรรมดั้งเดิม ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ทั้งนักท่องเที่ยว พ่อค้าแม่ค้า ผู้อาศัยในชุมชน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมธำรงรักษาระบบนิเวศที่สมบูรณ์เอาไว้และเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

กษม อมันตกุล (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบศิลปกรรมอีสาน เพื่อการออกแบบสัญลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่าการออกแบบป้ายสื่อความหมายในลักษณะดังกล่าวนี้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและการจดจำของนักท่องเที่ยวจริง แต่การจะมีแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมมาเที่ยวในแหล่งนั้น ต้องดำเนินการหลายวิธีควบคู่กันไป เช่น แผ่นพับ แผ่นป้าย การประชาสัมพันธ์ และการร่วมมือของหลายๆ ฝ่ายประกอบกัน ซึ่งจะกลายเป็นโปรแกรมการสื่อความหมายที่จะประสบความสำเร็จต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ เป็นต้น

ทวิช จตุรพรฤกษ์ (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องปรากฏการณ์การท่องเที่ยวในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งการท่องเที่ยวเติบโตขึ้นอย่างสม่ำเสมอและมีผลต่อพรมแดนชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ คนหิบบิเยมอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมานำเสนอเป็นสินค้า เช่น เด็กโตที่แต่งกายด้วยชุดอาข่า เพื่อให้นักท่องเที่ยวถ่ายรูป เมื่อเกิดการหิบบิเยมและช่วงชิงอัตลักษณ์ระหว่างกัน ปางมะผ้าจึงเป็นพื้นที่ที่เกิดวัฒนธรรมลูกผสมที่มีคนหลากหลายกลุ่มมาแสดงอัตลักษณ์ที่ขายให้แก่นักท่องเที่ยว

นุชนาฏ เชียงชัย (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การใช้อัตลักษณ์เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง 2) ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้เอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดลำปาง 3) ศึกษาแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดลำปาง เป็นการศึกษาเชิงผสมผสาน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง จำนวน 400 คน ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนได้เสียในการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ร้อยละ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 25-34 ปี สถานภาพโสด มีการศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นพนักงาน/ลูกจ้างบริษัท และมีรายได้ระหว่าง 10,000-20,000 บาท และเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดลำปางเป็นครั้งแรก วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมาจังหวัดลำปางเพื่อการท่องเที่ยว/พักผ่อนเดินทางร่วมกับเพื่อน/เพื่อนร่วมงาน เดินทางด้วยรถโดยสาร ในช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์ /วันหยุดเทศกาลต่างๆ เป็นเวลา 2-3 วัน และมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในครั้งนี้ระหว่าง 500-1,000 บาท ต่อวัน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นึกถึง “รถม้า” สิ่งที่น่าสนใจให้เลือกท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางมากที่สุด คือ สถานที่ท่องเที่ยว มีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะ คือ วัดพระธาตุลำปางหลวง กิจกรรมที่สนใจคือเดินเล่น ถนนคนเดินภาคองต๊าว ตลาดจีนโบราณ รับประทานอาหารแหล่งท่องเที่ยวจากสื่อโซเชียลมีเดีย เช่น เฟสบุ๊ก/แฟนเพจ วีรวิทท่องเที่ยว ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดมีความประทับใจในสถานที่ท่องเที่ยวและจะส่วนใหญ่กลับมาท่องเที่ยวจังหวัดลำปางอีกแน่นอน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดลำปางอย่างต่อเนื่อง เช่น ส่งเสริมการตลาด แหล่งท่องเที่ยวอันซีน และสนับสนุนให้เขรามิกเป็นสินค้าที่สร้างภาพลักษณ์ของลำปาง

แพรวโพยม พัวเจริญ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวชน จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวชนมีความต้องการต่อการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช และคณะหมอลำโคราชรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็สามารถที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ มีกิจกรรมดังต่อไปนี้ การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช มีบริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก การแข่งขันประกวดร้องเพลงโคราช จัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ในแพ็คเกจการท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช นักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลงโคราช จัดให้มีร้านขายของที่ระลึกเกี่ยวกับเพลงโคราช จัดทำรูปแบบเกมส์ที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสนุก จัดให้มีการนำเพลงโคราชเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนา จัดให้มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านเพลงโคราช

ปาจารย์ ผลประเสริฐ (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของจังหวัดกำแพงเพชร จากการศึกษา พบว่าแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของจังหวัดกำแพงเพชรควรมีรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร โดยมีคู่มือ เอกสารแนะนำเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยว บ้ายแนะนำโบราณสถานและวัดต่างๆ ที่มีรายละเอียดครบถ้วนสมบูรณ์ และการได้ประทับตราโบราณสถานและวัดต่างๆ ของอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชรลงในสมุดท่องเที่ยว เพื่อรับรางวัลจากอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร กิจกรรมนั่งช้างชมอุทยานประวัติศาสตร์ กำแพงเพชรและกิจกรรมนั่งเรือชมกำแพงเมืองเก่า และควรมีการแสดงแสงสี เสียง 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การแสดงพื้นบ้าน โดยการจัดการแสดงพื้นบ้านและระบำต่างๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวนั่งชมระหว่างรับประทานอาหารรูปแบบการจัดสำหรับอาหารไทย นักท่องเที่ยวนั่งบนเสื่อ โดยมีการ 1. การแสดงพื้นบ้านระบำ ก.ไก่ 2. การแสดงเพลงรำโทน 3. การแสดงดนตรีไทย ผสมวงดนตรีสากล 4. การแสดงระบำรวมเผ่าชาวเขา และ 5. การแสดงระบำเทพธิดาดอย ตอนที่ 2 การแสดงแสง-เสียง เรื่อง “เสกศิลป์...สืบสายแสง..กำแพงเพชร”

จิตตินุช วัฒนนะ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาเพื่อกำหนดอัตลักษณ์ถนนวัฒนธรรม(ถนนคนเดิน)ของจังหวัดพิษณุโลก จากการศึกษาพบว่า การรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายต่อกันกำหนดอัตลักษณ์ของจังหวัดพิษณุโลกมีความคล้ายคลึงกันระหว่างประชากร 2 กลุ่ม โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติเห็นว่าอัตลักษณ์ของจังหวัดพิษณุโลก คือ 1. พระพุทธชินราช 2. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช 3. น้ำตก และ 4. ก๋วยเตี๋ยวห้อยขา ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นประชาชนและผู้ประกอบการสินค้า OTOP แต่ประชาชนและผู้ประกอบการสินค้า OTOP เห็นว่ากล้วยตากและสุนัขบางแก้วเป็นอัตลักษณ์ของพิษณุโลก นอกจากนี้การรับรู้ของประชากร 2 กลุ่มไม่ได้กล่าวถึงพระนางพญาไถ่ชนพระนเรศวรและดนตรีม้งคละ ซึ่งปรากฏอยู่ในข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตราจังหวัดพิษณุโลก จากผลการศึกษาจากผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการจัดภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนเพื่อเป็นแนวทางการจัดการถนนคนเดิน ภายใต้อัตลักษณ์ถนนวัฒนธรรมเพื่อสร้างการรับรู้และส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลกที่จะส่งผลให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจ สร้างงาน สร้างรายได้ ให้ประชาชนในท้องถิ่นต่อไป

บทที่ 3 วิธีดำเนินการ

การศึกษาอัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว เพื่อออกแบบสื่อสารการท่องเที่ยว ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยการสำรวจเอกสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สืบค้นข้อมูล อีเล็กทรอนิกส์ การสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้เนื้อหาการวิจัยตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด จึงมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มประชากร หมายถึง ประชาชนชาวไท-ยวน อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

1.2 กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง

1.2.1 ผู้นำชุมชน คุณครู ผู้รู้ ผู้ปฏิบัติเกี่ยวกับวัฒนธรรม ซึ่งเป็นประชาชนในชุมชนไท-ยวน อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

1.2.2 กลุ่มทอผ้าในชุมชนบ้านสี่คิ้ว บ้านโนนกลุ่ม บ้านหัน บ้านถนนคต บ้านหนองก และบ้านหนองบัวน้อย อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งดำเนินกิจกรรมทอผ้า จำหน่ายผลิตภัณฑ์ แสดงวิถีชีวิตชาวบ้าน ให้บริการนักท่องเที่ยวและกลุ่มคนที่เข้ามาศึกษาดูงาน เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ตลอดจนความเพลิดเพลินจากกิจกรรมที่นำเสนอ จำนวน 100 คน

1.2.3 นักท่องเที่ยวจำนวน 200 คน

2. กำหนดขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย

2.1 ขั้นตอนสังเคราะห์อัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว
ตารางที่ 2 ขั้นตอนสังเคราะห์อัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว

ขั้นตอนดำเนินงาน	วิธีการดำเนินงาน	ผลลัพธ์ที่ได้
ขั้นตอนที่ 1 สังเคราะห์อัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว	สำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลวัฒนธรรม อัตลักษณ์ วิถีชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว จากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สืบค้น ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ↓ จัดจำแนกกลุ่มข้อมูล เป็นข้อมูลทั่วไปของชุมชน สถานที่สำคัญ ความเชื่อ ประเพณี สินค้าและผลิตภัณฑ์ กิจกรรมที่ชุมชนดำเนินงาน	ข้อมูลวัฒนธรรม อัตลักษณ์ วิถีชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว ข้อมูลที่ได้นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมของชุมชนที่แสดงถึงวัฒนธรรม อัตลักษณ์ วิถีชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว

ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์อัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

2.1.1 สํารวจ วิเคราะห์ข้อมูลอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ก. สํารวจและวิเคราะห์ข้อมูลอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชน จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) โดยการสำรวจ รวบรวมและวิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไท-ยวนสี่คิ้ว จากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สืบค้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

โดยได้ดำเนินการ

(1) ศึกษาและวิเคราะห์จุดเด่นชุมชนไท-ยวนในประเทศไทย

ประกอบด้วย ไท-ยวนเชียงยวน ไท-ยวนคูบัวราชบุรี ไท-ยวน วัดทุ่งหญ้าคมบางราชบุรี ไท-ยวนเสาไห้ สระให้ ไท-ยวนลับแล อุตรดิตถ์ และ ไท-ยวนสี่คิ้วนครราชสีมา วิเคราะห์ในด้านภูมิศาสตร์ จำนวนครัวเรือน ที่อยู่อาศัย การจักสาน ของดีประจำถิ่น และการแต่งกาย

(2) ศึกษาและวิเคราะห์คุณลักษณะผ้าทอมือไท-ยวน ในประเทศไทย ประกอบด้วย ไท-ยวน เชียงแสน ไท-ยวนคูบัวราชบุรี ไท-ยวนวัดทุ่งคมบาง ไท-ยวนเสาไห้สระบุรี ไท-ยวน ไท-ยวนลับ อุตรดิตถ์ และ ไท-ยวนสี่คิ้วนครราชสีมา วิเคราะห์ในด้านลักษณะวิธีการทอ การทอด้วยการปั่นไกด้าย วัตถุประสงค์ เป็นเส้นด้ายที่หาได้จากท้องถิ่น ลวดลายสวยงามเป็นเอกลักษณ์ ย้อมด้วยสีธรรมชาติ

(3) ศึกษาและวิเคราะห์เส้นทางการเดินทาง และจัดทำป้ายเพื่อการเรียน

ข. การศึกษาภาคสนาม (Fieldwork) โดยการใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลด้วยวิธีสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 ท่าน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน คุณครู ผู้รู้ ผู้ปฏิบัติเกี่ยวกับวัฒนธรรม ซึ่งเป็นประชาชนในชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ด้วยเทคนิคการพูดคุยแบบเป็นกันเอง (In-depth Interview) โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่หรือสโนว์บอลล์ (Snowball Sampling)

2.2 ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาสื่อสารการท่องเที่ยว

ตารางที่ 3 ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาสื่อสารการท่องเที่ยว

ขั้นตอนดำเนินงาน	วิธีการดำเนินงาน	ผลลัพธ์ที่ได้
ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนาสื่อสารการท่องเที่ยว	ออกแบบและพัฒนาสื่อสารการท่องเที่ยว ↓ ประเมินความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนไท-ยวนสี่คิ้วคืออัตลักษณ์ที่น่าเสนอ ↓ การพัฒนาและปรับปรุงสื่อสารการท่องเที่ยว	สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสารการให้ความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว ระดับความพึงพอใจ รูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นการประเมินของประชาชนในชุมชน

ขั้นตอนในการออกแบบและพัฒนาสื่อสารการท่องเที่ยว
ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

2.2.1 ออกแบบและผลิตสื่อสารการท่องเที่ยวเฉพาะ สื่อสิ่งพิมพ์เฉพาะกิจที่สามารถนำไปใช้ เพื่อการส่งเสริมอัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว ซึ่งได้แก่เอกสารการให้ความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว เอกสารการเชิญชวนซื้อผลิตภัณฑ์

จากนั้นนำสื่อสารการท่องเที่ยวไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสื่อสารการท่องเที่ยว จำนวน 3 ท่าน โดยใช้แบบการประเมินคุณภาพสื่อสารการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย

ก. ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ประเมินคุณภาพสื่อสารการท่องเที่ยว โดยใช้วิธีแจกแจงความถี่ คำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามเกณฑ์ระดับความคิดเห็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 คะแนน หมายถึง คำถามรายการประเมินนั้นมีคุณภาพ ดีมาก
- 4 คะแนน หมายถึง คำถามรายการประเมินนั้นมีคุณภาพ ดี
- 3 คะแนน หมายถึง คำถามรายการประเมินนั้นมีคุณภาพ ปานกลาง
- 2 คะแนน หมายถึง คำถามรายการประเมินนั้นมีคุณภาพ ต้องปรับปรุงแก้ไข
- 1 คะแนน หมายถึง คำถามรายการประเมินนั้นมีคุณภาพ ใช้ไม่ได้

และได้นำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียงเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย หากรายการประเมินข้อใดมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 3.50 หรือรายการประเมินข้อใดมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกิน 1.00 แปลความหมายว่าต้องแก้ไข ส่วนรายการประเมินข้อใดมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 รายการประเมินข้อนั้นไม่ต้องแก้ไข สามารถนำไปใช้ได้

ข. ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลในรูปความเรียงตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ที่มีต่อการประเมินคุณภาพสื่อสารการท่องเที่ยว ผู้ศึกษานำมาวิเคราะห์จัดกลุ่มข้อมูล (Sorting and Grouping) เป็นประเด็นสำคัญและพิจารณาตามหมวดหมู่ เพื่อนำมาแก้ไขและพัฒนารูปแบบสื่อสารการท่องเที่ยวต่อไป

2.2.2 ประเมินความคิดเห็นของกลุ่มทอผ้าที่มีต่ออัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว ซึ่งนำเสนอผ่านสื่อการท่องเที่ยว โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเฉพาะเจาะจงกลุ่มทอผ้า จำนวน 5 กลุ่มๆ ละ 10 คน รวมเป็น 50 คน

โดยใช้วิธีแจกแจงความถี่ คำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามเกณฑ์ระดับความคิดเห็น 5 ระดับเช่นกัน และนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ตามระดับการใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (Best, 1986:181-183)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ผู้ศึกษานำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปและวิเคราะห์เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาสื่อสารการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมต่อไป

2.3 ศึกษาความสัมพันธ์ของสื่อสารการท่องเที่ยวที่มีต่อการรับรู้อัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว

ตารางที่ 4 ศึกษาความสัมพันธ์ของสื่อสารการท่องเที่ยวที่มีต่อการรับรู้อัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว

ขั้นตอนดำเนินงาน	วิธีการดำเนินงาน	ผลลัพธ์ที่ได้
ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความสัมพันธ์ของสื่อสารการท่องเที่ยวที่มีต่อการรับรู้อัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสีคิ้ว	ทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว	ค่าความสัมพันธ์ของสื่อสารการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการรับรู้อัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสีคิ้ว

ผู้ศึกษาผลิตสื่อสารการท่องเที่ยว เพื่อนำไปทดลองเผยแพร่แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวน 200 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีอำนวยความสะดวกด้วยการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนไท-ยวนสีคิ้ว โดยใช้แบบสอบถามเรื่องการรับรู้อัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสีคิ้ว ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งประกอบด้วยคำถามตอบ ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสีคิ้วก่อนอ่านสื่อสิ่งพิมพ์
- ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสีคิ้วหลังอ่านสื่อสิ่งพิมพ์
- ตอนที่ 4 การรับรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสีคิ้ว

หลังจากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้อัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสีคิ้ว ของนักท่องเที่ยวก่อนและหลังเปิดรับสื่อสารการท่องเที่ยว โดยใช้ T-Test dependent และ วิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) รายข้อตามจำนวนของการรับรู้อัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสีคิ้วและแปลความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ได้มีการแบ่งเกณฑ์พิจารณา ดังนี้ (Bartz, 1999: 184)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

- มากกว่า 0.80
- 0.60 ถึง 0.79
- 0.40 ถึง 0.59

ระดับความสัมพันธ์

- มีความสัมพันธ์กันสูงมาก
- มีความสัมพันธ์กันสูง
- มีความสัมพันธ์กันปานกลาง

0.20 ถึง 0.39
ต่ำกว่า 0.20

มีความสัมพันธ์กันต่ำ
มีความสัมพันธ์กันต่ำมาก

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสีคิ้ว เพื่อออกแบบสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสีคิ้ว

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนาเรื่องการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความสัมพันธ์ของเรื่องการท่องเที่ยวที่มีต่อการรับรู้

อัตลักษณ์วิถีไท-ยวนสีคิ้ว

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสีคิ้ว เพื่อนำข้อมูลไปใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบและพัฒนาสื่อสารการท่องเที่ยว ได้ดำเนินการดังนี้

- 1.ภารกิจ วิเคราะห์ข้อมูลเด่นๆ ข้อมูลวัฒนธรรม ภาพวิถีชุมชนไท-ยวนสีคิ้ว
- 2.ศึกษาและวิเคราะห์จุดเด่นชุมชนไท-ยวน ในประเทศไทย
- 3.ศึกษาและวิเคราะห์คุณลักษณะผ้าทอไท-ยวน ในประเทศไทย
- 4.ศึกษาและวิเคราะห์เส้นทางการเดินทาง และจัดทำป้ายเพื่อการเรียนรู้

ด้านที่ 1 การวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้านๆ ข้อมูลโดยรวม ของวิถีชุมชนไท-ยวนสีคิ้ว

ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

ข้อมูลทางกายภาพ

1. ขนาดและที่ตั้ง

อำเภอสีคิ้ว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดนครราชสีมา ห่างจากตัวจังหวัดนครราชสีมา 45 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 1,247,068 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 765,625 ไร่

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอสูงเนิน และ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา อำเภอมวกเหล็ก

จังหวัดสระบุรี และอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

ภาพที่ 4.1 แผนที่อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

2. ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไป เป็นภูเขาและที่ราบสูง สลับกับที่ราบลุ่มแม่น้ำ ลักษณะพื้นที่ทางทิศเหนือของอำเภอเป็นดอนลูกคลื่น ทิศใต้ และทิศตะวันตกของอำเภอเป็นภูเขา และที่ราบเชิงเขา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ทางทิศตะวันออกเป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำแหล่งน้ำที่ถือว่าสำคัญ และเป็นเส้นโลหิตหล่อเลี้ยงอำเภอสีคิ้วและจังหวัดนครราชสีมาได้แก่ “ลำตะคอง” ซึ่งไหลผ่านพื้นที่เขตตำบลคลองไผ่ ตำบลลาดบัวขาว ตำบลมิตรภาพ ตำบลสีคิ้ว และไหลเข้าอำเภอสูงเนิน อำเภอขามทะเลสอ อำเภอเมืองนครราชสีมา อำเภอโชคชัย และอำเภอจักรราชตามลำดับ

3. สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปของอำเภอสีคิ้ว มีอากาศเย็นสบายอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 30 องศาเซลเซียส และในฤดูหนาว อากาศหนาวถึงหนาวจัด ในฤดูฝนมีฝนตกเกือบตลอดฤดู และมีฝนทิ้งช่วงในราวเดือนกรกฎาคม ถึง สิงหาคม

4. ลำน้ำสำคัญ

เป็นลุ่มน้ำตามธรรมชาติซึ่งแบ่งออกได้ 3 ลุ่มน้ำ

4.1. ลุ่มน้ำห้วยธรรมชาติ ครอบคลุมพื้นที่ 9 ตำบล 72 หมู่บ้าน คิดเป็นพื้นที่ 552 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 345,000 ไร่ ประชากรที่ใช้ประโยชน์ 8,637 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 38

ลุ่มน้ำเกิดจากเขากระโดน เขาพริก ประกอบด้วยลำห้วยต่างๆ คือ

- ห้วยสูง ห้วยหนองไม้ตาย และห้วยตะแคง มีความยาวประมาณ 21 กิโลเมตร
- ห้วยวังไทรน้อย มีความยาวประมาณ 46 กิโลเมตร
- ห้วยเจ้าคำพิ มีความยาวประมาณ 17 กิโลเมตร
- ห้วยลำเสวย มีความยาวประมาณ 24 กิโลเมตร

4.2. ลำน้ำกุดนางทอง ครอบคลุมพื้นที่ 4 ตำบล 21 หมู่บ้าน คิดเป็นพื้นที่ 240 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 150,000 ไร่ ประชาชนที่ใช้ประโยชน์ 1,570 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 8

ลุ่มน้ำเกิดจากแนวเขาลาดพอด เขาผาแดง ประกอบด้วยลำห้วยต่างๆ คือ

- ห้วยคลองบ้านส้ม มีความยาวประมาณ 28 กิโลเมตร
- ห้วยลำโรง กุดนางทอง มีความยาวประมาณ 19 กิโลเมตร

4.3. ลุ่มน้ำลำตะคอง ครอบคลุมพื้นที่ 4 ตำบล 49 หมู่บ้าน คิดเป็นพื้นที่ 433 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 270,625 ไร่ ประชากรที่ใช้ประโยชน์ 25,000 ครอบครัว ลุ่มน้ำเกิดจากเขาเขื่อนล้น เขายายเที่ยง แนวเขาขนานจิตร์ ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำลำตะคอง และเขายายเที่ยง เขาชับประดู เขามา ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำทับประดู ประกอบด้วยลำห้วยต่างๆ คือ

- ห้วยซับสวรรค์ มีความยาวประมาณ 10 กิโลเมตร
- ห้วยน้ำขาว และห้วยแองน้ำ มีความยาวประมาณ 20 กิโลเมตร
- ห้วยน้ำโสม คลองนอก คลองใน ห้วยซับตะเคียน มีความยาวประมาณ 50

กิโลเมตร

- ลำตะคอง คลองไผ่ มีความยาวประมาณ 30 กิโลเมตร

5. การคมนาคม (ถนน ทางรถไฟ)

อำเภอสีคิ้วห่างจากกรุงเทพฯ 224 กิโลเมตร ห่างจากนครราชสีมา 45 กิโลเมตร มีเส้นทางคมนาคมสายหลัก 2 ทาง คือ ทางรถยนต์และทางรถไฟ

- ทางรถยนต์ มีรถประจำทางวิ่งระหว่างนครราชสีมา – กรุงเทพฯ ตลอด 24 ชั่วโมง ใช้เวลาเดินทางตามถนนสายมิตรภาพประมาณ 2 ชั่วโมงครึ่ง นอกจากนี้ยังมีรถประจำทางสายอีสานผ่านสีคิ้วทุกคัน ทางด้านสายเหนือมีรถสายนครราชสีมา – เชียงราย นครราชสีมา – เชียงใหม่ ผ่านสีคิ้วอีกด้วย

- ทางรถไฟ วิ่งผ่านสีคิ้วมีสายกรุงเทพฯ – อุดรธานี กรุงเทพฯ –หนองคาย แก่งคอย – บัวใหญ่

6. การปกครอง

อำเภอสีคิ้วแบ่งการปกครองออกเป็น 12 ตำบล 170 หมู่บ้าน ดังนี้

1) ตำบลสีคิ้ว	จำนวน 18	หมู่บ้าน
2) ตำบลหนองน้ำใส	จำนวน 18	หมู่บ้าน
3) ตำบลลาดบัวขาว	จำนวน 17	หมู่บ้าน
4) ตำบลดอนเมือง	จำนวน 16	หมู่บ้าน
5) ตำบลกุดน้อย	จำนวน 14	หมู่บ้าน
6) ตำบลวังโรงใหญ่	จำนวน 14	หมู่บ้าน
7) ตำบลมิตรภาพ	จำนวน 13	หมู่บ้าน
8) ตำบลหนองหญ้าขาว	จำนวน 15	หมู่บ้าน
9) ตำบลกฤษณา	จำนวน 12	หมู่บ้าน
10) ตำบลหนองบัวน้อย	จำนวน 12	หมู่บ้าน
11) ตำบลบ้านหัน	จำนวน 11	หมู่บ้าน
12) ตำบลคลองไผ่	จำนวน 10	หมู่บ้าน

หน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่น 3 รูปแบบ คือ เทศบาลเมืองสีคิ้ว เทศบาลตำบลลาดบัวขาว เทศบาลตำบลคลองไผ่ เทศบาลตำบลหนองน้ำใส และ องค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง 11 ตำบล

ประชากรอำเภอสีคิ้ว มีประชากร (พฤษภาคม 2559) จำนวน 125,619 คน เป็นชาย 62,792 คน เป็นหญิง 62,827 คน

7. การสาธารณสุข

มีสถานบริการทางสาธารณสุข ดังนี้

- 1) โรงพยาบาลชุมชน ขนาด 90 เตียงจำนวน 1 แห่ง
- 2) สถานีอนามัยจำนวน 14 แห่ง
- 3) ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานจำนวน 155 แห่ง

บุคลากรทางการแพทย์มีอัตราต่ำ เมื่อเทียบกับจำนวนประชากร คือ แพทย์ 1 คน ต่อประชากร ประมาณ 24,000 คน

8. การอาชีพและธุรกิจ

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ส่วนอาชีพอื่นๆ เช่น การค้าขาย การรับจ้าง รับราชการ และการอุตสาหกรรมมีอยู่ไม่มาก

อำเภอสีคิ้ว มีพื้นที่การเกษตร ประมาณ 570,271 ไร่ หรือร้อยละ 74.48 ของพื้นที่ อำเภอทั้งหมด ราษฎรประกอบอาชีพเกษตร ประมาณ 13,301 ครอบครัว ปศุสัตว์ 12,048 ครอบครัว โดยมีพืชหลักที่สำคัญ ได้แก่ อ้อย มะม่วง มะขาม มะละกอ มันสำปะหลัง ข้าว ละหุ่ง ฝ้าย ข้าวโพด ถั่ว ซึ่งมีราคาขึ้นลงตามตลาดโลก ทำให้เกษตรกรมีรายได้ไม่แน่นอน สัตว์ที่เลี้ยงมาก คือ โค กระบือ เป็ด และไก่ การทำนาในเขตพื้นที่อำเภอสีคิ้ว เป็นนาดำ นาหยอด และนาหว่าน

กิจการค้าขายซึ่งเป็นตลาดการซื้อขายที่ได้จดทะเบียนการค้า และทะเบียนพาณิชย์ ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในเขตเทศบาล ได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์การก่อสร้าง เฟอร์นิเจอร์

เครื่องยนต์ รถจักรยานยนต์ รวมตลอดถึงอาหาร ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่มาจากกรุงเทพฯ จะมีสินค้าพื้นเมืองบ้าง คือ ผ้าทอพื้นเมือง ของใช้เบ็ดเตล็ด รวมทั้งพืชผลทางการเกษตร ส่วนกิจการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียน เช่น แผงลอย ตลาดหาบเร่ มีอยู่มากในตลาดเทศบาล และตามตำบล หมู่บ้าน สินค้าส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องอุปโภค บริโภค และอาหาร สำหรับกิจการค้าซึ่งทำหน้าที่เป็นตลาดซื้อขายผลิตผลทางการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชากร คือ โรงสีข้าว โรงแป้งมันสำปะหลัง และลานมันสำปะหลัง

การอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กถึงขนาดกลาง และเป็นอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเป็นสำคัญ ซึ่งอุตสาหกรรมต่างๆ ยังมีข้อจำกัดบางอย่าง เช่น การขาดแคลนวัตถุดิบ แรงงานฝีมือ การขาดแคลนแรงงานในบางฤดู และการขาดแคลนบริการโครงสร้างขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่จำเป็น เช่น แหล่งน้ำ การสื่อสารและโทรคมนาคม ในปัจจุบันมีการทำอุตสาหกรรม หลายประเภท ได้แก่ 1) โรงสีข้าว 11 แห่ง 2) โรงงานทอกระสอบ 1 แห่ง 3) โรงงานแป้งมันสำปะหลัง 3 แห่ง 4) โรงเลื่อย 2 แห่ง 5) โรงน้ำแข็ง 8 แห่ง 6) ลานมันสำปะหลัง 21 แห่ง 7) ฟาร์มเลี้ยงไก่ 4 แห่ง 8) โรงงานฟอกผ้า 1 แห่ง 9) โรงงานน้ำดื่ม 2 แห่ง

9. การศึกษาและศาสนา

9.1. การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 4 ตั้งอยู่ในเขตอำเภอสีคิ้ว โดยรับผิดชอบในการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ 3 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอสีคิ้ว อำเภอปากช่อง อำเภอสูงเนิน

จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้น

- ก่อนประถมศึกษาจำนวน 6,554 คน

- ประถมศึกษาจำนวน 23,244 คน
 - มัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 7,463 คน
 - มัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 1,924 คน
 - สถานศึกษาเอกชนจำนวน 17,677 คน
- รวมจำนวน 56,862 คน

9.2 ศาสนา ประชาชนส่วนใหญ่ในอำเภอสีคิ้วนับถือศาสนาพุทธ โดยมีศาสนสถาน ดังนี้

- วัด, สำนักสงฆ์, ที่พักสงฆ์จำนวน 130 แห่ง
- โบสถ์คริสต์จำนวน 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่ ต.บ้านหัน อ.สีคิ้ว
- มัสยิด / สุเหร่าจำนวน 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่ ต.คลองไผ่ อ.สีคิ้ว

10. การสาธารณูปโภค

- 10.1 การประปาประชาชนได้รับบริการประปาครบทุกหมู่บ้าน
- 10.2 การไฟฟ้า ประชาชนได้รับบริการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคครบทุกหมู่บ้าน
- 10.3 โทรศัพท์ องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ได้ให้บริการแก่ประชาชนจำนวน 3,14 เลขหมาย แบ่งออกเป็นโทรศัพท์พื้นฐาน 3,018 เลขหมาย โทรศัพท์สาธารณะ 65 เลขหมาย
- 10.4 ไปรษณีย์ มีสำนักงานไปรษณีย์ จำนวน 2 แห่ง

ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ชาวไทย-ยวน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษ ไทย-ยวน ที่มีถิ่นเดิมเมือง เชียงแสน ซึ่งสิริกุล พิชัยจุมพล (2533:29-30) กล่าวว่าในตำนานหลายเล่มระบุว่า มีกลุ่มคนไทยมาจากเมืองใดเมืองหนึ่งในยาวนานเข้ามาตั้งถิ่นฐานสร้างเมืองในบริเวณลุ่มแม่น้ำกก แถบเวียงหนอง เขตอำเภอเชียงแสน ให้ชื่อเมืองว่า “นาคพันธุสิงหนวัตินคร” ตามชื่อของสิงหนวัตินครผู้สร้างเมืองตามตำนานซึ่งกล่าวว่ามีพญานาคช่วยในการสร้างด้วย ต่อมาเมืองนี้เรียกว่า “โยนกนครไชยบุรีราชธานีศรีช้างแสน” หรือ “โยนกนคร” มีกษัตริย์ปกครองสืบมาหลายองค์ ขอบเขตพื้นที่อาจจะมีอาณาเขตขยายหรือหดตัวตามอำนาจของกองทัพผู้ครองเมือง แต่ในที่สุดเมืองโยนกได้ล้มสลายลง ต่อมาในสมัยพญาแสนภู ราชันดาพระเจ้าเม็งรายมหาราชผู้ครองเมืองเชียงใหม่ ประสงค์สร้างเมืองใหม่นั้น ดัง ที่พระยาประชาภิจักราชจักรี (2507 อ้างถึงในสุนิสา

มั่นคงและคณะ,2533:47) กล่าวว่่าก่อนที่จะสร้างเชียงแสนนี้ บริเวณดังกล่าวเคยเป็นเมืองเก่ามาก่อนคือ เมืองโยนกนครบุรี ความตอนหนึ่งของพงศาวดารโยนก กล่าวว่า “จุลศักราช 690 (พุทธศักราช1871) พระองค์พร้อมเหล่าอำมาตย์ ได้แสวงหาชัยภูมิอันดี และได้เลือกเอาพื้นที่ร่องรอยเมืองเก่าอันเป็นแคว้นโยนกนาคนบุรี โดยขุดคูและก่อปราการ 3 ด้าน ทิศตะวันออกเว้นไว้ใช้น้ำของ(น้ำโขง)เป็นปราการ ดินแดนต่อเมืองเชียงราย ที่ตำบลน้ำแม่เดิม ทิศตะวันตกเฉียงใต้ ต่อแดนเมืองฝางที่ก๊วคอสุนัข ทิศตะวันตกติดแดนเมืองสาตที่ตำบลผาตาเหลว ทิศตะวันตกเฉียงเหนือต่อแดนเชียงตุงที่ตำบลดอยช้าง ทิศเหนือต่อแดนเชียงตุงที่เมืองกายสามเท่า ทิศตะวันออกเฉียงเหนือต่อแดนฮ่อที่ตำบลเมือหลวงบ่อแร่ ทิศตะวันออกต่อแดนเชียงของที่ตำบลดอยเชียงซีในวงนี้เป็นแคว้นเมืองเชียงแสน ใช้ชื่อว่า หิรัญนครไชยบุรีศรีเชียงแสน...” (ธวัช มณีอ่อนและคณะ,2546:17) ต่อมาในสมัยพระยากมด เป็นเจ้าเมืองเชียงแสนใน พ.ศ.2101 เชียงแสนก็เสียแก่บุเรงนอง (พระเจ้ากรุงหงสาวดี) เมืองเชียงแสนตกอยู่ในอำนาจการปกครองของพม่าตั้งแต่นั้นมา (สมจิตร เรื่องคณะ,2513:ค่าน้ำ)

พ.ศ.2347 รัชสมัยรัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช กุรุรัตนโกสินทร์ ทราบข่าวว่ากองทัพพม่าที่ยึดครองเมืองเชียงแสนจะยกทัพมาตีเมืองเชียงใหม่ ทรงมีพระบัญชาให้กองทัพหลวง กรมหลวงเทพบริรักษ์เป็นแม่ทัพ กองทัพล้านนา (เชียงใหม่ ลำปาง และน่าน) กองทัพเวียงจันทน์ ร่วมกันยกทัพไปตีและขับไล่พม่าให้ออกไปจากราชอาณาจักร จากนั้นได้รื้อกำแพงเมือง ทำลายสิ่งก่อสร้างเพื่อมิให้พม่าใช้เป็นที่ตั้งทัพต่อไปและอพยพชาวเมืองเชียงแสนลงมาทางใต้ โดยแบ่งออกเป็นห้าส่วนคือ 1) ติดตามไปกับกองทัพเชียงใหม่ 2) ติดตามไปกับกองทัพลำปาง 3)ติดตามไปกับกองทัพน่าน 4) ติดตามไปกับกองทัพเวียงจันทน์ และ 5)ติดตามไปกับกองทัพหลวงมายังพระนคร ซึ่งชาวไทย-ยวนส่วนหนึ่งได้ลงหลักปักฐานที่อำเภอเส้าให้ จังหวัดสระบุรี อีกส่วนหนึ่งเมื่อมาถึงพระนครต่อมาได้ลงหลักปักฐานที่อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และชาวไทย-ยวนอำเภอเส้าให้ส่วนหนึ่งได้ย้ายครอบครัวไปยังอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมาในกาลต่อไป

ชุมชนไทย-ยวน

เจ้าเมืองสระบุรีมีความประสงค์จะตั้งกองเลียงโคขึ้นในพื้นที่ซึ่งเป็นศูนย์กลางเมืองนครจันทน์ จึงได้แบ่งชาวไทย-ยวนจากอำเภอเส้าให้มาเป็นผู้ดำเนินการ เมื่อได้อพยพมาและพบเห็นความอุดมสมบูรณ์มีลำตะคองไหลผ่านต่างพึงพอใจ หลังจากทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเรียบร้อยแล้ว จึงไม่ยอมกลับถิ่นฐานเดิมต่างพากันจับจองที่ดินสร้างบ้านลงหลักปักฐานอย่างถาวร ในสมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าอยู่หัวในศึกเจ้าอนุวงศ์กองทัพไทยตี

เมืองเวียงจันทร์และได้กวาดต้อนผู้คน (ไท-ยวน เชียงแสนที่ถูกแบ่งไปอยู่เมืองเวียงจันทร์สมัย รัชกาลที่ 1) ขณะเดินทางมาถึงนครจันทิกก็พบชาวไท-ยวนซึ่งมีเชื้อสายเดียวกันกับพวกตน จึงขออนุญาตลงหลักปักฐานอยู่ร่วมกับชาวไท-ยวนสี่คิ้วต่อไป ภายหลังมีผู้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่มากขึ้น จึงทำให้กองเลี้ยงโคเดิมแออัดคับแคบ ชาวไท-ยวนจึงได้ไปตั้งบ้านเรือนในบริเวณอื่นๆต่อไป

นครจันทิก

ก่อนที่จะเป็นอำเภอสี่คิ้ว บริเวณแถบนี้เป็นเมืองหน้าด่านแห่งหนึ่งในดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ มีชื่อว่า “นครจันทิก” เป็นเมืองอิสระขึ้นตรงกับพระนครต่อมาเมื่อเมืองนครราชสีมาได้ตั้งขึ้นภายหลัง ทางทหารเห็นว่าเมืองจันทิกอยู่ในป่าดงมีไข้ป่าชุกชุม ไม่สะดวกแก่การติดต่อกับพระนคร จึงเปลี่ยนเป็นเมืองหน้าด่านเรียกว่าด่านจันทิก ตั้งอยู่บ้านจันทิก หมู่ที่ 3 ตำบลจันทิก ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของสถานีรถไฟจันทิก นายด่านคนแรกชื่อ หลวงพล นายด่านคนที่ 2 ชื่อหมื่นด่าน (จัน) เมื่อเลิกด่านแล้วเปลี่ยนเป็นชื่อ “อำเภอจันทิก” เมื่อวันที่ 1 เมษายน ร.ศ. 117 (พ.ศ. 2441) ต่อมา ร.ศ.120 (พ.ศ. 2444) ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอจันทิกไปตั้งที่ บ้านหนองบัว หมู่ที่ 1 ตำบลลาดบัวขาว ใน พ.ศ. 2449 ย้ายที่ว่าการอำเภอมาตั้งบ้านสี่คิ้ว หมู่ที่ 2 ตำบลสี่คิ้ว สาเหตุที่ต้องย้ายที่ว่าการอำเภอบ่อยๆ เนื่องจากบ้านจันทิกและบ้านหนองบัวตั้งอยู่ในเขตดงพญาเย็นมีไข้ป่า (มาลาเรีย) ชุมชนเป็นที่เกรงกลัวของข้าราชการที่จะมาปฏิบัติงาน วันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2482 ได้เปลี่ยนชื่ออำเภอจันทิกเป็นอำเภอสี่คิ้ว ในสมัยนายชำนาญ กระบวน ดำรงตำแหน่ง นายอำเภอเพื่อตรงกับชื่อสถานีรถไฟ ชื่อหมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอในปัจจุบัน

สี่คิ้ว

จารุวรรณ พรหมวัง-ข้าเพชร (2539:22) กล่าวถึงตำนานที่มาว่า สถานที่ดังกล่าวเรียกชื่อความเป็นผู้ปกครองคนแรกว่า “สี่เขี้ยว” ผู้ปกครองชื่อ “พญาสี่เขี้ยว” แล้วพลอยเรียกชื่อหมู่บ้านที่ตนเองอาศัยอยู่ว่า บ้านสี่เขี้ยวต่อมากลายหลังเป็นสี่คิ้ว

บางตำนานเล่าว่าพญาสี่เขี้ยวเป็นกษัตริย์องค์หนึ่งในอาณาจักรโยนก(เมืองล้านนา น้อย) ต่อมาได้เกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ จึงเดินทางรอนแรมมาเพื่อสร้างเมืองจนกระทั่งมาพบบริเวณสี่คิ้วปัจจุบันได้สร้างเมืองขึ้นเพราะทำเลเหมาะสม เมื่อได้สร้างเมืองเรียบร้อยได้ฝันว่าพระอินทร์ได้มาแนะนำให้ไปถือศีลภาวนาที่ยอดเขาพระวิหาร เป็นเวลา 2 ปี แล้วจะได้เป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่เหนือผู้ใด จึงไปปฏิบัติธรรมได้ประมาณ ครึ่งเดือนนี้ก็อยากบริโภคอาหารประเภทเนื้อสัตว์ จะปฏิบัติธรรมอย่างไรก็ไม่หักห้ามใจได้ จึงลาสิกขาเดินทางกลับ ขณะเดินทางกลับเหล่าทหารไม่สามารถหาอาหารเนื้อสัตว์ให้บริโภคได้ จนกระทั่งมีชายหญิง 2 คน เดินผ่านมาจึงจับมากินและร่างได้กลายเป็นยักษ์ มีเขี้ยวออกมา 4 เขี้ยว ชาวบ้านพากันหวาดกลัวจึงให้ทหารเอกของพญาสี่

เขี้ยววิงรณจนตาย ชาวบ้านต่างเสียใจจึงได้สร้างศาลเล็กๆไว้ให้สถิต ต่อมาสี่คิ้วมีคนจีนจำนวนมากมาอยู่ร่วมด้วยจึงได้ก่อสร้างให้มีลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมจีนใหญ่โต รูปปั้นแทนองค์ทั้งหลายเป็นหุ่นจีนและชื่อจีนทั้งสิ้น จน พ.ศ. 2516 ชาวยวนสี่คิ้วได้พร้อมใจกันสร้างศาลพ่อพญาขึ้นอีกแห่งหนึ่งบริเวณที่ที่พ่อพญาล้มตาย (บริเวณบึง) ได้สร้างศาลแบบไทยและทำพิธีอัฐิเชิญดวงวิญญาณให้มาสถิตโดยชาวบ้านสี่คิ้วโดยเฉพาะบ้านหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 4 จะทำพิธีบนบานและบวงสรวงเป็นประจำทุกปีในเดือน 6 ขึ้น 6 ค่ำ เรียกว่า “งานเลี้ยงพ่อพญา” และจากสี่เขี้ยวจึงเพี้ยนมาเป็นสี่คิ้วอีกตำนานหนึ่ง

ภาษายวน

ชาวไทยยวนสี่คิ้วยังมีความภาคภูมิใจในเชื้อสายของตนมาก ถ้ามีคนถามมักจะตอบว่าเป็น คนยวน (ออกเสียงนาสิกค่อนข้างยาวว่า “ยววน”) จะไม่ตอบว่าเป็นคนเมือง ทั้งนี้เนื่องมาจากคำว่า “คนเมือง” คงเป็นคำที่เกิดขึ้นใหม่ภายหลังจากที่กลุ่มชาวยวนสี่คิ้วอพยพมาแล้ว จึงไม่ใช้คำว่าคนเมือง

ชาวยวนสี่คิ้วจะพูดภาษายวนในการสื่อสารของหมู่พวกเป็นพื้นบ้านเรียกว่า พูยวน สำเนียงและคำศัพท์คล้ายไทยล้านนาแต่ก็เพียงค่อนข้างแข็งและห้วนกว่า นอกจากนั้นจะพูดภาษาภาคกลาง ภาษาโคราช ภาษาอีสานผสมผสานกัน โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางภาษายวนไว้ได้ค่อนข้างมาก เช่น

ข้าวเหนียว	เรียกว่า	ข้าวนี้้ง, ข้าวปั้น
กิน	”	กิน
เขา	”	เป็น
พูด,คุย	”	พู
ข้าง	”	ข้าง
ตา	”	ตา
อร่อย	”	ล่ำ
ไปด้วย	”	ไปโตย, ไปตวย

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบการออกเสียง สำเนียงภาษาไทยกรุงเทพฯ กับภาษาไทยยวน

สำเนียงภาษาไทยกรุงเทพ	สำเนียงภาษาไทยยวน	ตัวอย่าง
1 เสียง พ	ออกเสียงเป็น ป	พ่อ = ป้อ
2 เสียง ท	ออกเสียงเป็น ต	แท้ = เต้
3 เสียง ช	ออกเสียงเป็น จ	ช้อน = จ้อน
4 เสียง ค	ออกเสียงเป็น ก	เคย = เกย
5 เสียง ร	ออกเสียงเป็น ฮ	รัก = ฮัก
6 เสียง ย	ออกเสียงเป็น ย แบบขึ้นจมูก	เยี่ยะ แปลว่า ทำ
7 เสียง อี	ออกเสียงเป็น เออ	ฝั่ง = เฝ้ง
8 เสียง ปร	ออกเสียงเป็น ผ	ประมาณ = ผะหมาน
9 คำควบกลม ร, ล	ไม่มีการออกเสียง	พระยา = พะยา

ภาษาเขียน ตัวอักษรที่ใช้ในภาษาเขียนของชาวไทย-ยวน มีชื่อเรียกหลากหลายชื่อ เช่น อักษรล้านนา, อักษรยวน, อักษรไทยเหนือ, อักษรธรรมเหนือ, อักษรตัวเมือง หรือ อักษรเมือง ซึ่งชาวไทย-ยวนที่อำเภอเส้าให้ จะเรียกว่า “หนังสือยวน”

ในอดีตการเรียนหนังสือยวนมักจะมีแต่ผู้ชายที่ได้เรียน โดยตอนเป็นเด็กก็เรียนกับพระที่วัด หรือกับผู้สูงอายุที่บ้าน เมื่อโตขึ้นก็จะได้เรียนเมื่อบวชเป็นพระ-เณร

สถานที่สำคัญ

อำเภอสีคิ้วมีสถานที่สำคัญเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โบราณวัตถุ โบราณสถาน แหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. เขื่อนลำตะคอง ตั้งอยู่ที่ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว ห่างจากตัวเมืองนครราชสีมา 62 กิโลเมตรโดยออกจากตัวเมืองนครราชสีมาไปตามทางหลวงหมายเลข 2 (นครราชสีมา – สระบุรี) ถึงหลักกิโลเมตรที่ 195 เลี้ยวขวาเข้าถนนแยกอีกประมาณ 2 กิโลเมตร เขื่อนลำตะคองเป็นอ่างเก็บน้ำที่ล้อมรอบด้วยภูเขา ตัวเขื่อนเป็นเขื่อนดิน พื้นที่เหนือเขื่อนเป็นอ่างเก็บน้ำยาว 19 กิโลเมตร ส่วนกว้างที่สุด 7.2 กิโลเมตร สามารถเก็บกักน้ำได้ 310 ล้านลูกบาศก์เมตร บริเวณทางหลวงหมายเลข 2

2. แหล่งศิลปะถ้ำเขาจันทร์งาม ตั้งอยู่บ้านเลิศสวัสดิ์ ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว ถนนสายมิตรภาพ (ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 2) ณ หลักกิโลเมตรที่ 198 เข้าทางแยกขวามือมาจากอำเภอปากช่อง ระยะทางจากปากทางแยก ประมาณ 4 กิโลเมตร ภาพเขียนสีที่เขาจันทร์งาม บริเวณที่พบบทภาพเขียนเป็นเพิงผายาวสูงจากพื้นดิน ประมาณ 4.5 เมตร ยาวประมาณ 2.20 เมตร

แสดงให้เห็นถึงภาพชีวิต หรือกิจกรรมบางอย่างของกลุ่มคนผู้เขียนภาพอย่างชัดเจน เช่น ลักษณะการแต่งกาย การดำรงชีวิต การล่าสัตว์ และการเดินรำในพิธีการบางอย่าง เป็นต้น นักวิชาการเชื่อว่า ภาพเขียนสีเป็นศิลปะที่สร้างขึ้นโดยชุมชนเกษตรกรรมที่อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงกับบริเวณที่พบภาพศิลปะเหล่านั้น และมีอายุระหว่าง 3,000 – 4,000 ปีมาแล้ว

3. น้ำตกหินเพลิง อยู่ในเขตอำเภอสีคิ้ว ออกจากตัวเมืองนครราชสีมา มาตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ถึงหลักกิโลเมตรที่ 205 แล้วเลี้ยวซ้ายเข้าไปอีก 14 กิโลเมตร น้ำตกหินเพลิงมีลักษณะเป็นน้ำตกเดี่ยวๆ 2 ชั้น ในช่วงหน้าฝนน้ำไหลมากทำให้น้ำตกดูสวยงาม ท่ามกลางธรรมชาติป่าไม้ดูร่มรื่น

4. ลานหินตัด เป็นพื้นที่ที่มีการสกัด หรือตัดนำหินไปสร้างปราสาทหินในอดีต ตั้งอยู่ริมถนนมิตรภาพบริเวณหลักกิโลเมตรที่ 211-212 ท้องที่ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว

5. อ่างเก็บน้ำซับประดู่ ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว ห่างจากตัวเมืองนครราชสีมา 47.5 กิโลเมตร บนทางหลวงหมายเลข 2 หลักกิโลเมตรที่ 208-209 เลี้ยวซ้ายไปตามถนนประมาณ 1 กิโลเมตร อ่างเก็บน้ำแห่งนี้เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ จุน้ำได้ประมาณ 44 ล้านลูกบาศก์เมตร บนตัวเขื่อนกั้นน้ำเป็นถนนกรวดปนลูกรัง ฐานก่อด้วยหินก้อนใหญ่สูงเลเยอร์ระดับพื้นดิน สามารถมองเห็นทิวทัศน์ทางธรรมชาติได้โดยรอบ

6. หลักศิลาจารึก ร.5 สร้างทางรถไฟ เป็นหลักศิลาจารึกในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรการสร้างทางรถไฟสายกรุงเทพ – นครราชสีมา เมื่อวันที่ 11 มกราคม ร.ศ. 118 หลักศิลาจารึกนี้ตั้งอยู่ที่บริเวณทางรถไฟ สายกรุงเทพ-นครราชสีมา บริเวณมอดินแดง ปัจจุบัน คือ บ้านโคกสะอาด หมู่ที่ 12 ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว

7. โรงไฟฟ้าพลังน้ำลำตะคองแบบสูบกกลับ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เขื่อนลำตะคอง ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว เป็นโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำแบบสูบกกลับ เพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้าเสริมระบบในช่วงความต้องการไฟฟ้าสูง โดยการนำพลังไฟฟ้าที่เหลืออยู่ (ช่วงมีความต้องการไฟฟ้าน้อย) ในระบบมาใช้สูบน้ำจำนวนหนึ่งที่มีอยู่ในอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำตะคอง (ของกรมชลประทาน) ขึ้นไปเก็บไว้บนอ่างเก็บน้ำข้างบน (กฝผ. สร้างขึ้นใหม่) และเมื่อมีความต้องการไฟฟ้ามากในช่วงหัวค่ำ ก็จะปล่อยน้ำจำนวนเดียวกันนี้ให้ไหลกลับคืนลงอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำตะคอง โดยผ่านกังหันน้ำผลิตไฟฟ้าเสริมระบบ ซึ่งจะอำนวยประโยชน์ทั้งด้านการเศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

8. วิหารหลวงปู่โต รูปหล่อสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) องค์ใหญ่ที่สุดในโลก ผู้คนทั้งในและต่างจังหวัดมากราบไหว้สักการะจำนวนมาก บริเวณโดยรอบมีทิวทัศน์สวยงาม กว้างขวาง เหมาะสำหรับพักผ่อน ตั้งอยู่ติดถนนมิตรภาพ กิโลเมตรที่ 212

9. เขาระโดน เขาระโดน หมู่ 2 บ้านโนนกราด ต.หนองหญ้าขาว สภามัญมิประเทศ เป็นเนินเขาสลักรูปผาหิน สูงจากน้ำทะเลประมาณ 1000 เมตร เหมาะแก่การเดินป่ามีจุดกางเต็นท์ มีฉิ่งฉาบเป็นจุดชมวิวที่สวยงาม สามารถมองเห็นทัศนียภาพได้โดยรอบ เส้นทางเข้าสู่เขาระโดนมี 4 เส้นทางที่ 1 ถ.มิตรภาพผ่าน อ.บต.คลองไผ่ และอ.บต.หนองน้ำใส ประมาณ 18 กม. เส้นทางที่ 2 ถ.มิตรภาพ ผ่าน ต.ลาดบัวขาว ประมาณ 17 กม. เส้นทางที่ 3 ถ.สี่คิ้ว-ด่านขุนทด กม.6 ประมาณ 15 กม. เส้นทางที่ 4 ถ.สี่คิ้ว-ด่านขุนทด กม. 9 ประมาณ 19 กม.

10. สวนน้ำชาติ ตั้งอยู่ที่ตำบลคลองไผ่ อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นศูนย์บริการข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ เป็นจุดพักรถเพื่อเปลี่ยนอิริยาบถและผ่อนคลายความตึงเครียดจากการเดินทาง ตั้งอยู่บนทางหลวงหมายเลข 2 ระหว่างหลักกิโลเมตรที่ 193-194 (เส้นทางสายสระบุรี-นครราชสีมา) บนเนื้อที่ 37 ไร่

11. ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช “บ้านยวน” ลักษณะเป็นบ้านไม้ทรงไทยโบราณแซมโคราช 2 ชั้น มีบันไดขึ้นชั้นบนทางเดียว ด้านหน้ามีระเบียบนั่งในตัว ตั้งอยู่ภายในวัดใหญ่สี่คิ้ว หมู่ที่ 4 ตำบลสี่คิ้ว อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สร้างเมื่อ พ.ศ. 2558 เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมไท-ยวน ชั้นล่างจัดเป็นสถานที่ทอผ้า เตียนนั่งต้อนรับแขก มีป้ายอธิบายเรื่องราวต่างๆ มีระหัดวิดน้ำ ชั้นบนมีห้องพระ ห้องโถง ห้องนอน จัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้ ภาพถ่ายเก่าแก่เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้

ทุกเย็นวันพฤหัสบดีจัดให้มีตลาดไท-ยวน นำสินค้าภูมิปัญญาชาวบ้าน อาหาร ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ และอื่นๆ จำหน่ายเพื่อนักท่องเที่ยวได้มาเยี่ยมชมและซื้อเป็นของที่ระลึกและบริโภค

ความเชื่อ

ความเชื่อเรื่องผี

ระบบความเชื่อชาวไท-ยวนสี่คิ้ว มีความเชื่อเห็นได้ชัดเจนสองลักษณะควบคู่กันไปคือ ความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและความเชื่อการนับถือปู่ย่าตายาย ซึ่งเป็นบรรพชนล่วงลับไปแล้ว ซึ่งเป็นผีประจำตระกูล การนับถือผีบรรพชนของชาวไท-ยวนมีมาแต่สมัยโบราณ เมื่อก่อนชายชาวไท-ยวนจะออกศึกสงครามจะทำพิธีเรียกผีให้ไปกับตนด้วยทุกครั้ง

1. ฝึปป่วยตายาย ภายในบ้านจะสร้างหิ้งผีไว้ที่เสาเอกสูงพอสมควรเป็นที่อยู่ โดยการนับถือทางฝ่ายมารดาที่สืบทอดมาแต่สมัยโบราณ หากย้ายที่อยู่อาศัยต้องย้ายผีให้ตามไปด้วย เชื่อว่าฝึปป่วยตายายจะสามารถบันดาลให้ลูกหลานเจริญรุ่งเรือง ทำไร่นาได้ผลผลิตงอกงาม ทำการค้าเจริญรุ่งเรืองและช่วยปกป้องคุ้มครองให้ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ถ้าลูกหลานไม่นับถือก็จะเกิดเรื่องร้ายๆ ในตระกูล เมื่อลูกสาวบ้านใดแต่งงานหรือทำผิดผีก็ต้องบอกกล่าวหรือขอขมาผีประจำตระกูล และแต่ละตระกูลผีชอบเครื่องเช่นไม่เหมือนกัน บางตระกูลชอบขนมหวาน บางตระกูลชอบเหล้า มะพร้าวอ่อนหรือไก่ เมื่อถึงเทศกาลสงกรานต์ลูกหลานที่ไปทำงานห่างไกลต่างเดินทางกลับมาเพราะช่วงสงกรานต์ชาวไทย-ยวนถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ มีกิจกรรมแสดงถึงการเชื่อมโยงทางเครือญาติ นอกจากการรดน้ำขอพรจากผู้อาวุโสแล้ว ยังมีการสงฆ์น้ำกระดูกของบรรพชนที่ล่วงลับ โดยนำกระดูกที่บรรจุไว้ในโกศ ธาตุหรือเจดีย์ที่วัดแล้วนิมนต์พระมาชักบังสุกุลให้แก่บรรพชน

2. ฝึเรือน ชาวไท-ยวนสร้างศาลไว้หน้าบ้านสำหรับเซ่นไหว้ เมื่อถึงวันเพ็ญหรือเทศกาลต่างๆ สิ่งที่ใช้เลี้ยงผีคือมะพร้าวอ่อน 2 ลูก กล้วย 2 หวี ข้าวเหนียวแดง หรือข้าวต้มมัด หรือขนมต้ม ข้าวต้มแดง หรือขนมเทียน หัวหมูหรือไก่

3. ฝึประจำหมู่บ้าน ทุกหมู่บ้านของชาวไท-ยวนจะมีศาลผีประจำหมู่บ้าน อาจปลูกศาลกลางหมู่บ้านหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของหมู่บ้าน เช่น ศาลเจ้าบ้านเสาให้ บ้านเจ้าฟ้า มีศาลปู่เจ้าฟ้า หรือกลางทุ่งนาบ้านไผ่ล้อม มีศาลปู่เจ้าเขียวเปลวโปร่งฟ้า ซึ่งผีที่อยู่ตามศาลผีในหมู่บ้านเหล่านี้ถือว่าสามารถให้ทั้งคุณและโทษ จึงต้องมีการนัดเลี้ยงผีกันในวันสงกรานต์ เครื่องเซ่นก็มี หมู เป็ด ไก่ เหล้า ขนมผลไม้ ฯลฯ บางทีก็จะมีการเชิญวิญญาณผีเหล่านี้มาเข้าทรงด้วยและบางทีก็มีการจัดมหรสพให้ผู้คนได้ดูกันด้วย

4. ฝึประจำวัด แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ ฝึเสื่อวัด ฝึเปรตและผีที่อยู่ตามป่าช้า ซึ่งฝึเสื่อวัด มีอยู่ด้วยกันทุกวัด บางวัดมี 2 แห่ง เช่น วัดไผ่ล้อม มีศาลเสื่อวัด “ปุรอด” และ “ยายเอี่ยม” ส่วนเรื่องอภินิหารของเสื่อวัดนั้นมีเล่ากันทุกที่ เช่น เสื่อวัดปากบาง ถ้าในจุดพลุกจุดตะไลโดยไม่บอกกล่าวก่อนก็จะจุดไม่ติด เป็นต้น

5. ฝึประจำท้องถิ่น ชาวไท-ยวนเรียกว่า “เสื่อนา” มีอยู่ในที่นาของทุกคน ความเชื่อเรื่องเสื่อนานี้มีมานานแล้ว ดังนั้นกฎหมายมังรายศาสตร์ฉบับวัดเสาให้ กล่าวไว้ว่า

ผู้ใดชี้ใส่ข้าวแรกทาน ตั้งแต่ตอนหว่านกล้าไปจนถึงตอนจะย้ายปลูก จะเก็บเกี่ยวให้มันหาเหล่า 2 ไห, ไก่ 2 คู่, เทียนเล่ม, ข้าวตอกดอกไม้บูชาขวัญข้าวและเสื่อนา, มิผิดแต่เปียกไม่ได้ชี้ให้มันหาไก่คู่หนึ่ง, เหล้าขวดหนึ่ง, ข้าวตอกดอกไม้บูชาเสื่อนา

ความเชื่อเรื่องเสี้ยนยังสืบทอดมาทุกวันนี้ เมื่อถึงเดือนหกจะมีการทำขนมบัวลอยใส่หม้อไปเลี้ยงเสี้ยนกันทุกปี

6. แม่นางธรณี เป็นเทพประจำพื้นดิน ชาวไท-ยวนนับถือกันมาก เชื่อว่าให้คุณมากกว่าโทษ ทุกวันพระเวลาเช้าคนที่นับถือจะเอาข้าวสุกปากหม้อคลุกน้ำตาลขยำให้เป็นกอง ห้ากองบนใบตองเช่นแม่ธรณี พร้อมทั้งจุดธูปขอให้ท่านคุ้มครอง ความเชื่ออีกประการ คือ เมื่อจะเดินทางออกจากบ้าน พอก้าวถึงบันไดขั้นสุดท้าย กลั้นใจหยิบแม่นางธรณี(ดิน) วางบนศีรษะสามก้อนและขอให้ท่านคุ้มครอง จะเดินทางปลอดภัย

7. ผีปอบ เป็นผีที่สิงอยู่ในตัวคนบางคนเท่านั้น ซึ่งเป็นได้ทั้งชายและหญิง ว่ากันว่าสาเหตุที่เป็นปอบมีสองสาเหตุ คือ สาเหตุแรก มีเครื่องรางของขลัง หรือมีผีปู้ย่าแล้วไม่เลี้ยงรักษาให้ดี ท่านโกรธจึงเข้ากลายเป็นปอบไป อีกสาเหตุหนึ่ง คือ ผีปอบสามารถสืบทอดกันทางสายเลือดหรือติดต่อกันเหมือนเชื้อโรค เช่น ชายที่แต่งงานกับหญิงที่เป็นปอบก็สามารถเป็นปอบได้

นอกจากผีตามความเชื่อของชาวไท-ยวนดังที่กล่าวมาแล้ว ก็ยังมีผีประเภทที่มาตามคำขอหรือคำเชิญมาในร่างของคนทรง เช่น ผีเจ้าพ่อ เจ้าแม่ ซึ่งเชื่อกันว่าให้คุณอย่างเดียว แม้สังคมจะเปลี่ยนไปอย่างไรแต่ความเชื่อเรื่องผีของชุมชนก็คงอยู่และยังมีความเชื่ออื่นๆอีก เช่น ความเชื่อเรียกขวัญ ความเชื่อเรียกขวัญ ขวัญตามความเชื่อ คือ สิ่งที่อยู่ในร่างกายตั้งแต่เกิดเป็นภาวะทางจิต เป็นของภายใน มองไม่เห็นด้วยตา จับต้องไม่ได้ ขวัญนี้ถ้าอยู่กับตัวผู้ใดก็มีแต่ความสุขสบาย แต่ถ้าขวัญหนีหายจากตัวไปก็จะเจ็บไข้ได้ทุกข์ และอาจถึงแก่ความตายได้ ถ้าขวัญไม่กลับคืนสู่ตัว ขวัญนี้มีอยู่ในคน สัตว์ และสิ่งที่ไม่มีชีวิตอื่นๆ เช่น ขวัญข้าว ขวัญควาย ขวัญเรือ ฯลฯ ชาวไท-ยวนเชื่อกันว่า ขวัญของคนจะไม่อยู่กับเนื้อกับตัว 4 ภาวะด้วยกัน คือ

1. เมื่อตกใจ จะเพราะเหตุใดก็ตาม เชื่อกันว่าจะหนีจากเราไป
2. เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย
3. เมื่อกลับจากต่างถิ่น ถ้าไปต่างถิ่นนานๆ เมื่อกลับมาบ้านเชื่อกันว่าขวัญยังไม่กลับตามมา จึงต้องทำพิธีเชิญขวัญ

4. โอกาสงานมงคลต่างๆ ก็จะมีการเชิญขวัญเช่นกัน

นอกจากขวัญคนแล้ว ชาวไท-ยวนยังให้ความสำคัญกับขวัญข้าวมาก มีการทำขวัญข้าวเสมอ เมื่อข้าวมัดเป็นฟ่อนแล้ว ก็จะเลือกวันหาบข้าวเข้าลาน โดยมากเป็นวันอธิบตีหรือวันธงชัย นำเอาใบคูณ ดอกคูณมาวางไว้ที่หัวลานก่อน แล้วจึงหาบฟ่อนข้าวฟ่อนแรกมาทับไว้และหลังจากนวดข้าวเสร็จ เตรียมนำข้าวขึ้นยุ้งก็จะเชิญขวัญแม่โพสพ ส่วนมากฝ่ายหญิงจะเป็นคนทำ โดยคอนกระบุงที่มีผ้าขาวม้าสวยๆ พาดคลุมลงมาจากไม้คานถึงกระบุง แล้วเดินเก็บรวงข้าวที่ตก

อยู่ที่ทุ่งนา ขณะเดินเก็บรวงข้าวที่ตกอยู่ที่ทุ่งนา ขณะเดินเก็บจะไม่พูดกับใครเป็นอันขาด เมื่อเก็บครบทุกไร่แล้ว ก็เอารวงข้างนั้นมาใส่ยุ้ง ซึ่งเป็นพิธีเชษฐขวัญข้าวอย่างง่าย แต่ถ้าจะให้ครบตามวิธีก็ต้องทำบุญลาน นิมนต์พระมาสวดมนต์เย็นที่ลานหลังจากนวดข้าวเสร็จ รุ่งเช้าถวายอาหารบิณฑบาต แล้วเชษฐขวัญข้าวต่อไป

ความเชื่อวิถีชีวิต

ด้านการเกิดของเด็ก การคลอดบุตรของคนไท-ยวนสมัยก่อน หมอตำแยในหมู่บ้านเป็นผู้ทำคลอด เมื่อเด็กเกิดหมาตำแยจะนำเด็กอาบน้ำทำความสะอาดแล้ววางใส่กระด้ง ใช้ผ้าสีขาวผูกสะดือ(หากใช้ผ้าสีดำเชื่อว่าจะทำให้เป็นคนใจดำเมื่อเติบโต) แล้วนำเด็กมากล่อมที่หัวบันไดบ้านเพื่อเรียกขวัญ มีการกระตีบเท้าข้างกระด้ง 3 ครั้ง พร้อมกล่าวคำว่า “สามวันลูกผี สี่วันลูกคน” ตามเคล็ดที่เชื่อว่าจะทำให้เด็กมีอายุมันขวัญยืน กระด้งจะมีผ้าตาข่ายหรือแหครอบไว้ตามความเชื่อที่ว่า เด็กออกใหม่ๆ จะมีเลือดผีปอบชอบ แม่ของเด็กก็เช่นกันเพราะการออกลูกจะมีเลือดออกมามาก เวลาอยู่ไฟต้องมีตาข่ายครอบไว้ เด็กจะอยู่ในกระด้ง 3-7 วัน เตรียมผ้ามัดปากหม้อข้าวหรือผ้าเตี่ยวหม้อหนึ่งมาผูกแขนเด็ก เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเป็นโรคซางต่างๆ หากต้องการให้เด็กมีความสามารถด้านเย็บปักถักร้อยก็นำเข็มเย็บผ้าใส่ในกระด้ง หรือต้องการให้เก่งด้านช่างก็นำอุปกรณ์นั้นใส่กระด้ง เด็กบางคนไว้จุก บางคนไว้เปีย เพื่อมิให้เป็นเด็กอ่อนแอไข้โรค เมื่ออายุครบหนึ่งเดือนก็จะโกนผมไฟ นำผมไปไว้โคนต้นไม้โพธิ์ที่อยู่ใกล้ๆ ปู่ย่าตายายจะเป็นผู้ดูแลลูกหลาน พ่อแม่ไปทำงาน หากมีพี่ที่โตก็ช่วยเหลือเลี้ยงดู หิวนมก็อุ้มไปหาแม่ โตขึ้นก็ให้กินกล้วยน้ำหว้าที่ฝังไฟนำมาบดกับข้าว

ด้านการบวชเรียน ชาวไท-ยวนมีการบวชตามประเพณีเช่นกันการเตรียมงานเกี่ยวกับการบวชจะต้องทำกันเอง มีญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านมาช่วยจะได้บุญร่วมกัน เช่น การย้อมผ้าขาวเป็นผ้าสีที่พระใช้ การทำอาหารเลี้ยงกัน การดำข้าวเพื่อใช้ในงานบวช การทำเครื่องบวชขนาด เช่น การทำผ้าไหมให้ขนาด เตรียมกำไลขา ผ้าคลุมหัว เป็นต้น นาคจะนุ่งผ้าม่วงเป็นผ้าไหมสีม่วง ผ้าแพร แต่ปัจจุบันเปลี่ยนมานุ่งผ้าขาว กางเกงขาวแต่ตรงปลายขาเป็นผ้าจก ผ้าคลุมหัวจะตัดเป็นผ้าสีเหลืองมีลูกปัดห้อยลงมาสวยงาม

ด้านการแต่งงาน ชาวไท-ยวนมีการแต่งงานกันเองภายในกลุ่มและการแต่งงานกับคนนอกกลุ่ม ให้ความเป็นมิตรกับคนทุกกลุ่ม ถ้าแต่งงานคู่สมรสฝ่ายหญิงจะไปอยู่กับฝ่ายชาย หรือฝ่ายชายไปอยู่กับฝ่ายหญิงก็ได้

ด้านพิธีกรรมความตาย พิธีศพของชาวไท-ยวนใช้การฝังหรือเผาก็ได้ ส่วนใหญ่นิยมเผาไม่ฝัง มีการสวดตามธรรมคา หากตายโหงเขาจะไม่เผา จะฝังไว้ ถ้ารู้ว่าบ้านไหนมีคนตาย ชาว

ไท-ยวนจะหยุดงานของตนเพื่อมาช่วยกันจัดงานศพจนกว่าจะเผาศพ เก็บศพเสร็จ การเก็บศพอาจเก็บไว้ 3, 5 หรือ 7 วัน แล้วแต่งประมาณของญาติ ถ้าญาตินำศพไว้ที่บ้านเพื่อบ้านจะไปอยู่เป็นเพื่อนศพ พระมาทำพิธีตอนเย็นแล้วกลับ ตอนกลางคืนมีการร้องเพลงสวดผีเป็นภาษายวน คั้นแรวกๆ มีผู้ชายมาสวด มานั่งกินเหล้า สวดนานประมาณครึ่งคืนแต่จะสวดก็วันขึ้นอยู่กับญาติที่เก็บศพไว้ มีการเก็บกระดูกและใส่โกศไว้ที่บ้านเหมือนของคนไทยและมีการทำบุญ 100 วัน ในพิธีฌาปนกิจศพจะไม่ทำอาหารที่เป็นเส้น เชื่อว่าจะเป็นการโยงโย ซักชวนให้คนตายตามไปกันเรื่อยๆ

ด้านเจ็บไข้ได้ป่วย ชาวไท-ยวนมีความเชื่อว่า การที่คนเฒ่าคนแก่ไม่สบายต้องงดเว้นอาหารพวกหน่อไม้ดอง ผักชะอม ละมุด ขนุน ข้าวเหนียว ซึ่งจะทำให้อาการป่วยกำเริบมากขึ้น บางทีเชื่อว่าผีเข้าสิงในร่างกายต้องให้หมอผีมาไล่ เช่น อยู่ดีๆ ก็ร้องไห้ออกมา ถ้าไม่ยอมออกก็เอาต้นคามาตี ผีกลัวผีก็เลยออก แล้วกลับเป็นคนดีๆ ขึ้นมา คนที่เป็นหมอผีก็คือคนธรรมดาที่ได้เรียนการไล่ผีเป็นวิชาติดตัวมา เช่น ใช้คาถาไล่ผี ใช้ใบหนาดมารองที่นอนไว้สำหรับคนเจ็บ คนไข้ เป็นต้น

ประเพณี

1. ประเพณีไปแข่งและเที่ยวบวง ในสมัยก่อนชาวไท-ยวนจะตำข้าวกิน อุปลกรรมสำคัญคือครก ที่ทำด้วยมือและครกกระเดื่องที่เรียกว่า “มอง” สาวๆ ชาวไท-ยวน นิยมตำข้าวในยามค่ำหลังจากเสร็จจากการทำนา โดยนำข้าวจากเรือนมาคนละกระบุงสองกระบุงมารวมกลุ่มตำข้าว ขณะที่ตำข้าวหนุ่มๆ ในหมู่บ้านที่หมายปองก็จะมาเที่ยวเรียกว่า “เที่ยวช่วง” ช่วงคือบริเวณที่ตำข้าว โดยหนุ่มๆ จะมากันเป็นกลุ่มๆ ละ 3-4 คน เมื่อมาถึงช่วงหนุ่มสาวคู่ใดรักชอบกันก็จะอยู่ช่วยตำข้าวเป็นโอกาสใกล้ชิดกัน โดยคนอื่นจะหลีกเลี่ยงให้ ในขณะเดียวกันหากมีหนุ่มกลุ่มอื่นมาเที่ยวช่วง กลุ่มแรกก็จะลาออกจากช่วงไป เปิดโอกาสให้หนุ่มกลุ่มใหม่ได้มาเกี่ยวสาวบ้าง ในบางครั้งถ้าหนุ่มที่หลงรักสาวเกิดการหึงหวงไม่ต้องการให้หนุ่มอื่นมาเกี่ยวสาวที่ตนหมายปอง ก็จะแอบอยู่ปากทางเพื่อคอยดักตีหัวคู่อริ บางครั้งก็ตีฝากกันไปก็มีเป็นการเตือนว่าหญิงคนนั้นมีคนจองแล้ว อาจจะมีการขุดหลุมพรางวางหนามดักทำร้ายคู่อริ การเที่ยวช่วงจึงสนุกสนานและตื่นเต้นประทับใจหนุ่มสาว บางคู่ก็จะได้แต่งงานต้องฟันฝ่าอุปสรรค สำหรับช่วงสงกรานต์หนุ่มๆ ในหมู่บ้านจะรวมกลุ่มประมาณ 7-10 คน ออกเดินทางพร้อมอุปกรณ์การเล่นดนตรี มีกลอง แคน ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น ร้องรำทำเพลงแฉะเวียนไปตามบ้านเรือน ถึงบ้านใดบ้านใด เจ้าของบ้านจะเชิญให้ขึ้นบ้านต้อนรับหาอาหารเลี้ยงดู อาจพักค้างคืนบ้านนั้น เมื่อก่อนก็จะให้เงินหรือข้าวสารอาหารแห้งเป็นเสปียงและหากค้ำที่บ้านในก็จะพักค้างคืนที่บ้านนั้น รุ่งเช้าคณะดนตรีซึ่งก็ออกเดินทางต่อไป หากพบหญิงสาวที่ตา ก็จะหมายตาไว้และหาโอกาสติดต่อผูกพันจนถึงขั้นขอร้องแต่งงานต่อไป

2. ประเพณีสงกรานต์ เริ่มวันที่ 12 เมษายน ถึง วันที่ 15 เมษายน ชาวบ้านจะทำบุญ ตักบาตร ฟังเทศน์ในตอนเช้า ตอนบ่ายสงฆ์นำพระ ขนทรายเข้าวัด เล่นสาดน้ำ กลางคืนมีการละเล่น จำเดือนห้า มีลักษณะเป็นผะหยายอย โดยไปเล่นตามบ้านต่างๆ เจ้าบ้านจะเลี้ยงดูด้วยอาหารและสุรา เล่นเป็นเวลาประมาณ 1 สัปดาห์

3. ประเพณีบุญสลากภัต “งานบุญสลากภัต” หรือที่คนไท-ยวน เรียกว่า งานบุญ “กินข้าสลาก” ชาวเหนือเรียกว่า “ตานก๋วยสลาก” สมัยก่อนนิยมจัดกันในเดือนหกหรือเดือนเจ็ด บางท้องถิ่นจัดในเดือนสิบ(ขึ้น 15 ค่ำ) หรือ ออกพรรษา ประเพณีดังกล่าวนี้มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นบางแห่ง บางแห่งว่า “กินก๋วยสลาก” บางแห่งว่า “ตานก๋วยสลาก” บุญสลากภัต เป็นประเพณีเก่าแก่ที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่พุทธสมัยที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ ปรากฏในพระธรรมบทขุททกนิกายว่า “พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญพระสาวกอรหันต์ของพระองค์ คือ พระโกณฑธานเถระ ซึ่งเป็นผู้มีโชคดีในการจับสลากได้ที่หนึ่งทุกครั้ง แม้พระพุทธเจ้าก็สู้ท่านไม่ได้ พระสาวกทั้งหลายมีความสงสัยว่า ทำไมท่านจึงโชคดีเช่นนั้น พระพุทธเจ้าตรัสรับบอกแก่ภิกษุสงฆ์ทั้งหมดว่า โกณฑธานปรารภว่าถ้าเลือกอะไร แข่งขันอะไร ขอให้ได้ที่หนึ่งเสมอ ดังนั้นในชาตินี้โกณฑธานจึงเป็นคนโชคดี”

“งานบุญสลากภัต” มีการจัดหาเครื่องไทยทาน อาทิ ผลไม้ ขนม สิ่งของที่ควรแก่สมณะบริโภคและสิ่งที่คุณล่วงลับไปแล้วเคยกินเคยใช้ นำมาจัดใส่ชะลอมหรือจัดใส่กระดาษที่สานด้วยไม้ไผ่ ซึ่งมีการตกแต่งประดับประดาด้วยกระดาษสีทำเป็นช่อดอก หรือทำต้นกับเป็นฉัตร 3 ชั้น 5 ชั้น 7 ชั้น หรือมากกว่านั้น เพื่อนำไปถวายแก่พระสงฆ์ที่วัดด้วยวิธีการจับสลากเป็นบุญที่ทำโดยมิได้เจาะจงแก่ภิกษุรูปใด โดยวัดที่มีงานก็จะมาตักลาองใหญ่ประจำวัดเป็นการเฉลิมฉลอง ถือเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของงานบุญสลากภัต การถวายสลากภัตถือเป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว และปรารภเพื่อความสุขในชาติหน้า

4. ประเพณี เลี้ยงพ่อพญาสี่เขี้ยวหรือพญาสี่คิ้ว เนื่องจากพญาสี่เขี้ยวหรือพญาสี่คิ้ว เป็นที่เคารพสักการะของชาวอำเภอสี่คิ้วและใกล้เคียงเป็นอย่างมาก จึงมีการประกอบพิธี 2 ครั้งต่างสถานที่กัน โดยการประกอบพิธีครั้งหนึ่งจะทำเฉพาะคนไท-ยวน และพิธีอีกครั้งจัดเป็นประเพณีใหญ่โตและถือเป็นงานประจำปีของอำเภอ ดังนี้

4.1 งานเลี้ยงพ่อพญาสี่คิ้ว เป็นงานประเพณีที่ชาวไท-ยวนจัดเป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะชาวบ้านสี่คิ้ว หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 4 โดยกำหนดจัดงานในเดือน 6 ขึ้น 6 ค่ำ เรียกว่า งานเลี้ยงพ่อพญา สถานที่จัดงานแต่เดิมจัดบริเวณบ้านใต้ หรือที่ปัจจุบันจัดสร้างเป็นศาลเจ้าเงินใหญ่โต ชาวบ้านจึงต้องย้ายสถานที่จัดงานไปสร้างหอคำ หรือศาลพ่อพญาขึ้นอีกแห่งใหม่ บริเวณ

หัวบึง ซึ่งเป็นสถานที่พ่อพญาล้มขาดใจตาย และอยู่ห่างจากบ้านเหนือไปประมาณ 200 เมตร โดยได้สร้างศาลรูปทรงแบบไทยไว้ได้ต้นไม้ใหญ่และทำพิธีอัญเชิญดวงวิญญาณให้มาสถิต นอกจากนั้นภายในบริเวณศาลยังได้สร้างศาลาขนาดใหญ่ เพื่อให้คนที่มาร่วมพิธีได้พัก

เมื่อใกล้ถึงกำหนดจัดงานคือเดือน 6 ขึ้น 6 ค่ำ กรรมการหมู่บ้านจะเก็บเงินลูกบ้านโดยกำหนดจำนวนเงินมารวบรวมไว้เพื่อซื้อของประกอบพิธีเช่นหัวพ่อพญา อาทิเช่น วัรวราคาประมาณ 4,500 บาท และเครื่องปรุงที่ใช้ประกอบอาหาร เมื่อถึงวันงานชาวบ้านทุกเพศทุกวัย ต่างมุ่งไปยังหัวบึงสถานที่ประกอบพิธี โดยกลุ่มแม่บ้านจะไปช่วยจัดเตรียมอาหาร มีผู้มาวัดโดยเฉพาะและนำขึ้นเช่นพ่อพญาและนำมาประกอบอาหารเลี้ยงผู้ไปร่วมงานขณะประกอบพิธีเลี้ยงพ่อพญา จะมีการเล่นแคนและโขน ในอดีตมีการเข้าทรง แต่ปัจจุบันร่างทรงชรามากจึงไม่มีการเข้าทรงในงานนี้อีก แต่มีผู้ประกอบอาชีพโดยอ้างว่าเป็นร่างทรงของพ่อพญาหลายคนงานเลี้ยงพ่อพญาก่อให้เกิดความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจในชุมชน เพื่อประกอบพิธีให้ลุล่วงสมบูรณ์ โดยผู้อยู่ต่างถิ่นยังเดินทางมาร่วมพิธีของหมู่บ้านแสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

4. 2

ประเพณีเลี้ยงพ่อพญาสี่คิ้วหรือพญาสี่เขี้ยวอีกลักษณะหนึ่ง สืบเนื่องจากหอคำที่ใช้ประกอบพิธีของชาวไทย-ยวนร่วมกันสร้างขึ้นบริเวณที่เชื่อว่าเป็นที่ประทับของท่าน ต่อมาอำเภอสี่คิ้วมีประชากรเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะชาวจีนจึงได้ร่วมมือกันสร้างหอคำหรือชาวจีนเรียกว่า ศาลเจ้าขึ้นใหม่ เป็นอาคารก่อสร้างตามแบบสถาปัตยกรรมจีน และมีรูปแบบเงินหรือเทพต่างๆ แทนพญาสี่คิ้ว กำหนดจัดงานในวันเดียวกัน ถือเป็นงานประเพณีของอำเภอโดยก่อนถึงวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 จะมีการสร้างปะรำพิธีขึ้นบริเวณสี่แยกตลาดสดสี่คิ้ว โดยการกางเต็นท์ไว้เพื่อให้รูปแบบตัวแทนเทพองค์ต่างๆ ได้มีที่ประทับ มีการอัญเชิญเทพองค์ต่างๆ ที่อยู่ในศาลเจ้าขึ้นรถเข้าร่วมขบวนแห่ มีเด็กในชุมชนแต่งกายด้วยเสื้อผ้าและแต่งหน้าคล้ายอุปราชกรจีน บรรเลงดนตรีจีนนำขบวน มีการจุดประทัดและเชิดสิงโตตลอดขบวนแห่ นำเครื่องเช่นสังเวทย์จัดตั้งบนโต๊ะเพื่อบวงสรวงพ่อพญาสี่คิ้วประกอบด้วย หัวหมู ไก่ต้ม ไข่ต้ม ส้ม กล้วย น้ำ ฯลฯ ส่วนกลางคืนมีมหรสพ (จารุวรรณ พรหมวัง-ข้าเพชร, 2539:27-29)

5. ประเพณี

บุญกลางบ้าน บุญกลางบ้านเป็นประเพณีที่เกิดจากความเชื่อถือว่า ในรอบปีหนึ่งๆ ชุมชนหมู่บ้านซึ่งประกอบด้วยหลายครัวเรือน และในแต่ละครัวเรือนอาจจะมีความไปทำให้ “ผิดผี” จนผีต้องมาทำร้ายด้วยรูปแบบต่างๆ เช่น ทำให้เกิดความเจ็บไข้ไม่สบาย สัตว์เลี้ยงล้มตาย นอกจากจะแก้ไขปัญหากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นรายกรณีแล้ว วิธีการหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างกำลังใจให้ชาวไทย-ยวนในชุมชน คือการทำบุญกลางบ้าน หรือเป็นพิธีกรรมเพื่อปัดรังควานให้ห่างหายไปจากหมู่บ้านนั่นเอง โดยมักกำหนดในวันแรม 8 ค่ำ เดือน 6 ของทุกๆ ปี เป็นวันทำบุญกลางบ้าน โดยทุก

ครัวเรือนจะทำกระทงหรือกระบะทำจากต้นกล้วย ทำเป็นสามเหลี่ยมหรือสี่เหลี่ยมก็ได้ในระยะหลัง บางครัวเรือนใช้ลังกระดาษตัดให้เหลือเป็นของกระบะไว้สี่ด้าน แทนการทำจากกาบกล้วยก็มี

ภายในกระบะจะบรรจุของกิน เช่น ข้าวสาร หัวหอม หัวกระเทียม เหลือ พริกแห้ง ข้าวสุกซึ่งปั้นเป็น 3 ก้อน แต่ละก้อนทำให้มีสีต่างกัน คือ สีดำ โดยการนำไปคลุกหมักหมม (หมักหมม คือเขมา ก้านหม้อเกิดจากการหุงต้มด้วยไฟฟืน คนในอดีตนำไปป้ายหน้าเด็กคลอดใหม่ ด้วยเชื่อว่าจะทำให้ผีไม่ยอมได้เด็ก เอาไปเป็นลูกหรือใช้คลุกข้าวใช้เช่นผี คำนี้นี้มีการใช้ผิด โดยเขียนเป็นดินหม้อ) สีแดง ได้จากการคลุกกับปูน และสีเหลือง คลุกด้วยขมิ้น หากมีอาหารอื่นใดที่ต้องการไว้เป็นพิเศษ สามารถบรรจุไว้ในกระทงใบตองหรือใส่ลงไปในกระบะ และมีหุ่นรูปปั้นของคนและสัตว์เลี้ยง เพื่อให้เป็นเสปียงแก่ผี ทำจากดินเหนียวหรือแป้งก็ทำจากดินน้ำมัน โดยทำตามจำนวนคนในครัวเรือน ส่วนสัตว์เลี้ยงที่สำคัญคือ วัว ควาย หรือม้า ทำเพียง 2-3 ตัวก็ได้ พิธีงานจะจัดขึ้นที่ศาลากลางบ้าน หรือประจำครัวครัวที่ชาวบ้านร่วมกันจัดทำขึ้น บางแห่งอาจอยู่ใกล้กับศาลปู่ตาหรือเทพารักษ์ประจำหมู่บ้าน โดยตอนเย็นของวันแรม 7 ค่ำ จะเชิญพระ 9 รูป มาเจริญพระพุทธมนต์ ค่ำรุ่งเช้าแรม 8 ค่ำ ชาวบ้านจะร่วมกันทำบุญตักบาตร บางชุมชนจะถวายอาหารเลี้ยงพระในตอนเช้า ต่อจากนั้นจึงทยอยนำกระบะที่เตรียมไว้ไปวางไว้ที่ศาลปู่ตา พร้อมกับกล่าวบนบานให้ปู่ตาเทพารักษ์คุ้มครองขจัดโทษภัยให้ห่างหาย

รูปแบบการจัดงานพิธีนี้ สื่อให้เห็นการรับเอาพุทธศาสนาพร้อมกับยังต้องนับถือผี โดยการโยงพิธีทางศาสนาให้มีบทบาทแทรกอยู่ในพิธีอย่างผสมกลมกลืน หลักความเชื่อที่กระทำในพิธีนี้ก็คืออาหารและของกินต่างๆ ที่ใส่ไว้ในกระบะเพื่อให้เป็นเสปียงแก่ผี ส่วนหุ่นรูปปั้นของคน และของสัตว์เลี้ยงที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตเกษตรกรรมของชาวไทย-ยวนนี้ เป็นการมอบให้ผี เพื่อที่ผีจะได้ไม่มารังควานหรือก่อกวนให้เจ็บไข้หรือล้มตาย เมื่อไม่มีผีตนใดมากระทำเบียดเบียนชาวบ้านก็จะอยู่อย่างสุขสบาย นอกจากความเชื่อมั่นและความสุขสบายใจที่ได้ทำบุญกลางบ้านร่วมกันแล้ว สิ่งที่เป็นผลพวงตามมาคือการแสดงออกถึงการเป็นหมู่กลุ่มของคนที่อยู่ในวัฒนธรรมเดียวกัน มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

6. การขึ้นเฮือนใหม่ เฮือน หมายถึง เรือน หรือบ้านที่อยู่อาศัย ซึ่งเมื่อมีการปลูกเรือนใหม่แล้วเสร็จ จะต้องประกอบพิธีกรรมก่อนจึงจะเป็นสิริมงคล แล้วจะมีความสุขความเจริญก้าวหน้าแก่ผู้อาศัย โดยต้องมีการหาฤกษ์ยามที่เป็นมงคลก่อน วันเป็นมงคล สำหรับขึ้นเฮือนใหม่ มี 3 วัน คือวันพุธ วันพฤหัสบดี และวันศุกร์ นอกจากนี้ยังถือทิศทางที่จะขึ้นเฮือนใหม่ ซึ่งถือกันมาแต่โบราณ คือ ขึ้นทางทิศบูรพา (ตะวันออก) จะเกิดความ ขึ้นทางอากาศ (ตะวันออกเฉียง

ใต้) เจ้าของเรือนจะตายในไม่ช้า ขึ้นทิศอุดร (เหนือ) จะได้สัตว์ 4 เท้า 2 เท้า ขึ้นทิศอีสาน (ตะวันออกเฉียงเหนือ) จะได้ทรัพย์เงินทอง ขึ้นทิศทักษิณ (ใต้) จะเสียข้าวของ ขึ้นทิศปัจฉิม (ตะวันตก) จะเจ็บไข้อยู่ไม่สบาย ขึ้นทิศหริดี (ตะวันตกเฉียงใต้) ขุนนางจะให้ลาภ ขึ้นทิศพายัพ (ตะวันตกเฉียงเหนือ) จะมีลาภ

เมื่อได้ฤกษ์วันและทิศทางแล้ว เจ้าของบ้านต้องเตรียมสิ่งของตามคติโบราณดังนี้

1. กุ่มเก็ง หมวกปีกกว้างทำด้วยใบลาน หรือร่ม
2. กล้วยาม ไส้ลั่ว ฝ่อน ก้อนเงิน ทอง นาค ของค้ำคูณ ที่เป็นมงคล เช่น งาช้าง นอ แรด เขา สร้อยคอ เงิน

3. แห มง ฎงเงินฎงทอง
4. ดาบ หรือมีด
5. ตะปูหรือเหล็กชี้
6. เหล้า 1 ขวด
7. ที่นอน หมอน มุ้ง สาด(เสื่อ) เครื่องนอน
8. เครื่องใช้ในครัวเรือนต่าง ๆ
9. ชันหมากเบ็ง (บายศรีปากชาม) 1 สำรับ พร้อม ฝ้ายผูกข้อมือ
10. ก้อนหินสำหรับลับมีด ใบตองกล้วย 1 ใบ
11. ชันดอกไม้ มีรูป เทียน สำหรับเจ้าบ้าน
12. โองน้ำ
13. โองข้าว มีข้าวเต็มโอง
14. ใบคูณ ใบยอ ถือเป็นไม้มงคล

ในวันงานขึ้นเรือนใหม่นั้น โดยมากมักจะจัดพิธีในช่วงเช้า ซึ่งก่อนหน้านั้นอาจเป็นตอนเย็นของวันก่อนหรือในตอนเช้าของวันนั้น จะมีพิธีขึ้นท้าวทังสี่เสียก่อน ทางเจ้าภาพก็จะเตรียมพระพุทธรูป หีบของมีค่า "ปูดำยาดำ" หรือหม้อและไหสำหรับนั่งข้าว ข้าวเปลือก ๑ หาบ ข้าวสาร ๑ หาบ เครื่องนอนจำพวกที่นอนหมอนมุ้ง ไปรออยู่ใกล้บันไดเพื่อนำขึ้นเรือนใหม่ตามฤกษ์ นอกจากนี้เจ้าภาพอาจจัดคนที่ซื้อเป็นมงคล เช่น ดี แก้ว คำ หมิ่น ฯลฯ ร่วมขบวนด้วย ทั้งนี้บางคนอาจเอาเคล็ดตามวันที่ขึ้นเรือนใหม่ด้วย ดังนี้ วันพุธ เอาพันธุ์ข้าวขึ้นก่อน วันพฤหัสบดี เอาไม้กับหนังสือขึ้นก่อน วันศุกร์ เอาข้าวสารหรือบ้างก็เอาดอกไม้สีขาวขึ้นก่อน เมื่อได้เวลาแล้วผู้ถือพานพระพุทธรูปจะนำหน้าและนำไปวางบนแท่นที่เตรียมไว้ ส่วนเครื่องใช้ชนิดอื่นก็จะนำเข้าที่ตามลำดับ จากนั้นปูอาจารย์และพระสงฆ์จะเริ่มกำกับพิธีการให้ดำเนินไปตามครรลอง คือการรับ

ศีลการเวรทาน การสวด การอวยพรแก่บ้านใหม่ ไปจนตลอดถึงการประพรมน้ำพระพุทธรณ์โดยลำดับ เมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จ และถวายเครื่องไทยทานแล้ว พระสงฆ์กล่าวอนุโมทนาเป็นเสร็จพิธี

7. ผูกเสี่ยวรับขวัญ เสี่ยว หมายถึง สหาย, มิตร, เพื่อน, เกลข (friend, buddy, comrade.) คนที่มีรูปร่างหรือนิสัยใจคอเหมือนกันหรือเกิดไล่เดียวกัน พ่อแม่ผูกให้เป็นมิตรกัน เรียกว่า "ผูกเสี่ยว"

การผูกเสี่ยว คือ การสัญญาที่จะเป็นเพื่อนรักร่วมเป็นร่วมตาย โดยมีสักขีพยาน การผูกเสี่ยวนิยมกระทำระหว่างชายกับชาย หรือหญิงกับหญิงที่วัยใกล้เคียงกัน และลักษณะนิสัยใจคอที่คล้ายคลึงกัน โดยพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่จะเป็นผู้ทาบทาม ขอผูกเสี่ยวกัน เรียกว่า "แสกเสี่ยว" เมื่อตกลงก็จะผูกเสี่ยวโดยใช้ผ้ายมงคล ผูกข้อมือของแต่ละคนเพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่คู่เสี่ยว บางแห่งก่อนจะผูกเสี่ยวจะจัดพิธีสู่ขวัญ ให้ศีล ให้พร อบรมสิ่งสอนให้แก่คู่เสี่ยวฮักนับถือกัน ตลอดถึงพ่อแม่ พี่น้อง และวงศ์ญาติญาติของกันและกัน ให้การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันตลอดไป ตอนนี้เรียกว่า "ขอเสี่ยว" หลังจากนั้นจะมีการเลี้ยงข้าวปลาอาหารกันตามสมควรแก่ฐานะ

สินค้า ผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อ OTOP

1. ผ้ายวน ผ้ายวนเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ที่ขึ้นชื่อ มีลักษณะโดดเด่น คือ สีและลวดลายของผ้ามีสีสดใส สวยงาม มีลวดลายไม่เหมือนใคร ช่วงลายของผ้ายวนจะเป็นลายริ้ว สลับกันระหว่างด้ายสีพื้นและด้ายน้ำไหล สมัยก่อนการทอผ้าจะอยู่กับผู้หญิง ผู้ชายจะทำหน้าทำไร่ เสร็จจากงานก็จะมาช่วยผู้หญิง ในการปั่นด้าย และทอเข้าไปในเนย ซึ่งทำให้ได้ผ้าหน้าแคบ หากต้องการหน้ากว้าง และได้ปริมาณก็กระตุกมากก็ต้องใช้กี่กระตุก

พ.ศ 2538 ได้มีการเรียนการสอนการทอผ้าด้วยกี่กระตุกที่โรงเรียนสีคิ้ว สวัสดิ์ผดุงวิทยา โดยได้มีการเชิญคุณ ประณีต วรวงศ์ศานน?เป็นวิทยากรสอน

ประเภทผ้าทอไท-ยวนสีคิ้วมี 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ผ้าที่ใช้ถุง ได้แก่ ผ้าขึ้นยวน ผ้าขึ้นสมัยใหม่ (ผ้าชนปวน) ผ้าข้าวม้า
2. ผ้าห่ม ได้แก่ ผ้าห่มมุกและผ้าเสื่อ
3. ผ้าที่ในครัวเรือนและใช้ในพิธีกรรมเด่นๆ

ปัจจุบันมีหลายหมู่บ้านที่ผลิตผ้ายวน คือ

- กลุ่มทอผ้าบ้านสีคิ้ว ตั้งอยู่วัดใหญ่สีคิ้ว หมู่ 1 ต. สีคิ้ว อ.สีคิ้ว

๑.

นครราชสีมา

- กลุ่มทอผ้าบ้านโนนกลุ่ม ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 2 ต. มิตรภาพ อ.สีคิ้ว
จ.นครราชสีมา
- กลุ่มทอผ้าบ้านหนองกก ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 1 ต. หนองบัวน้อย อ.สีคิ้ว
จ.นครราชสีมา
- กลุ่มทอผ้าบ้านถนนคุด ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 82/1 หมู่ 11 ต. สีคิ้ว อ.สีคิ้ว จ.
นครราชสีมา
- กลุ่มทอผ้าบ้านหนองบัวน้อย ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 65 หมู่ที่ 6 ต.หนองบัวน้อย อ.
สีคิ้ว จ.นครราชสีมา

2. กระดิ่งทองลงหิน กระดิ่งทองลงหินมีลักษณะโดดเด่น คือ กระดิ่งมีสีเหลืองทองอร่าม สวยงาม เสียงของกระดิ่งดังก้องกังวานอยู่นานอันเป็นผลมาจากการทำด้วยทองลงหิน และผลิตด้วยกรรมวิธีขั้นตอนแบบโบราณที่ยังนิยมทำกันอยู่ที่ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว วัตถุประสงค์ที่ทำเป็นทองลงหินซึ่งเป็นวัสดุที่ค่อนข้างหายาก ปัจจุบันมีกลุ่มที่ผลิตกระดิ่งทองลงหิน ชื่อว่า กลุ่มกระดิ่งทองลงหินบ้านหนองมน ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 97/2 หมู่ที่ 11 ต.หนองบัวน้อย อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา

3. สมุนไพร สมุนไพรเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยต่างๆ ปัจจุบันได้มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถ เพื่อให้สมุนไพรได้เป็นที่ยอมรับ และถูกต้องตามหลักสากล อำเภอสีคิ้วมีกลุ่มที่ผลิตสมุนไพร ดังนี้

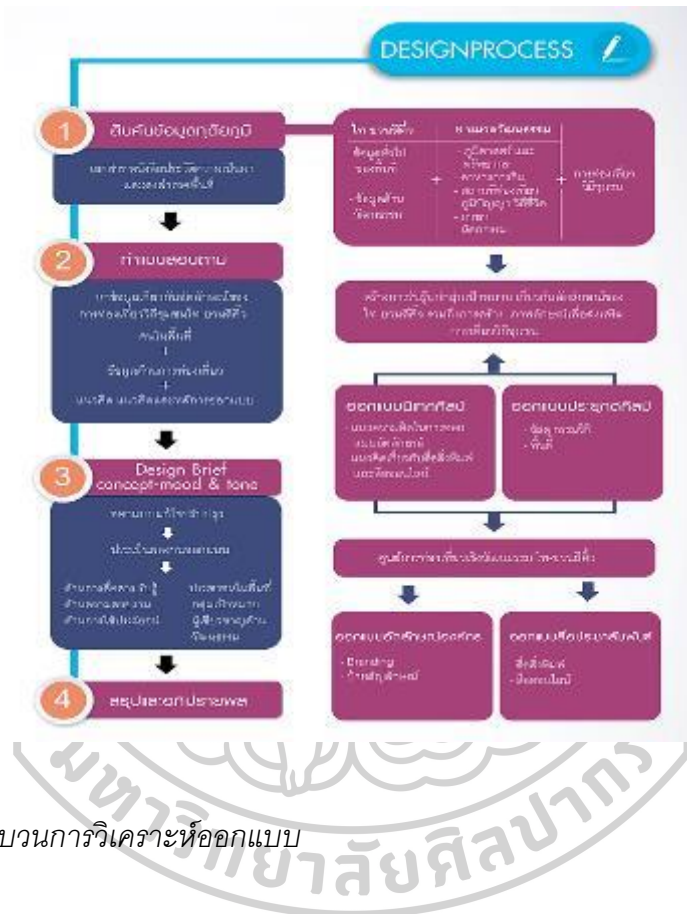
- กลุ่มสมุนไพรบ้านโนนกลุ่ม ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 103/1 หมู่ที่ 2 บ้านโนนกลุ่ม ซอยเทศบาล 4 ซอย 6 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
- บ้านโกมินทร์สมุนไพร ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 267-268 หมู่ 16 ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

4. ผลิตภัณฑ์ว่านหางจระเข้ ว่านหางจระเข้ มีสรรพคุณในทางบรรเทาอาการแสบร้อนจากอาการไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ต่อต้านอนุมูลอิสระ และใช้รับประทานบรรเทาอาการโรคได้หลายอย่าง การเพาะปลูกดูแลรักษาง่าย เนื่องจากเป็นพืชสมุนไพรที่ไม่มีโรคและแมลงรบกวนเพราะมีสารเคลือบผิว ผู้ที่ผลิต คือ หจก.ไร่ชัยสมบูรณ์ สถานที่ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 99 ถนนมิตรภาพ กม.198 ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

5. ผลิตภัณฑ์จากปลา เป็นภูมิปัญญาไทยในการถนอมอาหาร ที่แปรรูปจากเนื้อปลาน้ำจืด ที่เลี้ยงโดยเกษตรกรภายในพื้นที่ นำมาพัฒนากระบวนการผลิต แปรรูป และบรรจุภัณฑ์ที่ดี สะอาด ปลอดภัย เช่น แหนมปลากระเทียม ได้กรอกหอมก ได้กรอกปลาอ ได้กรอกปลากระเพรา

ปลาต้มปลาตะเพียนตัว ปลาต้มชิ้น ผู้ผลิต คือ บริษัท ผลิตภัณฑ์อาหารสุญีญ จำกัด ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 140/10 หมู่ที่ 2 ถนนมิตรภาพ ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ด้านที่ 1 ผลงานสื่อการศึกษาอัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสีคิ้ว- และผลงานสื่อการศึกษาและวิเคราะห์จุดเด่นชุมชนไท-ยวนในประเทศไทย

ภาพที่ 2 กระบวนการวิเคราะห์ออกแบบ

ภาพที่ 5 การวิเคราะห์กลุ่มสี่

ภาพที่ 6 การรับรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับบัตลักษณ์ของชุมชนไท-ยวน

ภาพที่ 7 การวิเคราะห์การรับรู้ทางด้านต่าง ๆ

ผู้วิจัยได้ศึกษาและแบ่งประเภทข้อมูลต่าง ๆ ข้อมูลวิถีชุมชน วิเคราะห์จุดเด่นของชุมชนไท-ยวน ในประเทศไทย โดยเปรียบเทียบ ไท-ยวนทั้ง 7 แห่ง ดังนี้

การศึกษาและวิเคราะห์จุดเด่นชุมชนไท-ยวนในประเทศไทย							
	ไท-ยวน เมืองแสน	ไท-ยวน วางบูนี่ สุโขทัย	ไท-ยวน วัดทุ่งหัว ตะบอง ราชบุรี	ไท-ยวน เสาไห้ สระบุรี	ไท-ยวน ทับแฉะ	ไท-ยวน บ้านไร่บาง อุพระดิตถ์	ไท-ยวน สีคิ้ว
	พื้นที่	พื้นที่	พื้นที่	พื้นที่	พื้นที่	พื้นที่	พื้นที่
รูปที่ ๗	554.0 ตร.กม.	1120.42 ตร.กม.	115.71 ตร.กม.	118.0 ตร.กม.	448.8 ตร.กม.	214.84 ตร.กม.	1247.068 ตร.กม.

ภาพที่ 8 การศึกษาและวิเคราะห์จุดเด่นของชุมชน ไทย-ยวนในประเทศไทย

ด้านที่ 2 ผลงานสื่อการศึกษาและวิเคราะห์คุณลักษณะผ้าทอมือไทย-ยวน ในประเทศไทย

ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์คุณลักษณะผ้าทอมือไทย-ยวน ในประเทศไทย ประกอบด้วย ไทย-ยวนเชียงใหม่ ไทย-ยวนราชบุรีคูบัว ไทย-ยวนวัดทุ่งหญ้าคบบางราชบุรี ไทย-ยวนเสาไห้ สระบุรี ไทย-ยวนลับแล ไทย-ยวน ไทย-ยวนบ้านน้ำอ่างอุตรดิตถ์ ไทย-ยวนสีคิ้ว

ภาพที่ 10 กราฟแสดงการวิเคราะห์คุณลักษณะผ้าทอมือไท-ยวน ที่โดดเด่น

ภาพที่ 11 ลักษณะผ้าชิ้นไทของบ้าน ไท-ยวนสีคิ้ว

ภาพที่ 12 การรับรู้คุณค่าไท-ยวน

ภาพที่ 13 ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับ ชาวบ้านไท-ยวน

ภาพที่ 14 ปัจจัยภายในและภายนอก

ภาพที่ 15 แนวทางการปรับความคิดร่วมกันเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ

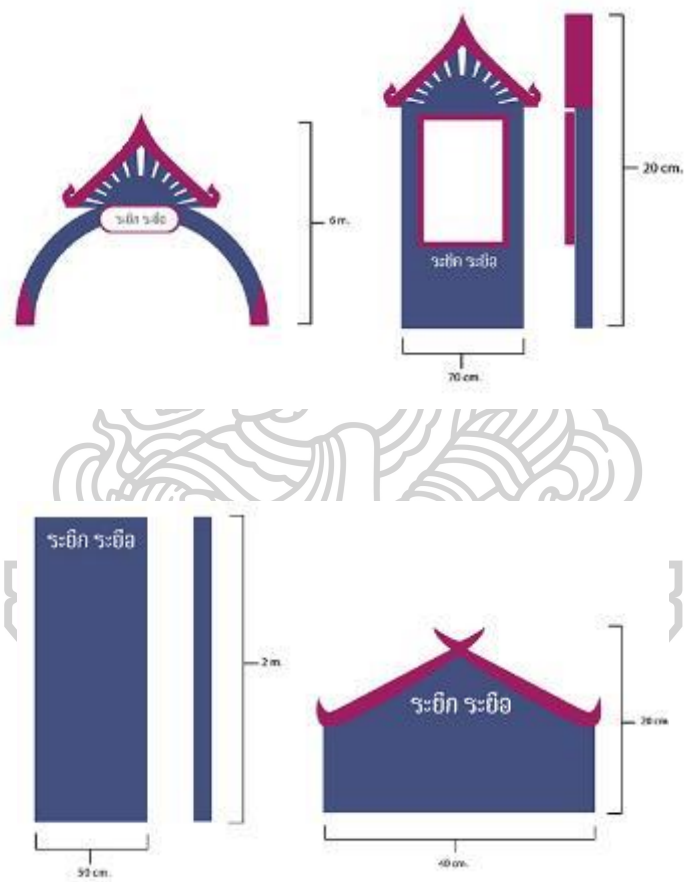
ด้านที่ 3 ผลงานรูปแบบสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ และเส้นทางการเดินทาง ผู้วิจัยได้ศึกษา และวิเคราะห์ จัดทำรูปแบบสื่อที่ใช้ประกอบการประชาสัมพันธ์และการท่องเที่ยวชุมชน และของที่ระลึก ดังนี้

ROLLUP BANNER DESIGN

ภาพที่ 16 Rollup Banner Design

ภาพที่ 17 บ้ายตั้งและซุ้มประตู

ภาพที่ 18 Brochure Design

APPLICATION DESIGN

ภาพที่ 19 Application Design

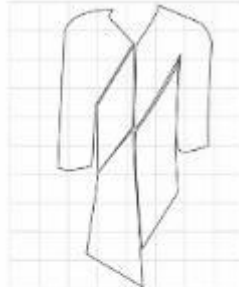
WEBSITE DESIGN

ภาพที่ 20 Website Design

ภาพที่ 21 Social Media Design

ภาพที่ 23 ของที่ระลึกประเภทเสื้อผ้าแบบที่ 1 แบบเป็นทางการ

ภาพที่ 25 แฟชั่นการแต่งกาย

ภาพที่ 26 แฟชั่นการแต่งกาย

ภาพที่ 27 แฟชั่นการแต่งกาย

ภาพที่ 28 แฟชั่นการแต่งกาย

ภาพที่ 29 แฟชั่นการแต่งกาย

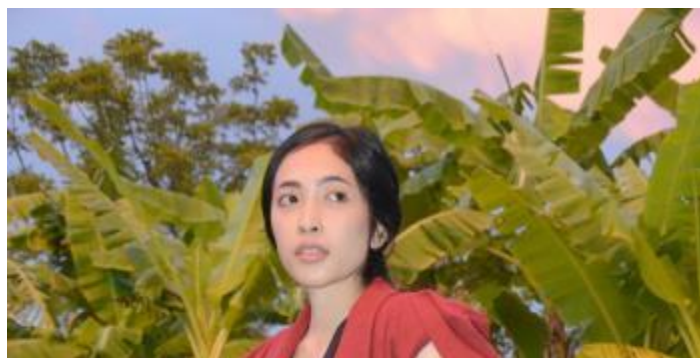
ภาพที่ 30 แฟชั่นการแต่งกาย

ภาพที่ 31 แฟชั่นการแต่งกาย

ภาพที่ 32 แฟชั่นการแต่งกาย

ภาพที่ 34 ของที่ระลึกประเภทเสื้อผ้าแบบที่ 2 แบบทั่วไป

ภาพที่ 35 ของที่ระลึกประเภทเสื้อผ้าแบบที่2 แบบทั่วไป

ภาพที่ 36 การจัดแสดงงาน

ภาพที่ 37 ของที่ระลึกประเภทหมอนอิง

ภาพที่ 38 ของที่ระลึกประเภท พัดประดับตกแต่ง

ภาพที่ 39 Model แบบจำลองพื้นที่ภายในชุมชน ไทย-ยวน

บทที่ 5
สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องอัตลักษณ์วิถีชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชน เป็นการรวบรวมการศึกษาทั้งทฤษฎี และภาคสนาม การวิเคราะห์ตีความ และการวางแผนเพื่อปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ได้ศึกษาถึงความเป็นมา วัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน โครงการที่ผู้วิจัยได้เลือกทำนั้น เป็นการออกแบบสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้ชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมาเป็นที่รู้จักมากขึ้น ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่ชุมชนไท-ยวนอำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ใช้วิธีการเก็บข้อมูลทั้งจากการศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์และการลงพื้นที่ศึกษาในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2560 ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2561 โดยมีประชากรเป้าหมาย คือ ประชาชนที่อยู่ในเขตชุมชนไท-ยวนอำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา และรายงานผลการวิจัยด้วยการบรรยายเชิงพรรณนา ในรูปแบบความเรียง การนำเสนอข้อมูลเป็นตาราง กราฟ แผนผังและภาพประกอบต่างๆ

แนวความคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการผลิต (Input – output theory) ในการวิเคราะห์ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์กระแสหลักได้อธิบายกระบวนการผลิต หรือ production process ว่าก่อนที่จะมีการผลิตจะต้องมีปัจจัยนำเข้า (input) และที่ปลายทางของการผลิตจะต้องมีปัจจัยที่ได้ออกมา (output) โดยแบ่งการศึกษาปัจจัยนำเข้า (input) ของชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว คือ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นและทรัพยากรตามธรรมชาติ ก่อนที่จะมีกระบวนการผลิต คือ การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน และเมื่อมีกระบวนการผลิตการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้นในชุมชน ปัจจัยที่ได้ออกมา (output) ของชุมชนมีผลผลิตและของเสียอะไรเกิดขึ้นบ้าง เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับวิถีของคนในชุมชนไท-ยวนว่ามีการเปลี่ยนแปลงจะได้ผลกระทบอย่างไร

ผู้วิจัยเลือกแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการสร้างความจริงแท้ทางวัฒนธรรมของประวิตร โรจนพฤกษ์ ที่กล่าวว่า “นับวันการท่องเที่ยวจะมีบทบาทสำคัญต่ออัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้นักท่องเที่ยววัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมมีความเป็นห่วงต่อกระบวนการ ทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า และความคิดในเรื่องของความเป็นไทยและความจริงแท้ทางวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวมักรู้สึกไม่พอใจเวลาพบว่า สถานที่ที่ตนไปเยือนนั้นมีสภาพแปดเปื้อนและไม่จริงแท้ทางวัฒนธรรม ซึ่งความจริงแท้ทางวัฒนธรรมสามารถตีความไปได้หลากหลาย เพราะที่อุดมมันย่อมขึ้นกับภาวะวิสัยของบุคคลผู้นั้น และเป็นประดิษฐ์กรรมทางสังคมสามารถแปลกแตกต่างกันในสังคมต่างๆ หรือแม้แต่ในสังคมเดียวกัน” โดยผู้วิจัย นำแนวคิดดังกล่าวมา

วิเคราะห์พัฒนาการของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับวิถีชีวิตของคนในชุมชนไท-ยวนสืคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ว่ามีการพัฒนาการเป็นมาอย่างไร ภายใต้แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวกับการสร้างความจริงแท้ทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้สรุป อภิปรายและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไว้ ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับวิถีชีวิตชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนไท-ยวนสืคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนไท-ยวนสืคิ้ว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชน ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวไม่เพียงแต่นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและนำมาซึ่งปัญหา รวมถึงความขัดแย้งของคนในชุมชนตามมาด้วย ซึ่งชุมชนไท-ยวนสืคิ้วก็มีวิธีการจัดการกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างน่าสนใจ

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ คือ

1. พัฒนาการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไท-ยวน จากอดีตถึงปัจจุบัน

ชุมชนไท-ยวนสืคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดนครราชสีมา มีลุ่มน้ำลำตะคองไหลผ่าน ทำให้พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ประชากรส่วนมากทำการเกษตร และมีควาสะดวกสบายด้านการคมนาคม เพราะมีถนนมิตรภาพตัดผ่านอำเภอสืคิ้ว มีถนนวงแหวนตัดผ่านมีทางแยกไปจังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี มีทางรถไฟสายภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล่นผ่าน อำเภอสืคิ้วเป็นเหมือนประตูสู่อีสานและถือว่าเป็นศูนย์กลางการคมนาคม เป็นต้นทางจากเมืองหลวงสู่ดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ชุมชนไท-ยวนสืคิ้ว จังหวัดนครราชสีมาในอดีต ประชากรส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพการเกษตร เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จแล้ว บางส่วนจะมีการทอผ้าเพื่อใช้นุ่งห่มในครอบครัว ผู้หญิงจะทอเป็นผ้าขิด ผู้ชายจะทอเป็นผ้าพื้นแล้วนำมาตัดเย็บเป็นกางเกงแบบชาวเล ตัดเสื้อหม้อฮ่อม ที่อยู่อาศัยจะทำจากไม้ รูปทรงบ้านเป็นแบบชั้นเดียวได้สูง ที่หลังคาจะมีกาแลเป็นสัญลักษณ์แบบชาวเหนือ ต่อมาความเจริญได้ขยายเข้าสู่ชุมชนมีคนอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่เป็นจำนวนมาก ความเจริญได้หลังไหลเข้ามา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา อาชีพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมประเพณีหรือแม้แต่ที่อยู่อาศัยก็เปลี่ยนไป ชุมชนไท-ยวน

สี่คิ้วที่ยังคงอนุรักษ์ไว้มีเพียงผู้สูงอายุ คนหนุ่มคนสาวเปลี่ยนอาชีพเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรม การแต่งกายทันสมัยยิ่งขึ้น ภาษาใช้ภาษากลาง ชุมชนไท-ยวนลดบทบาทหลงเหลือไว้แต่ร่องรอยของความเจริญในอดีตซึ่งยังคงมีปรากฏให้เห็นบางส่วนเท่านั้น

ชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว มีบ้านเรือนเก่าที่ปลูกเพื่ออาศัยเหลืออยู่หลายหลัง เป็นบ้านเดี่ยวชั้นเดียวใต้ถุนสูง สร้างด้วยไม้ค้ำบ้านทรงไทยมีไม้กาแลอยู่บนจั่วหลังคาเป็นสัญลักษณ์ ชุมชนแห่งนี้จึงมีความโดดเด่นในด้านสถาปัตยกรรม ซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า 70 – 100 ปี ต่อมาได้มีการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมชุมชนไท-ยวนสี่คิ้วไว้ โดยการสร้างบ้านของชาวไท-ยวน ไร่ที่วัดใหญ่สี่คิ้ว ใช้ไม้เก่าที่ขอซื้อจากบ้านเก่าที่คนไท-ยวนและมีผู้บริจาคให้ซึ่งมีอายุร่วม 100 ปี มีการออกแบบเหมือน บ้านไท-ยวน แต่ละห้องจัดเหมือนบ้านคนไท-ยวนโบราณ มีห้องครัว ห้องรับประทานอาหาร ห้องพระและห้องนอน เพื่อให้นักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษาได้เข้าชมและศึกษาหาความรู้ ทั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และออกแบบการสร้างจากอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา นครเหนืออุเทนถวาย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้

ชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว มีการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่อีกครั้งในปี พ.ศ. 2555 เพื่ออนุรักษ์อัตลักษณ์ของชุมชนไท-ยวนให้สืบทอดตลอดไป โดยเริ่มเปิดตลาดนัดไท-ยวนครั้งแรกที่วัดใหญ่สี่คิ้ว เปิดทำการค้าวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 10.00 – 18.00 น. นำผลิตภัณฑ์ของชาวไท-ยวนมาขาย เช่น ผ้าทอ ผ้าขึ้นยวน อาหารคาวหวาน ผักและอื่นๆ ระยะเวลาแรกๆ ไม่ค่อยมีคนสนใจ เพราะขาดการประชาสัมพันธ์ วัดอยู่ติดตลาดสด ทำให้ขายของไม่ค่อยได้ และเมื่อวันไหนวัดมีงานศพจะไม่สะดวกสำหรับการตั้งร้านค้าขายของ จึงเกิดปัญหาขึ้นมากมาย พ่อค้าแม่ค้าขายของไม่ค่อยได้เกิดภาวะขาดทุน ร้านค้ามีจำนวนลดลง ลูกค้ายิ่งลดลงเช่นเดียวกัน

เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2561 คณะกรรมการชุมชนได้ปรึกษาหารือกันเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ จึงลงมติให้ย้ายแหล่งค้าขายไปอยู่ในพื้นที่ธรณีสงฆ์ ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของวัดใหญ่สี่คิ้ว ห่างไปประมาณ 100 เมตร มีเนื้อที่ ประมาณ 10 ไร่ ให้ชื่อว่า “ตลาดไท-ยวนสี่คิ้ว” จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ มีร้านค้าหลายสิบร้าน มีสถานที่นั่งเล่นพักผ่อนหย่อนใจ จุดถ่ายภาพประทับใจ สาธิตการผลิตสินค้า เปิดทำการค้าในวันพฤหัสบดี ตั้งแต่เวลา 16.00 – 20.00 น. ซึ่งได้รับความสนใจจากชาวอำเภอสี่คิ้วและชุมชนใกล้เคียงเป็นอย่างมาก สินค้าได้รับการอุดหนุนเป็นอย่างดี

ตลาดไท-ยวนสี่คิ้ว มีเอกลักษณ์ที่สำคัญ คือ จัดขึ้นในช่วงเวลาเย็นเรื่อยไปจนถึงพลบค่ำ ซึ่งเป็นช่วงที่หน่วยงานต่างๆ เลิกงาน คนในสำนักงานหรือหน่วยงานของรัฐ ได้แวะเข้ามาหาซื้ออาหารเย็นกลับบ้านและซื้อผลิตภัณฑ์ต่างๆ ด้วย สำหรับเด็กๆ หรือเยาวชนได้เข้าไปพักผ่อนใน

สวน นั่งรับประทานอาหาร ถ่ายภาพหรือสนทนากัน ในปัจจุบันชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว ตลาดไท-ยวนสี่คิ้ว กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งสินค้าพื้นเมือง แหล่งเรียนรู้ มีคนรู้จักมากขึ้นและอยากมาท่องเที่ยว “ตลาดไท-ยวนสี่คิ้ว”

1. ความเปลี่ยนแปลงของวิถีชุมชนและผลกระทบที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จากอดีตไร่ นาเคยอุดมสมบูรณ์ คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นชาวนา ชาวไร่ ชาวสวน และเลี้ยงสัตว์ ชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย เมื่อวันเวลาผ่านไป ความเจริญรุ่งเรืองได้คืบคลานเข้าสู่ชุมชน ร้านค้า ร้านอาหาร ห้างสรรพสินค้า โรงงานอุตสาหกรรม ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนตามมามากมาย กิจกรรมดังกล่าวไม่เพียงนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงเพียงอย่างเดียว หากยังนำปัญหา ความขัดแย้งและผลกระทบต่างๆ ในชุมชนตามมาด้วย วิถีชีวิตเปลี่ยนไปมาก ดังนั้นเพื่อความคงอยู่ของชุมชนด้านอาชีพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมประเพณี โดยชุมชนมีวิธีการจัดการกับปัญหาและผลกระทบ คือจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สนับสนุนผลิตภัณฑ์ในชุมชนและจัดสถานที่ให้นำผลิตภัณฑ์เหล่านั้นมาขาย จึงส่งผลดีต่อชุมชน ดังนี้

2.1 ส่งผลต่อวิถีชุมชนด้านทางเศรษฐกิจ

เมื่อมีการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนไท-ยวนสี่คิ้วขึ้นมา ทำให้เกิดการสร้างงานในชุมชน เกิดอาชีพจากกิจกรรมการท่องเที่ยวตามหลากหลายอาชีพ ส่งผลให้แรงงานในชุมชนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้นและสามารถประกอบอาชีพได้อย่างอิสระ โดยไม่ต้องมุ่งขายแรงงานแต่อย่างเดียว ก่อให้เกิดรายได้จากการจับจ่ายใช้สอยซื้อผลิตภัณฑ์หรือสินค้าของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ เงินที่นักท่องเที่ยวนำมาจับจ่ายใช้สอยยังกระจายไปสู่ ท้องถิ่นใกล้เคียงที่มีแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เศรษฐกิจของท้องถิ่นที่ดีขึ้นตามมาด้วย

2.2 ความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนด้านสังคม

ชุมชนไท-ยวนสี่คิ้วเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่มีการตั้งถิ่นฐานริมแม่น้ำลำตะคองมาช้านาน อาคารบ้านเรือนต่างๆ ปลูกตามริมน้ำ ไร่ นา สวน ได้อาศัยน้ำจากลำตะคองในการเพาะปลูก เมื่อความเจริญเข้ามาสังคมย่อมเปลี่ยนไป เกิดปัญหามากมาย เช่น ปัญหามลพิษทางเสียง ปัญหามัจฉาจร ปัญหาน้ำเน่าเสีย ปัญหาอาชญากรรมและปัญหายาเสพติด ความรู้สึกแอ้อต่อสภาพแวดล้อม จากสังคมที่พบปะพูดคุยกันตามบ้าน ได้เปลี่ยนไปยังที่ต่างๆ เช่น สนามกีฬา สถานที่ออกกำลังกาย สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะ และตามห้างสรรพสินค้า ผู้นำ

ชุมชนและคณะกรรมการชุมชนได้เล็งเห็นคุณค่าของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อความคงอยู่ของเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศของชุมชนไว้ได้อย่างยั่งยืน โดยไม่มีปัญหาสังคมตามมาช่วยกันดูแลสอดส่องแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ก่อให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมืออันดีให้แก่คนในชุมชน การรวมตัวกันจัดตั้งศูนย์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนไท-ยวนและ ตลาดไท-ยวน ด้วยการคิดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตไท-ยวนสี่คิ้ว มีการรวมกลุ่มทอผ้าจากทุกหมู่บ้าน นำผลิตภัณฑ์ของตนมาจำหน่าย ซึ่งมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายที่นอกจากผ้าทอแล้วยังมีการนำผ้าทอมาประดิษฐ์ตัดเย็บ เช่น เสื้อ ผ้าถุง กระเป๋า ย่าม หมวก เข็มขัด ผ้าคลุมไหล่ ผ้าโพกศีรษะ เป็นต้น ซึ่งเป็นที่ถูกใจนักท่องเที่ยวยิ่งนัก

2.3 ความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนด้านวัฒนธรรม

ในส่วนของการศึกษากิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว ด้านวัฒนธรรมนั้น เมื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับการส่งเสริมขึ้นในชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีทัศน์ของคนในชุมชน จากเดิมที่ธุรกิจชุมชนเป็นธุรกิจขนาดเล็กได้เกิดการเปลี่ยนแปลงปรับตัวไปสู่ธุรกิจเพื่อสนองตอบต่อการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น การทอผ้าชิ้นที่เคยคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ ได้เปลี่ยนแปลงเอาใจลูกค้า มีการทอลดลายหลากหลายมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งซึ่งช่วยส่งเสริมและทำนุบำรุง ส่งต่อประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม รวมทั้งมีส่วนช่วยส่งเสริม อนุรักษ์ปกป้องมรดกของท้องถิ่น และฟื้นฟูงานฝีมือ ศิลปะและวัฒนธรรมดั้งเดิม ในรูปแบบของวัฒนธรรมเชิงพาณิชย์ ขณะเดียวกัน คงปฏิเสธไม่ได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงจากเดิม ถึงแม้กระแสการท่องเที่ยวที่เข้ามาสู่ชุมชนไท-ยวนสี่คิ้วจะเปลี่ยนสภาพของชุมชนที่เคยสงบได้กลับมามีชีวิตชีวาครึกครื้นภายใต้ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน แต่สิ่งเหล่านี้ไม่ได้กลืนวัฒนธรรมดั้งเดิมไปเสียหมด ชาวนา ชาวไร่ดั้งเดิมยังคงดำรงชีวิตโดยการทำไร่ ทำนาไปเรื่อยๆ ในขณะที่คนรุ่นใหม่ บางส่วนของชุมชนมีการปรับเปลี่ยนตัวเองเข้าร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้นเรื่อยๆ เช่นกัน

โดยสรุปแล้ว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดไท-ยวนสี่คิ้ว ได้เผยแพร่วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนผ่านสายตานักท่องเที่ยวและสื่อมวลชนต่างๆ ที่สนใจ ทำให้มีคนรู้จักตลาดชุมชนไท-ยวนสี่คิ้วมากขึ้น ทำให้มีการรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีและสถาปัตยกรรมต่างๆ ของชุมชนขึ้นมาใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น การแต่งกาย ภาษา ผ้าทอ อาหาร มีการบูรณะ ซ่อมแซมอาคารไม้ที่คุณค่าทางสถาปัตยกรรม โดยได้รับการสนับสนุนจาก

หน่วยราชการและเอกชน วัฒนธรรมของชุมชนดั้งเดิมได้ปรับเปลี่ยนไปสู่วัฒนธรรมเชิงพาณิชย์มากขึ้น เพื่อตอบรับกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการปรับเปลี่ยนตัดแปลงสินค้าและของที่ระลึกในชุมชน เพื่อให้ถูกใจนักท่องเที่ยว ซึ่งได้รับความนิยมนิยมชอบจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

2.4 ความ

เปลี่ยนแปลงของวิถีชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม

ใน อ ดี ต

ชุมชนไท-ยวนสี่คิ้วอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ในน้ำมีปลาในนามีข้าว ทำให้คนในชุมชนส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายอยู่กับธรรมชาติ และประกอบอาชีพโดยพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนเป็นหลัก เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น นับตั้งแต่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว มีการจัดตั้งตลาดไท-ยวน เพื่อขายผลิตภัณฑ์ของคนไท-ยวน การส่งเสริมการท่องเที่ยว อาหารคาว ขนมหวาน ผัก ผลไม้ คนในชุมชนได้หันมาสนใจเป็นจำนวนมากและได้ส่งผลผลิตมาขาย สิ่งแวดล้อมในชุมชนได้เปลี่ยนไป มีการจัดพื้นที่เป็นตลาด มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สร้างอาคารร้านค้าและปรับภูมิทัศน์ให้เหมาะสมสวยงาม

จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป ต้นไม้ถูกตัดเพื่อสร้างอาคารปัญหาขยะที่เพิ่มขึ้น เสียงดังมากขึ้น ก่อให้เกิดการรบกวนวิถีชีวิตของคนในชุมชนและทำลายความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมดั้งเดิมของชุมชน ก่อให้เกิดผลกระทบในการทำลายทัศนียภาพและสิ่งแวดล้อม

จากผลการศึกษาในเรื่องพัฒนาการของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา รวมถึงความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว ข้อมูลในการศึกษาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อวิถีชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว ได้ว่า เมื่อมีการจัดการท่องเที่ยวแบบของการผสมผสานตลาดไท-ยวนเข้ากับกิจกรรมท่องเที่ยว คือการจัดการจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ควบคู่ไปกับการรักษาวัฒนธรรมตลอดจนศิลปะต่างๆ ในชุมชน ซึ่งยังคงปรากฏให้เห็นและสัมผัสได้ ไม่ว่าจะกาลเวลาจะผ่านล่วงเลยไปนานเพียงใด สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศแวะเวียนมา ส่งผลให้เศรษฐกิจของชุมชนเติบโตอย่างต่อเนื่องตามไปด้วย เพื่อไม่ให้ความเจริญทั้งหลายมาลบเลือนวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมให้หายไปนั้น ชุมชนจึงควรเร่งปลูกจิตสำนึกให้ชาวชุมชนรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ ส่งเสริมให้ชาวบ้านเกิดความรักหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและถิ่นฐานบ้านเกิดของตนที่กำลังจะถูกแปรสภาพไปเพราะอิทธิพลจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เกิด

ความเข้มแข็ง ร่วมแรงร่วมใจกันแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนไท-ยวน เป็นการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์อย่างแท้จริงและคงไว้ซึ่งสภาพความเป็นชุมชนที่น่าท่องเที่ยวตลอดไป

ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัย เรื่องการศึกษาวิถีชีวิตไท-ยวนสี่คว่ำ จังหวัดนครราชสีมา เพื่อออกแบบสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนไท-ยวนสี่คว่ำ จังหวัดนครราชสีมา ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อชุมชน ต่อองค์กรที่เกี่ยวข้องและในการวิจัยในครั้งต่อไป โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

จากผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะต่อชุมชน ดังนี้

- 1) แกนนำชุมชนควรสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชนเพื่อปรับฐานความคิดของคนใน

ชุมชน ให้นำกลับมามองจุดเริ่มต้นและประเมินศักยภาพของชุมชนตนเอง ศึกษาความเป็นไปได้ ของชุมชน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของเงื่อนไข ปัจจัยต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์ ขนาดของชุมชน ฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีความเชื่อ ความพร้อมของคนในชุมชน เป็นต้น ภายใต้ฐานความคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม สังคมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้มาเยือนกับชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

- 2) การหาโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดูงานต่างชุมชน เพื่อศึกษารูปแบบ วิธีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ในชุมชน

แกนนำ ตัวแทนชุมชนและผู้ประกอบการควรมีการเรียนรู้ ศึกษาดูงานจากต่างพื้นที่

อย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความมั่นใจในแนวคิดและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการดำเนินงาน การบริหารจัดการ การวางแผนงาน ศึกษาผลดีผลเสียและปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แล้วนำกลับมาปรับปรุง ประยุกต์ใช้

ในชุมชนพื้นที่ของตนเอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ขยายแนวคิดแนวทางร่วมกับสมาชิก ในชุมชน ด้วยรูปแบบและวิธีการต่างๆ ที่หลากหลาย เช่น พบปะพูดคุยกัน หรือจัดเวทีเสวนา เชิญผู้มีประสบการณ์มาร่วมแลกเปลี่ยนกับชาวบ้าน เตรียมความพร้อมสร้างความตระหนักและศึกษาความเป็นไปได้ร่วมกับสมาชิกในชุมชน จนนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมกับชุมชนของตนเองอย่างต่อเนื่อง

3) สร้างข้อตกลงร่วมกันในการจัดการ ใช้มติของกลุ่มจากชุมชนในการกำหนดกฎระเบียบ กติกา และการตัดสินใจข้อยุติ

ปัญหาต่างๆ ทั้งภายในและจากภายนอกชุมชน

ทุกส่วนของชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ควรร่วมกันค้นหาทรัพยากรท้องถิ่นในชุมชน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่สร้างการเรียนรู้ สร้างความตระหนัก ความเข้าใจถึงคุณค่า ของทรัพยากรและปลูกจิตสำนึกร่วมกันในการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากร สังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน หรือวางโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เป็นระบบโดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในชุมชนตามมา ขณะเดียวกันก็สร้างความตื่นตัวต่อคนนอกที่ต้องทำความเข้าใจและปฏิบัติตามกฎระเบียบจารีตประเพณีของชุมชนที่เข้ามาท่องเที่ยวด้วย

4) จัดสรรผลประโยชน์/รายได้ จากกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยุติธรรม กระจายรายได้และแบ่งปันสู่ชุมชน โดยยึดหลักว่า

ทรัพยากรท่องเที่ยว คือ “ทรัพยากรส่วนรวม”

ชุมชนควรมีการกระจายรายได้ผลประโยชน์ที่เป็นธรรม โดยใช้ระบบหมุนเวียนในการรับนักท่องเที่ยวและบริการนักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้เกิดการเอาเปรียบกันในกลุ่มสมาชิก ชุมชนควรมีกองทุนของชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้โดยยึดหลักว่าทรัพยากรท่องเที่ยว คือ ทรัพยากรส่วนรวม ดังกรณีเก็บค่าเช่าซุ้มแผงร้านค้า เพื่อนำไปบริหารจัดการ เช่น จ้างคนเก็บขยะ การพัฒนาตลาดด้านต่างๆ

5) มีการเรียนรู้และปรับกิจกรรมการท่องเที่ยว

ผลิตภัณฑ์ภายในชุมชน ตามสถานการณ์การท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป

เพื่อเป็นทางเลือกในการสร้างรายได้เสริมให้แก่ชุมชน ที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนควรติดตามสถานการณ์ท่องเที่ยว ความสนใจและความต้องการของตลาดนักท่องเที่ยว เพื่อปรับกิจกรรมการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์ท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ต้องคำนึงถึงศักยภาพของชุมชนและไม่กระทบ

ต่ออัตลักษณ์ของชุมชน พร้อมกับสร้างจิตสำนึกกับชุมชนให้คำนึงถึงศักยภาพของชุมชนและไม่กระทบต่อเอกลักษณ์ของชุมชน พร้อมกับสร้างจิตสำนึกให้คำนึงว่ารายได้จากการท่องเที่ยวนี้ไม่มากนักและอาจไม่ต่อเนื่องยาวนาน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณนักท่องเที่ยวและฤดูกาล ดังนั้นจึงเป็นเพียงรายได้เสริม ไม่ใช่รายได้หลักที่ทุกคนในชุมชนจะเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ เพราะรายได้ส่วนใหญ่ ควรมาจากภาคเกษตรกรรมหรืออาชีพที่ทำอยู่ ซึ่งเป็นอาชีพหลักและมีความมั่นคงยั่งยืนมากกว่ากัน

6) สร้างสายสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนกับ

นักท่องเที่ยว ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน โดยนักท่องเที่ยวถือเป็นสื่อบุคคลที่ดีในการช่วยประชาสัมพันธ์ ดังนั้นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในระหว่างที่อยู่ด้วยกัน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น โดยการสร้างความเข้าใจต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนจะสร้างความประทับใจให้แก่กันและกันมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชนและนักท่องเที่ยวอย่างแท้จริงต่อไป

7) การประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงและต่อเนื่อง เช่น

ป้ายโฆษณา วารสาร แผ่นพับ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์ในด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

การนำเสนอการท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยให้แสดงถึงการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมประเพณีไทยวนสี่คว่ำ จังหวัดนครราชสีมา ชัดเจน เพิ่มการสื่อสารไปยังภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้นโยบายหรือแนวทางการประชาสัมพันธ์นั้นไปถึงยังกลุ่มผู้ให้บริการต่างๆ แล้วให้แต่ละภาคส่วนช่วยทำการประชาสัมพันธ์ในแนวทางเดียวกัน

8) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน และ

หน่วยงานต่างๆ ในการสืบทอดความยั่งยืนของทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อคนรุ่นหลัง

ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน สิ่งที่จะเป็นคือแรงสนับสนุนจากภายในและภายนอกชุมชน โดยเฉพาะในช่วงเริ่มต้นและในท่ามกลางการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้นชุมชนควรให้ความสำคัญต่อการเข้ามาร่วมมือเป็นเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง

ชุมชน เพื่อร่วมแบ่งปันเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากกันและกัน ซึ่งเป็นแรงเสริมหนุนและกำลังใจให้แก่เพื่อนสมาชิกจากทุกภาคส่วนในการทำงานร่วมกัน

การปลูกจิตสำนึกของชุมชน ในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรและวัฒนธรรมชุมชน ต้องมีการเฝ้าติดตามดูแลและเข้าใจตนเองมากขึ้น ตระหนักถึงต้นทุนในชุมชนของตนเองและพยายามให้คนภายนอกเข้าใจความเป็นชุมชน โดยเฉพาะการขยายความคิดสู่ชุมชนอื่นๆ ช่วยสร้างเครือข่ายการเรียนรู้จากกันและกัน ทำให้เข้าใจสถานการณ์ภายนอกและปัญหาภายในชุมชนมากขึ้น เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน ชุมชนควรคำนึงถึงเรื่องการสืบทอดและส่งต่อแนวความคิดแนวทางฟื้นฟูอนุรักษ์และองค์ความรู้ต่างๆ ที่ได้มา โดยร่วมกับครูและนักเรียนในโรงเรียน ผู้รู้ปราชญ์ชาวบ้านและหน่วยงานราชการในชุมชน เพื่อร่วมกันประมวลองค์ความรู้สู่หลักสูตรชุมชน หลักสูตรท้องถิ่นหรือให้ชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชน เพื่อให้เกิดการสืบทอดความยั่งยืนของการท่องเที่ยวแก่คนรุ่นหลังต่อไป

ข้อเสนอแนะต่อองค์กรที่เกี่ยวข้อง

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะต่อองค์กรที่เกี่ยวข้อง คือ หน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลางและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เทศบาลเมืองสีคิ้ว และองค์การบริหารส่วนตำบลสีคิ้ว ดังนี้

1) การบริหารจัดการท่องเที่ยว

- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยการจัดการแหล่งท่องเที่ยว สนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้ว อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการประชาสัมพันธ์

ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้น

การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมหรือผลิตภัณฑ์ เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน ในการดูแลและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์

- เทศบาลเมืองสีคิ้ว ควรมีการกำกับดูแลในเรื่องมาตรฐานของราคาสินค้าและคุณภาพของสินค้าอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น เช่น ผ้าทอ ผ้าขึ้นยวน และผลิตภัณฑ์อื่นๆ โดยการควบคุมตรวจสอบให้มีคุณภาพและราคาไม่แพง

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรกระตุ้นให้ผู้ทำธุรกิจการท่องเที่ยว ตระหนักถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในด้านการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน โดยทำนุบำรุงรักษา สภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวให้สวยงามอยู่เสมอ ไม่ปล่อยให้เสื่อมโทรมไปตามกาลเวลา และช่วยนำเสนอวิธีการท่องเที่ยวที่ดีแก่นักท่องเที่ยว

3) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริม สนับสนุน เสริมสร้าง พัฒนาและ เพิ่มขีดความสามารถของบุคลากร ให้มีการสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์และจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

4) การจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยการเคารพสิทธิ การจัดการ ความขัดแย้งที่เกิดในชุมชน เช่น ปัญหาการแย่งแย่งจำหน่ายสินค้า ปัญหาขยะที่เพิ่มขึ้น การจัดการปัญหาดังกล่าวขององค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรมุ่งเน้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ให้มีการสื่อสารบนพื้นฐานความเสมอภาคปราศจากการมีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรเข้ามา มีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหา เพื่อให้ได้ข้อสรุปและแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เป็น ประโยชน์ร่วมกัน อันจะส่งผลดีต่อชุมชนโดยรวมและเป็นการแก้ไขปัญหาชุมชนขององค์กรที่ เกี่ยวข้องด้วยระบบความยุติธรรม

การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี บนพื้นฐานของการสร้างความเข้าใจอัน ดีระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในพื้นที่ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ อย่างแท้จริงในชุมชน ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีสาเหตุสำคัญมาจากขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทำให้นำมาซึ่งความขัดแย้งในชุมชนตามมา ดังนั้นการที่เปิดโอกาสให้ ทุกฝ่ายในชุมชนได้มีส่วนร่วม ในการจัดการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการดูแลรักษา จะส่งผลให้ ชุมชนสามารถที่จะร่วมกันคิด เสนอแนวทางแก้ปัญหาและเกิดความเข้าใจในปัญหาอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังต่อไปนี้

1) ควรศึกษาเชิงเปรียบเทียบถึงความเป็นอัตลักษณ์ เพื่อ หาความเหมือนและความแตกต่าง รวมทั้งควรมีความเชื่อมโยงกับแนวคิด เกี่ยวกับการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ แนวคิดในการสื่อสาร เพื่อผลการวิจัยที่ สมบูรณ์ ตลอดจนนำผลการวิจัยที่ได้มาพัฒนาอัตลักษณ์ไท-ยวนสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ให้รู้จักมากขึ้น

2) สถานศึกษา หน่วยงานของรัฐและชุมชน ควรสนับสนุน ให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการข้อมูล ความรู้และผู้รู้ในด้านที่ เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อประชาชน

ในพื้นที่ โดยเน้นการจัดการ การแก้ปัญหาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว

3) นักวิจัยที่สนใจศึกษาวิจัยในชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาและสร้างจิตสำนึกในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม ประเพณีและอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ต่อไป

ผลสรุป

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจนครบถ้วนแล้วนั้น จึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อการออกแบบสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวประชาสัมพันธ์ชุมชนไท-ยวนสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งรูปแบบและวิธีการจัดทำที่ต้องอาศัยความสามารถเฉพาะในการทำงาน เมื่อผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการแล้ว ขั้นตอนต่อไปเริ่มด้วยการหาโครงสร้างเนื้อหาของหัวเรื่องในการออกแบบสื่อต่างๆ และรวมถึงหนังสือประกอบ กราฟิกที่สื่ออารมณ์ แนวทางของงานและนำองค์ความรู้ที่ได้มาประมวลเพื่อสร้างเป็นภาพขึ้นมา จากนั้นเริ่มขั้นตอนการออกแบบ โดยเริ่มจากการสกัดร่างงานในรูปแบบคร่าวๆ จัดการออกแบบ โดยอาศัยหลักการองค์ประกอบศิลป์มาจัดการให้ภาพหรือภาพถ่ายและการใส่ลวดลายกราฟิกไปด้วยกันได้อย่างมีเอกภาพ แล้วไปใช้โปรแกรมอิลลัสเตรเตอร์ (Illustrator) ซึ่งเป็นโปรแกรมกราฟิกที่มีความสามารถในการสร้างผลงานออกมาในลักษณะลายเส้น สีและเครื่องมือที่มีสมรรถนะสูงในการวาดหรือสเก็ต เป็นการนำเสนอข้อมูลวิถีชาวไท-ยวนสี่คิ้ว ในอีกมุมมองหนึ่งโดยไม่ลืมที่จะนำความเป็นตัวตนของรากเหง้าออกมาให้มากที่สุดและไปกันได้กับงานออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อให้คนรุ่นต่อๆ ไปได้เห็นถึงคุณค่าและความภาคภูมิใจในถิ่นที่ตนเอง

รายการอ้างอิง

- Barth, F. (1969). *Ethnic groups and boundaries: The social organization of culture difference*. London: Allen & Unwin.
- Bartz, A. E. (1999). *Basic statistical concepts*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Bauman, Z. (1996). From pilgrim to tourist—or a short history of identity. *Questions of cultural identity*, 1, 18-36.
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1967). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Woodston: Anchor Book.
- Best, J. W., & Kahn, J. V. (1986). *Research in education*. Englewood Cliffs, NJ Prentice-Hall.
- Cohen, A. (1974). *Urban ethnicity*. London: Tavistock Publications.
- Geertz, C. (1973). *The integrative revolution: Primordial sentiments and civil politics in the new states*. New York: Basic Books.
- Jenkins, R. (1996). *Social identity*. London: Routledge.
- Schermerhorn, J. R. (1982). *Managing organizational behavior*. New York: John Wiley & Sons.
- Woodward, K. (1997). *Identity and difference*. London: Sage.
- Woodward, K. (2002). *Understanding identity*. London: Oxford University Press.
- กัลยา เทียนวงศ์และคณะ. (2558). การบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จารุวรรณ พรหมวัง-ข้าเพชร. (2539). วิถีครอบครัวและชุมชนอีสาน: ชาวไทยวนสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- จิตตินุช วัฒนนะ. (2555). การศึกษาเพื่อกำหนดอัตลักษณ์วัฒนธรรม(ถนนคนเดิน)ของจังหวัดพิษณุโลก. วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร, 7(2), 71-80.
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. (2547). ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

- ทวิช จตุรพรพุกษ์. (2551). อัตลักษณ์ชาติพันธุ์และกระบวนการกลายเป็นสินค้า: การเมืองวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในบริบทการท่องเที่ยว. วารสารอำนาจพื้นที่และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมือง วัฒนธรรมของชาติในสังคมไทย, 210.
- ทักษิณา จันฉิทธิพรวงศ์. (2560). การออกแบบและจัดนิทรรศการ: จากสื่อสิ่งพิมพ์สู่สื่อดิจิทัล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนิช เลิศชาญฤทธิ. (2552). การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ. (2557). การวิจัยและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยใช้วัดเป็นฐานเรียนรู้และท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดนครปฐม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร
- นุชนาฏ เชียงชัย. (2558). การใช้อัตลักษณ์เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ปนัดดา บุญยสารนัย. (2546). ชนเผ่าอาข่า: ภาพลักษณ์ที่ถูกสร้างให้สกรปรก้าหลังแต่ดั้งดูใจ. ในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และความเป็นชายขอบ. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ประภาวลัย คชศิลา. (2545). ประสิทธิภาพของสื่อในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวของสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปราโมทย์ ภัคดีณรงค์. (2549). "คนแม่แจ่ม" ในกระบวนการรื้อฟื้นวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริตดา เฉลิมเผ่า กอนนันทกุล. (2545). อัตลักษณ์ชั้นของนักมานุษยวิทยาในบ้านเกิด คนใน: ประสบการณ์ภาคสนามของนักมานุษยวิทยาไทย , . กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ปาจารย์ ผลประเสริฐ. (2552). แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์จังหวัดกำแพงเพชร. วารสารวิจัยสักทอง, 65(2), 36-55.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2546). กระบวนการและเทคนิคทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ: อูษาการพิมพ์.

- แพรวโพยม พังเจริญ. (2554.). การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับการท่องเที่ยวเยาวชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ภัทรพงศ์ อินทรกำเนต. (2553). รายงานการวิจัยระบบนวัตกรรมรายสาขาเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานความรู้และเชิงสร้างสรรค์ระดับศึกษาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรวิทยา. (2536). การพิมพ์ทั่วไป. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรวิทยา.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรวิทยา. (2545). การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรวิทยา.
- เยาวลักษณ์ ทองเสมียน. (2550). การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษาน้ำตกเก้าโจน ตำบลสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- วรมธ ยอดนุ่น. (2548). อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ในบริบทการท่องเที่ยวศึกษากรณีหมู่บ้านรวมมิตร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพงศ์ พรหมแย้ม. (2537). เทคนิคงานกราฟิก. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมหมาย ชินนาค. (2541). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกับปัญหาและผลกระทบต่อชุมชนด้านการผลิตซ้ำ อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ผ่านพิธีกรรมความเชื่อเรื่องผีปะกำของชาวไทย-กวย(ส่วย) เลี้ยวช้าง จังหวัดสุรินทร์. เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมหมาย ภาชี. (25 กันยายน 2561). การหากินจากการท่องเที่ยว. มติชนรายวัน.
- สินธุ์ สุโรบล. (2553). การประชุมสัมมนาท่องเที่ยวชุมชน : ความเป็นวิทยาการว่าด้วยการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: โรงแรมเซ็นจูรี่พาร์ค
- สุริยา สมุทรคุปต์ และพัฒนา กิติอาษา. (2544). "ยวนสี่ควี่" ในชุมทางชาติพันธุ์: เรื่องเล่า ความทรงจำและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนในจังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- เสริมศักดิ์ ขุนพล. (2557). การออกแบบและพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมของชุมชนเกาะยอ. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ. .

โสรัชย์ นันทวัชรวิบูลย์. (2545). *Be graphic: สู่เส้นทางกราฟิกดีไซน์เนอร์*. กรุงเทพฯ: เอ อาร์ อินฟอร์
เมชัน แอนด์ พับลิเคชัน.

อภิญา เพ็องฟูสกุล. (2546). *อัตลักษณ์*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติสาขาสังคม
วิทยาสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

อรรวรรณ ปิสนันโอบาท. (2542). *การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2543). *ความเป็นชาติพันธุ์. ในแนวความคิดพื้นฐานทางสังคมและ
วัฒนธรรม*. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อารยะ ศรีกัลป์ยาณบุตร. (2550.). *การออกแบบสิ่งพิมพ์*. กรุงเทพฯ: วิสคอมเซ็นเตอร์.

อุดม เขยกี้วงศ์ และคณะ. (2558). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.

ภาคผนวก

รายชื่อบุคคลผู้ให้ความรู้

- 1.นางสุธัญญา สิทธิกุล สิทธิกุลเกียรติ
ตำแหน่ง: ครู วิทยฐานะเชี่ยวชาญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษ โรงเรียนสีคิ้ว สวัสดิ์ดีผดุงวิทยา
สังกัดกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา
2. นางปราณีดี วรวงสานนท์
ประธานกลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการ กลุ่มทอผ้าบ้านโนนคุ้ม
3. นางนุชรี อุปสวรรค์
ตำแหน่ง: ครู วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย
โรงเรียนสีคิ้ว สวัสดิ์ดีผดุงวิทยา สังกัดกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา
- 4.นางสรัญญา นาคาเรืองฤทธิ์
ตำแหน่ง: ครู วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย
โรงเรียนสีคิ้ว สวัสดิ์ดีผดุงวิทยา สังกัดกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา
5. นายนิววัฒน์ พรมจันทิก วิทยากร ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ นครราชสีมา
จังหวัดนครราชสีมา
6. อาจารย์ทรงชัย วรณกุล **หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไท-ยวน จังหวัดสระบุรี**
7. **ดร.อุดม สมพร** จีปาถะภัณฑสถาน บ้านคูบัว ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี
8. วาสนา นันตรา ผ้าทอน้ำอ่าง จังหวัดอุดรดิติต์
9. คุณโด่ง ผ้าทอน้ำอ่าง จังหวัดอุดรดิติต์
10. ประนอม ทาแปรง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงราย
11. มัชฌิมา ยกยั้ง โสภะญาล้านนาเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
12. อัมพร ทองแก้ว เชียงแสน จังหวัดเชียงราย
13. จงจัญญ มะโนคำ (ครูใจ) [พิพิธภัณฑ์ผ้าขึ้นดินจากไท-ยวน ลับแล](#) จังหวัดอุดรดิติต์
14. อาจารย์สมชาย ปงศรีชัย ผ้าจก 200ปี พิพิธภัณฑ์อารยธรรม ลับแล จังหวัดอุดรดิติต์
15. นางสาวรัชฎาภรณ์ งามวิริยะ หัวหน้างานแหล่งท่องเที่ยว ภาคตะวันออกเชียงใหม่
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ภีรพรรณ พลิวจันทิก
วัน เดือน ปี เกิด	7 มิถุนายน 2533
สถานที่เกิด	นครราชสีมา
วุฒิการศึกษา	2557 ศิลปบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ (วิทยาลัยเพาะช่าง)
ที่อยู่ปัจจุบัน	2558 ศิลปมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร 162/4 ม.14 ต.สี่คิ้ว อ.สี่คิ้ว จ.นครราชสีมา 30140

